

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
Βρυσακίου 15 & Κλάδου, 105 55 Αθήνα
τηλ.: 210 3215 146 / fax: 210 3215 147
e-mail: sadas-pea@tee.gr • www.sadas-pea.gr

'ARCHITEKTONES'
JOURNAL OF THE ASSOCIATION OF GREEK ARCHITECTS
Issue 76, Cycle B, August/September/October 2009
Vrυσakiou 15 & Kladou, 105 55 Athens
tel.: +30 210 3215 146 / fax: +30 210 3215 147

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Ευάγγελος Λυρούδης**
Αντιπρόεδρος: **Γιώργος Νικολάου**
Γεν. Γραμματέας: **Μαρία Κουρμπανά**
Ειδ. Γραμματέας: **Μυρτώ Δεσποτιδίδη**
Ταμίας: **Γαρυφαλιά Κοσμόγλου**
Μέλη: **Δημήτρης Δούμας**
Αντώνης Μαούνης
Δημήτρης Μαραβέας
Κώστας Μπαρδάκης
Κώστας Μπελιμπασάκης
Θανάσης Μπούμης
Γιάννης Πάνου
Ισιδωρος Σέμψης
Κώστας Τζατζάνης
Βασίλης Χατζηκίδης

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ-ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ Ευάγγελος Λυρούδης

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
τις απόψεις των συντακτών τους.
Οι επίσημες θέσεις του ΣΑΔΑΣ και των άλλων
Συλλόγων Αρχιτεκτόνων δημοσιεύονται στη
στήλη Δραστηριότητες του συλλόγου.

Τιμή τεύχους 0,003 €

ΕΚΔΟΤΗΣ

Σωτήρης Δημακόπουλος
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΔΟΣΗΣ-ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ 3D Σ. Δημακοπούλου & ΣΙΑ ΕΕ
Καρνεάδου 20, 163 46 Ηλιούπολη
τηλ.: 210 9235 487-9
fax: 210 9222 743

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Όλγα Σπμαιοφορίδου
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Γιώργος Καλομνίδης
ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
Βιργινία Παυλίδου
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ

Λάμπης Δορλής
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
Αρετή Κατή
Μέλω Παπαδοπούλου
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Νίκη Δανιηλίδου
DTP SERVICE

Sharpen

ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
Αφοι Αθ. Τσακίρη ΑΕ
Κηφισού 18 ΑΘΗΝΑ
τηλ.: 210 5124 578, 210 5126 570
ΑΠΟΣΤΟΛΗ: Ευάγγελος Μοσχόφης

αρχιτέκτονες

Περιοδικό του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ | τεύχος 76 – περίοδος Β | Αύγουστος/Σεπτέμβριος/Οκτώβριος 2009

Εξώφυλλο: Φωτομοντάζ του Μ. Λεφαντζή

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Όλγα Βενετσιάνου
Διονύσης Καννός
Ειρήνη Κουφέλη
Αμαλία Κωτσάκη
Έλενα Λαϊνά
Μιχάλης Λεφαντζής
Άννα Μελανίτου
Ναταλία Μπαζαίου
Βασιλική Παναγιωτοπούλου
Μάρω Σίνου
Φραγκίσκα Χρυσολούρη

Ανταποκριτές:
Αριστοτέλης Δημητρακόπουλος
[Κύπρος]
Νεκτάριος Κεφαλογιάννης
[Βαρκελώνη]
Δημήτρης Μανίκας [Βιέννη]
Εμμανουήλ Ντούρλιας [Παρίσι]
Γ. Προκάκης, Α. Καλαντίδης
[Βερολίνο]

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:
Α. Αναγνωστάκη, Π. Αναστασιάδου,
Μ. Δόξα, Ι. Δρούγα,
Μ. Καλυβιώτη, Α. Κλειδωνάς,
Γ. Κότσαρη, Π. Κουμουνοδούρος,
Μ. Μουρλά, Β. Σουβατζίδου,
Χ. Τσώκος, Α. Φραδέλου,
Ε. Χρυστέα

Υπεύθυνοι από Δ.Σ.:
Μυρτώ Δεσποτιδίδη
Γιώργος Νικολάου
Γραμματεία Σ.Ε.: Στέλλα Ρίζου

Επιθυμία του Συλλόγου είναι, να αξιοποιήσει τις απόψεις όλων των συναδέλφων μέσα από τις σελίδες του περιοδικού. Είναι δυνατόν, όλες οι συνεργασίες που θα αποστέλλονται στο περιοδικό, είτε υπό μορφή παρουσιάσεων έργων, θέσεων και επιστολών να καταχωρούνται στις σελίδες του. Η Σ.Ε. ενημερώνει όλους τους συναδέλφους που επιθυμούν να αποστείλουν υλικό, να τηρούν τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές που ισχύουν για το περιοδικό. Κάθε συνάδελφος που εκδηλώνει την πρόθεσή του για αρθρογραφία στα προγραμματισμένα αφιερώματα πρέπει να αποστέλει πρώτα ενημερωτική περίληψη του άρθρου του. Τα κείμενα πρέπει να είναι αποθηκευμένα σε δισκέτα και να συνοδεύονται από PRINT-OUT και φωτογραφικό υλικό, για άρθρα αφιερωμάτων η έκτασή τους πρέπει να κυμαίνεται από 1000-1200 λέξεις (συμπεριλαμβανομένων των παραπομπών ή των σημειώσεων), για άρθρα επικαίρων 700 λέξεις και για επιστολές 400 λέξεις. Είναι απαραίτητη προϋπόθεση για περαιτέρω επεξεργασία από τη Σ.Ε. το υλικό να αποστέλλεται μόνο στη Γραμματεία του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση των βιβλίων για βιβλιοπαρουσίαση. Θα είναι πολύ χρήσιμο για όλους το περιοδικό να ΔΙΑΒΑΖΕΤΑΙ και να ασκείται κριτική για το περιεχόμενο και την εμφάνισή του από όλους τους συναδέλφους.

Περιεχόμενα

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

- 14 «Δραστηριότητες Δ.Σ. ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ»
20 **Ε. Πορτάλιου**, «Κινήματα για 3 μητροπολιτικά πάρκα στην Αττική»
22 **Λ. Χρυστέα**, «Ευρωπαϊκά βραβεία “Europe 40 under 40”»

Α Φ Ι Ε Ρ Ω Μ Α

Ανακατασκευή και Προσθήκη

[Επιμέλεια: Π. Αναστασιάδου, Ο. Βενετσιάνου,
Α. Κλειδωνάς, Μ. Λεφαντζής, Α. Μελανίτου, Ε. Χρυστέα]

- 30 **Μ. Μεζάρη**, «Από τις προσθήκες στα “παράσιτα στρατηγικής”»
34 **Θ. Μουτσόπουλος**, «Αθήνα σε αναμονή. Η πόλη που περίμενε τα πάντα, σήμερα δεν περιμένει τίποτε»
38 **Χρ. Θεοδωρόπουλος**, «Προς μία avant-garde ιστορική προστασία»
41 «Αναζητώντας εκδοχές της αρχιτεκτονικής αναδημιουργίας»
62 **Β. Παναγιωτοπούλου**, «Χωρίς τίτλο»

64 Β Ι Β Λ Ι Ο Π Α Ρ Ο Υ Σ Ι Α Σ Η

Η έννοια της προσθήκης σε ένα κτήριο, συχνά απαξιώτική, υπήρξε ταυτόσημη με το γνωστό σε όλους μας «πανωσήκωμα», κύριο συστατικό ανάπτυξης της μεταπολεμικής νεοελληνικής πόλης.

Τα τελευταία χρόνια, με το πλεόνασμα του κτηριακού αποθέματος του 20ου αιώνα να καθιστά τις επεμβάσεις αυτές αναγκαίες, παράλληλα με τις αναπλάσεις των νεότερων ιστορικών μνημείων και συνόλων στη νεοελληνική πόλη, προέκυψε και ένα σύνολο από προσθήκες/ανακατασκευές παλαιών κτηρίων χωρίς ιστορική αξία, οι οποίες αποτελούν πλέον ένα νέο πεδίο πρόωθησης αρχιτεκτονικών αναζητήσεων. Σ' αυτές τις «διαίτερες» προσθήκες, αντί της εμπειρικής εργολαβικής κατασκευής συναντάμε συχνά αξιόλογες συνθετικές χειρονομίες με σημαντικά αποτελέσματα.

Μέσα από τον αναπροσδιορισμό του χρηστικού χώρου και το μετασχηματισμό του παλαιού κελύφους αναδύεται κάτι νέο: συχνά με τη μεγαλύτερη δυνατή οικονομία μέσων και υλικών και σίγουρα με την υπέρβαση πολυάριθμων περιορισμών αρθρώνεται μια νέα προβληματική, που προσπαθεί να απαντήσει στα πραγματικά ζητήματα της μικροκλίμακας στην ελληνική πόλη.

Στις εκδηλώσεις προβολής της (επώνυμης) σύγχρονης νεοελληνικής αρχιτεκτονικής αυτή η προβληματική συνήθως παρακάμπτεται. Κρίνοντας ως ουσιαστική την παρουσίαση τέτοιων αρχιτεκτονικών προτάσεων προχωρήσαμε σε μια κατ' αρχάς παρουσίαση κάποιων τέτοιων περιπτώσεων στο αφιέρωμα του περιοδικού, πιστεύοντας να αποτελέσει το εφαλτήριο για μια συζήτηση «εφ' όλης της ύλης» σχετικά με τον προσανατολισμό της «καθημερινής εκδοχής» της αρχιτεκτονικής στη σύγχρονη Ελλάδα.

Επόμενα αφιερώματα

- Κατοικία: ιδεογράμματα και διαγράμματα (επιμ. Α.Κωτσάκη)
- Ξενοδοχεία - Τουρισμός (επιμ. Α. Κωτσάκη, Ν. Κεφαλογιάννης)
- Popular spaces - Δημοφιλείς χώροι (επιμ. Ο. Βενετσιάνου, Ν. Μπαζαίου)
- Η Αρχιτεκτονική ως υπεραξία. (επιμ. Ε. Λαϊνά)
- Παράκτια θέματα (εντός και εκτός πόλεων) (επιμ. Ν. Κεφαλογιάννης)

ΘΕΜΑΤΑ

1. ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΣΤΗ ΒΑ ΑΤΤΙΚΗ
2. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΝΕΩΝ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ
3. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Ν.3316/2005

ΘΕΜΑ 1.

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΣΤΗ ΒΑ ΑΤΤΙΚΗ

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ο ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων (ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ) εκφράζει τη συμπάραστασή του στους πυρόπληκτους συνανθρώπους μας αφενός, και ταυτόχρονα τη θλίψη και οργή του για το μεγάλο περιβαλλοντικό έγκλημα που ολοκλήρωσε την οικολογική καταστροφή στη ΒΑ Αττική.

Οι κατασκευές που άντεξαν καθώς και αυτές που δεν άντεξαν την επίθεση της φωτιάς, οι μετακινήσεις του πληθυσμού σε κατάσταση πανικού, τα στρατηγικά σημεία των πόλεων και των οικισμών που επλήγησαν, ο ρόλος των εμπλεκόμενων δυνάμεων πυρόσβεσης πυροπροστασίας και διοικητικής μέριμνας, ανέδειξαν προβλήματα σχεδιασμού και οργάνωσης. Τα ανεκτίμητα διδάγματα που προσφέρονται με τόσο δραματικό τρόπο στους αρχιτέκτονες-πολεοδόμους και γενικότερα σε όλους τους επαγγελματίες του σχεδιασμού της οργάνωσης και της κατασκευής, δεν πρέπει για μια ακόμη φορά να πάνε χαμένα. Στις ολόμαυρες... ράκες της Αττικής πρέπει να φυτρώσει ξανά το πράσινο αλλά και η οίκο-λογική παιδεία που όταν λείπει καίγονται και καταστρέφονται τα πάντα.

Είναι πλέον η ώρα για την αναζήτηση τόσο των υπευθύνων της καταστροφής, όσο και των λύσεων που οι αρχιτέκτονες μηχανικοί και πολεοδόμοι είναι εκπαιδευμένοι να προσφέρουν μέσω του σχεδιασμού και της οργάνωσης σε όλα τα επίπεδα. Η εγκληματική αμέλεια είναι αυταπόδεικτη για όσους όφειλαν να σχεδιάσουν να δοκιμάσουν και να εφαρμόσουν τα σχέδια διάσωσης και πυρόσβεσης που η κοινωνία υπαγορεύει, στα πλαίσια της πολιτικής για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Πράγμα που όλες οι επιστημονικές, πολιτικές και παραγωγικές δυνάμεις σε επίπεδο –τουλάχιστον– αρχών αποδέχονται..

Ουδείς είναι άμοιρος ευθυνών. Από την ανώτατη πολιτική ηγεσία που νομοθετεί, –φέρει την κύρια ευθύνη– και κατηγορείται εύλογα, μέχρι τον δασάρχη που αποκαρκτηρίζει και οχυρώνεται στη νομοθεσία εκτελώντας έμμεσα ή άμεσα πολιτικές εντολές, αλλά και τον «ηρωικό» πυροσβέστη που θεωρεί και εγκρίνει «πυροπροστασίες» ενώ δεν λειτουργούν. Ακόμη και οι τοπικοί άρχοντες που βρίσκουν την ευκαιρία να προβληθούν στα ΜΜΕ παραπληροφρώντας και προκαλώντας πολλές φορές σύγχυση στις δυνάμεις της πυρόσβεσης. Τέλος ευθύνεται ο «ιδιώτης» –ο μέσος εμείς-ιδίωτ– που αδιαφορεί και δεν συμμετέχει στα κοινά με πρόσχημα την ανύπαρκτη κρατική παρουσία σε δύσκολες στιγμές όπως αυτές που οι κάτοικοι της Αττικής έζησαν τις τελευταίες μέρες.

Το λεκανοπέδιο ΑΤΤΙΚΗΣ είναι πεπερασμένο. Είναι ένα «νησί» που δεν μπορεί να επεκταθεί ούτε στα βουνά ούτε στη θάλασσα. Η βορειοανατολική αττική ξεχειλίζει από το λεκανοπέδιο. Οι βόρειοι-βορειοανατολικοί άνεμοι που εισέρχονται από το άνοιγμα μεταξύ Πάρνηθας και Πεντέλης είναι πράγματι η ανάσα του Αθηναίου που στοιβάχθηκε στην πολυκατοικία του '60. Η βαρβαρότητα στην εκμετάλλευση της Αττικής γης πρέπει να σταματήσει με σχεδιασμό. Ο συγκεντρωτισμός σήμερα, δεν είναι τυχαίο φαινόμενο. Είναι πολιτική επιλογή και αποτυπώνει ένα φοβικό-συγκεντρωτικό κράτος. Οι σοβαρές διοικητικές πράξεις πραγματοποιούνται στην πρωτεύουσα. Νυχθημερόν πολίτες και διοίκηση πηγαινοέρχονται από περιφερειακές υπηρεσίες στο κέντρο. Τα περιφερειακά πανεπιστήμια είναι στελεχωμένα με «ιπάμενους» καθηγητές και εσχάτως και με μεταφερόμενους φοιτητές. Οι γεννήσεις πραγματοποιούνται σε συντριπτική πλειοψηφία στην πρωτεύουσα. Οι εργαλαβίες των δημοσίων έργων επιβλέπονται και διοικούνται από την Αθήνα. Πώς είναι δυνατόν να μειωθεί η ζήτηση για στέγη στην Αττική με αυτές τις συνθήκες;

Η αποκέντρωση είναι η μοναδική διέξοδος. Η ζήτηση για εγκατάσταση στην Αττική εντείνεται από το σύστημα της διοίκησης που δεν εκσυγχρονίζεται. Χωρίς την ουσιαστική διοικητική αποκέντρωση το

οποιοδήποτε ρυθμιστικό σχέδιο που εσχάτως ανακοινώθηκε και διατελεί σε διαβούλευση, θα εξελιχθεί σε ένα άθροισμα σημειακών παρεμβάσεων που στη καλύτερη περίπτωση θα μεταθέτουν τον αναπτυξιακό σχεδιασμό στο μέλλον.

Η καταστροφή στη ΒΑ Αττική ανέδειξε την αναγκαιότητα για διασύνδεση των επιπέδων σχεδιασμού από το γενικό χωροταξικό επίπεδο μέχρι την πολεοδόμηση και την πράξη εφαρμογής Ρυθμιστικό σχέδιο χωρίς διοικητική αναδιάρθρωση-υποστήριξη είναι καταδικασμένο να υποστηρίζει αποσπασματικές επεμβάσεις και όχι την ισόρροπη ανάπτυξη.

Με αφορμή την τραγική νέα πραγματικότητα ο ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ επιθυμεί να επισημάνει ότι η πολιτική γης μέσω του ΡΣΑ ούτε σαφής είναι ούτε συνεγείρει τον μέσο πολίτη. Οι έννοιες «πληροφορούμαι», «συμμετέχω», «ενδιαφέρομαι» αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του Ρυθμιστικού Σχεδιασμού. Στην παρούσα στιγμή πρέπει να αναμορφωθεί, να ξανασυζητηθεί ώστε να πληροί ώριμες ανάγκες της κοινωνίας που ζει και αναπτύσσεται στην Αττική.

Ο ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ πάντα υποστηρίζει τη διοίκηση προς κατεύθυνση του επιστημονικού σχεδιασμού. Επιθυμεί να συμμετέχει εποικοδομητικά και να συμβάλλει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην εξειδίκευση και στην αποσαφήνιση των σημείων που φαίνονται αδιευκρίνιστα και διχάζουν την επιστημονική κοινότητα.

ΘΕΜΑ 2.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΝΕΩΝ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ

Θέμα: Εκδήλωση – Ημερίδα για τα Εργασιακά Δικαιώματα και τις Συνθήκες Άσκησης Επαγγέλματος των Νέων Αρχιτεκτόνων

Σας υπενθυμίζουμε ότι ο ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων, μετά από πρόταση της Μόνιμης Επιτροπής Νέων Αρχιτεκτόνων, προτίθεται να οργανώσει εκδήλωση-ημερίδα με θέμα «Εργασιακά δικαιώματα και συνθήκες άσκησης επαγγέλματος των νέων αρχιτεκτόνων».

Σας ενημερώνουμε ότι:

Α) Η προαναφερόμενη εκδήλωση μεταφέρεται το Α΄ δεκαπενθήμερο του Νοεμβρίου 2009, λόγω εκλογών.

Β) Το πρόγραμμα της εκδήλωσης έχει διαμορφωθεί ως εξής:

1. Συνθήκες εργασίας και εργασιακά δικαιώματα μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων αρχιτεκτόνων.
2. Προοπτικές κατοχύρωσης & Διεύρυνσης Δικαιωμάτων νέων αρχιτεκτόνων.

Για οποιαδήποτε διευκρίνιση ή πληροφωρία επικοινωνήστε με τη Γραμματεία ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ: 2103215146 και 2103215147 (κα Χριστιάννα Παντελάτου).

ΘΕΜΑ 3.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Βιο-οικονομία και αρχιτεκτονικός σχεδιασμός

Ευρωπαϊκή Αρχιτεκτονική Σύνοδος (The Athens Summit on Architecture and Energy) με θέμα «Ευρωπαϊκή Πολιτική και Αειφορία στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό κτηρίων και οικιστικών συνόλων»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αειφόρος ανάπτυξη και ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός δεν είναι μια επέκταση της αρμοδιότητας του αρχιτέκτονα. Ήταν πάντα το πεδίο της επαγγελματικής και κοινωνικής ευθύνης του αρχιτέκτονα, επομένως η συμμετοχή του σε δραστηριότητες που διέπονται από βιο-οικονομικές αρχές θεωρείται αναγκαία, ιδιαίτερα αν η στροφή σε παραδοσιακότερες προαιώνιες πρακτικές προβάλλει ως σημαντικός παράγοντας της σύγχρονης βιο-οικονομίας.

Η βιο-οικονομία είναι ένα σύνολο από οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με την επινοήση,

την ανάπτυξη, την παραγωγή και τη χρήση βιολογικών προϊόντων και διαδικασιών. Παρόλο που οι δραστηριότητες αυτές παραμένουν σχετικά περιορισμένες, αναπτύσσονται ραγδαία και αναμένεται στο μέλλον να επηρεάσουν σημαντικά την οικονομία και την κοινωνία, βελτιώνοντας την υγεία, τη διατροφή, την ενεργειακή απόδοση, το περιβάλλον, τη βιομηχανική παραγωγή, την αειφορία και εν’ τέλει να συμβάλουν στη γενικευμένη ευζωία.

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Οι παράγοντες που καθορίζουν τον ρόλο- συμμετοχή του αρχιτέκτονα στη βιο-οικονομία είναι οι ακόλουθοι:

1. Το «νηθικόν γήρας» του κτηρίου - Η μοίρα του κάθε κτηρίου. Ο αρχιτέκτων ως κοινωνικός επιστήμονας ή ακόμη και ως κοινωνικός εγκληματίας πολλές φορές καταδικάζει ευρύτερα σύνολα να ζήσουν σε ένα κακό οικιστικό περιβάλλον.

2. Η βιο-οικονομική διάσταση του αρχιτεκτονικού-πολεοδομικού σχεδιασμού για μια βέλτιστη εκμετάλλευση-χρήση των πόρων με συνείδηση αειφορίας. Από εκσκαφή μέχρι την αποπεράτωση υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που η βελτίωση της διαδικασίας μπορεί να καταστεί βιο-οικονομικά ορθή. Στις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, εάν τα ανάπιπτα, δηλαδή η παραγόμενη σκόνη από την οικοδομική δραστηριότητα, υπερβούν κάποια όρια, τότε η ανοικοδόμηση περιστελλεται.

3. Ο αρχιτέκτονας πρέπει να εγγυάται την ασφάλεια και την υγιεινή των χρηστών-πελατών του καθώς και την ελάχιστη επίπτωση στο φυσικό περιβάλλον.

4. Η μέγιστη οικολογική ανταποδοτικότητα όλων των κατασκευών που σχεδιάζει ο αρχιτέκτονας συναρτάται με τη μείωση των επικίνδυνων εκπομπών και αποβλήτων, τόσο κατά τη διάρκεια της οικονομικής ζωής του κτηρίου όσο και κατά τη φάση της κατασκευής του.

5. Ο σχεδιασμός της άνεσης, της χρηστικότητας και της κατοικισιμότητας για κάθε χρήστη, από τα άτομα με ειδικές ανάγκες μέχρι τα παιδιά και τους ηλικιωμένους, σε όλες τις κλίμακες του σχεδιασμού, από το shop mobility μέχρι την ελεύθερη πρόσβαση και τη χρηστικότητα των αντικειμένων που σχεδιάζονται και κατασκευάζονται είναι βιο-οικονομική παράμετρος που ανεξάρτητα του πόσο στοικίζει, η ανεπτυγμένη κοινωνία οφείλει να την προσφέρει.

6. Η πολιτιστική εναρμόνιση των κτηριακών μορφών στις τοπικές συνθήκες είναι επίσης δουλειά του αρχιτέκτονα. Ο σχεδιασμός της «ένταξης», για να εξασφαλίζεται η συνέχεια, πρέπει να είναι σύμφωνος με τα οράματα της κοινωνίας. Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη μνημείων είναι η κοινωνική πλευρά της βιο-οικονομίας.

7. Τέλος, ο αρχιτέκτονας πρέπει να συμμετάσχει θεσμικά σύμφωνα με τις γνώσεις του, τη σπουδή του και εμπειρία του στο μέρος των μελετών που του αναλογούν ώστε να εξασφαλίζεται το αναμενόμενο από την κοινωνία αποτέλεσμα.

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Στόχο της δράσης αποτελεί, πρωτίστως, η ενημέρωση και παρουσίαση σύγχρονων και καινοτόμων πρακτικών αρχιτεκτονικού σχεδιασμού και δόμησης κτηρίων και οικιστικών συνόλων, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Για τον σκοπό αυτό θα διεξαχθεί διήμερη Ευρωπαϊκή Αρχιτεκτονική Σύνοδος στην Αθήνα (Athens Summit on Architecture and Energy), με τα αντί-

στοιχα ευρωπαϊκά-διεθνή δίκτυα αρχιτεκτονικής, με θέμα «Ευρωπαϊκή Πολιτική και Αειφορία στον Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό κτηρίων και οικιστικών συνόλων».

Στο πλαίσιο της διήμερης Ευρωπαϊκής Συνόδου, θα αναπτυχθεί διάλογος μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων για την αναγνώριση και τελικά αντιμετώπιση των τεχνικών-οικονομικών, θεσμικών και κοινωνικών εμποδίων που παρουσιάζονται προς την κατεύθυνση υιοθέτησης και εφαρμογής των νέων κανονισμών και δράσεων για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη αειφόρων κτηρίων και οικιστικών συνόλων.

Τελικό στόχο αποτελεί η επίτευξη μιας τελικής συμφωνίας για την ανάπτυξη στρατηγικών και πολιτικών προς αυτή την κατεύθυνση μέσω της υπογραφής ενός Μνημονίου (ή Χάρτας) μεταξύ όλων των συμμετεχόντων φορέων.

Η Σύνοδος, προβλέπεται να έχει διάρκεια 2 ημερών, όλες οι ομιλίες θα πραγματοποιηθούν κατόπιν πρόσκλησης από την οργανωτική-επιστημονική επιτροπή της συνόδου και θα περιλαμβάνει τόσο θεματικές ενότητες όσο και πάνελ συζητήσεων, όπου τον συντονισμό θα έχουν έγκριτα μέλη της ακαδημαϊκής και δημοσιογραφικής κοινότητας.

Στόχος της Συνόδου είναι να παρουσιαστούν οι καλές αρχιτεκτονικές πρακτικές ανάπτυξης αειφόρων κτηρίων και οικιστικών συνόλων, να δοθεί στους συμμετέχοντες η πληροφορία για τις πιο ώριμες αλλά και καινοτόμες πρακτικές ανάπτυξης «πράσινου δομημένου περιβάλλοντος» αλλά κυρίως να αναπτυχθεί-προκληθεί διάλογος και κατάθεση προτάσεων για τα επόμενα βήματα προς την ουσιαστική ενσωμάτωση και υιοθέτηση των βέλτιστων πρακτικών και μηχανισμών αναφορικά με τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και την κατασκευή των κτηρίων.

Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Διαδικασία

- Αρμοδιότητες επιστημονικής-οργανωτικής επιτροπής*

Αρχικά θα συσταθεί 3 μελής οργανωτική και 8 μελής επιστημονική επιτροπή για τις ανάγκες του συνεδρίου, με γραμματειακή υποστήριξη, με συμμετοχή όλων των οργανισμών/ενώσεων που υποστηρίζουν τη Σύνοδο. Η επιστημονική επιτροπή με την οργανωτική επιτροπή θα συνεδριάσουν κοινά την πρώτη φορά ώστε να καθοριστούν τόσο τα επιμέρους χρονοδιαγράμματα όσο και η δομή της Συνόδου.

Στη συνέχεια, προβλέπεται να ετοιμαστεί και παραδοθεί από την επιστημονική επιτροπή, εντός 3 εβδομάδων, κατάλογος ατόμων που πρόκειται να προσκληθούν για να παραθέσουν εισηγήσεις κατά τη διάρκεια της συνόδου. Η οργανωτική επιτροπή θα έχει την ευθύνη τόσο της οργάνωσης του χώρου που θα λάβει χώρα η Σύνοδος, όσο και του συντονισμού για την κατάρτιση του προγράμματος και της παρουσίας των προσκεκλημένων εισηγητών. Αντίστοιχα, θα έχει την επικοινωνιακή ευθύνη για την προβολή της συνόδου και του συντονισμού υλοποίησης για όλα τα οργανωτικά ζητήματα που άπτονται της διεξαγωγής της Συνόδου.

Αντίστοιχα, η επιστημονική επιτροπή, θα επιμεληθεί το ενημερωτικό υλικό που θα διανεμηθεί κατά τη διάρκεια της Συνόδου, ενώ θα σχεδιάσει και τα αντίστοιχα πάνελ συζητήσεων που πρόκειται να πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια αυτής.

Τέλος, προβλέπεται η επιστημονική επιτροπή να συνεδριάζει μόνιμα κατά τη διάρκεια της συνόδου ώστε να καταλήξει σε ένα μνημόνιο (υπό τη μορφή χάρτας), το οποίο και θα προτείνει προς υιοθέτηση/έγκριση κατά τη λήξη της εκδήλωσης.

- Διεξαγωγή διήμερης επιστημονικής Συνόδου με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά δίκτυα αρχιτεκτονικής, στην Αθήνα, με θέμα: «Ευρωπαϊκή Πολιτική και Αει-*

φορία στον Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό κτηρίων και οικιστικών συνόλων».

Η συνολική δράση διαρθρώνεται σε 3 ενότητες:

Ενότητα 1: Σύνολο παραδοτέων-δράσεων συσχετιζόμενα με την οργάνωση της Συνόδου

- Επιλογή και οργάνωση χώρου εκδήλωσης (οπτικοακουστικός εξοπλισμός, μετάφραση, catering, διαπιστεύσεις, δελτία/πιστοποιητικά συμμετοχής, υλικό για τους συμμετέχοντες).
- Προβολή εκδήλωσης (καταχωρήσεις, δελτία τύπου, προσκλήσεις, συνεργασία με φορείς επικοινωνίας).
- Γραμματειακή υποστήριξη.
- Ανάπτυξη ιστοσελίδας.
- Αναπαραγωγή έντυπου και ψηφιακού υλικού.
- Ανάπτυξη λογοτύπου και σχεδιασμός εικαστικού εκδήλωσης.
- Έξοδα φιλοξενίας/μετακίνησης προσκεκλημένων από το εξωτερικό (≈ 10 άτομα).

Κόστος δράσεων ενότητας 1 = 45,000€ (συμπεριλαμβάνεται το κόστος των ανθρωπωρών για την οργανωτική επιτροπή και τη γραμματειακή υποστήριξη ≈ 15,000)

Κόστος δράσεων ενότητας 2 = 15,000€ (συμπεριλαμβάνεται το κόστος των ανθρωπωρών για την επιστημονική επιτροπή, αλλά κυρίως το κόστος αναφέρεται στην επιμέλεια και ανάπτυξη του ειδικού πληροφοριακού υλικού που θα παραχθεί, σε ηλεκτρονική μορφή –εφαρμογές, καλές πρακτικές, κριτήρια σχεδιασμού– που θα προκύψουν από τις ανακοινώσεις της Συνόδου)

Ενότητα 2: Δράσεις σχετικές με την επιστημονική υποστήριξη της Συνόδου

- Σύσταση επιστημονικής επιτροπής και συνεχής υποστήριξη αναφορικά με τη διαμόρφωση της δομής/και το πρόγραμμα της συνόδου.
- Ανάπτυξη και επιμέλεια πληροφοριακού υλικού.
- Συντονισμός θεματικών ενοτήτων και διαμόρφωση πάνελ συζητήσεων.
- Ανάπτυξη Μνημονίου/Χάρτας συνόδου.
- Υποστήριξη σε δράσεις προβολής και ενημέρωσης (συνεντεύξεις τύπου κ.λπ.)

Κόστος δράσεων ενότητας 2 = 15,000€ (συμπεριλαμβάνεται το κόστος των ανθρωπωρών για την επιστημονική επιτροπή, αλλά κυρίως το κόστος αναφέρεται στην επιμέλεια και ανάπτυξη του ειδικού πληροφοριακού υλικού που θα παραχθεί, σε ηλεκτρονική μορφή –εφαρμογές, καλές πρακτικές, κριτήρια σχεδιασμού– που θα προκύψουν από τις ανακοινώσεις της Συνόδου)

Κόστος δράσεων ενότητας 3 = 25,000€ (συμπεριλαμβάνεται και το σχετικό κόστος των ανθρωπωρών)

Ενότητα 3: Δράσεις σχετικές με την επικαιροποίηση και διαρκή προβολή των αποτελεσμάτων της Συνόδου και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων αυτής

- Αποστολή 3, 4μηνων, newsletter σχετικά με τα αποτελέσματα της Συνόδου και συνεχή προβολή των καλών πρακτικών.
- Επικαιροποίηση ιστοσελίδας για 12 μήνες μετά το τέλος της Συνόδου.
- Παρακολούθηση φορέων που συνυπογράφουν το Μνημόνιο και δημιουργία ηλεκτρονικού forum.
- Αποστολή 2 ερωτηματολογίων αναφορικά με τα αποτελέσματα τόσο της Συνόδου όσο και των εφαρμογών των προτάσεων που αναπτύχθηκαν.
- Παραγωγή δελτίων τύπου αναφορικά με τα αποτελέσματα της Συνόδου.
- Παραγωγή CD-ROM με τις ανακοινώσεις της Συνόδου.
- Επαφές και συνεργασία με τους αρμοδίους φορείς που εμπλέκονται στα επιμέρους θέματα- Διάχυση της αποκτιθείσας γνώσης και εμπειρίας.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των καταναλωτών (ίσως και μαθητών –σπουδαστών, σε σχολεία με τεχνική και όχι μόνον κατεύθυνση) με διανομή ειδικού περιληπτικού εγχειριδίου και CD και προτροπή για επίσκεψη στο δικτυακό τόπο.

Κόστος δράσεων ενότητας 3 = 25,000€ (συμπεριλαμβάνεται και το σχετικό κόστος των ανθρωπωρών)

Διάρκεια: 12μήνες
Συνολικός προϋπολογισμός 1η φάση: 45,000€
2η φάση: 15,000€
3η φάση: 25,000€
Σύνολο 85,000€

Με βάση από 17/06/09 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΣΑΔΑΣ-Πανελληνίας Ένωσης Αρχιτεκτόνων, ο Σύλλογός μας εξουσιοδότησε τον Πρόεδρο Δρ. Ευάγγελο Λυρούδια να συντονίζει όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για την υλοποίηση της.

ΑΠΟΦΑΣΗ Δ.Σ. ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΣΗ «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ»

Ο ΣΑΔΑΣ-Πανελλνία Ένωση Αρχιτεκτόνων προωθεί ένα πρόγραμμα δράσεων θεσμικού χαρακτήρα. Αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να καλέσει σε συνεργασία και να αναλάβει την ευθύνη του συντονισμού των ακόλουθων φορέων: ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, ΤΕΕ, Σχολή Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, ΚΑΠΕ, ΕΠΑ Αττικής, Ελληνική Ένωση Αλουμινίου, Σύνδεσμος Κατασκευαστών Αλουμινίου (ΣΕΚΑ), ΠΟΕΒΥ (Έμποροι και βιοτέχνες υαλοπινάκων), Άλλες ενώσεις αρχιτεκτόνων (UIA, UΜΑR, Τοπικοί Σύλλογοι) προκειμένου από κοινού να διαμορφωθεί ενιαία αντίληψη για την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για εξοικονόμηση ενέργειας.

Η συμμετοχή του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ στη διαμόρφωση και εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για την εξοικονόμηση ενέργειας μέσω του αρχιτεκτονικού και του πολεοδομικού σχεδιασμού είναι στόχος πρώτης προτεραιότητας. Κατά συνέπεια και σύμφωνα με τα παραπάνω, αποφασίζουμε να απευθυνθούμε στο Υπουργείο Ανάπτυξης, να προτείνουμε και να ζητήσουμε χρηματοδότηση για τα ακόλουθα:

1. Συνεργασία με αρμόδιους φορείς προκειμένου να διαμορφωθεί κοινή πλατφόρμα επαγγελματιών για τη διάδοση και εφαρμογή της οδηγίας 2002/91/ΕΚ καθώς και του ΚΕΝΑΚ και λοιπών σχετικών θεμάτων όπως παρουσίαση περιπτώσεων και καλών πρακτικών από όλη την Ευρώπη και εξειδίκευσή τους στις Μεσογειακές κλιματικές συνθήκες.

2. Πραγματοποίηση διήμερης Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Συνόδου για τη βιωσιμότητα και αειφορία στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό κτηρίων και οικιστικών συνόλων και

3. Διάδοση των αποτελεσμάτων της συστηματικής εργασίας των 1 και 2 σε όσους ασκούν την οικοδομική δραστηριότητα στην Ελλάδα –πρωτίστως βέβαια στους αρχιτέκτονες-μέλη του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ– αλλά και σε άλλους φορείς οι οποίοι εμπλέκονται στην υλοποίηση του Αρχιτεκτονικού Ενεργειακού Σχεδιασμού και επηρεάζουν την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Πολιτική Εξοικονόμησης Ενέργειας. Έτσι, σηματοδοτείται η έναρξη μιας διαδικασίας συνεχούς επικοινωνίας και ανταλλαγής απόψεων (πλατφόρμα ή forum) που θα επικαιροποιεί και θα ενσωματώνει εξελίξεις στην τεχνολογία, τα υλικά και στις εφαρμογές της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής, με στόχο τη συνεχή ενημέρωση των αρχιτεκτόνων.

Τέλος, εξουσιοδοτείται ο Πρόεδρος του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ Δρ. Ευάγγελος Λυρούδιας να συντονίζει όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για την πρόωθηση και υλοποίηση της παραπάνω δράσης.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Προς κο Ιωάννη Μπούγα Υφυπουργό Ανάπτυξης

Κοιν.: κο Κων/νο Μουσουρούλη Γενικό Γραμματέα Υπουργείου Ανάπτυξης

Θέμα: Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός και εξοικονόμηση ενέργειας

Αξιότιμε κύριε Υφυπουργέ, Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχοντας αναγνωρίσει το υψηλό δυναμικό και περι-

θώριο που παρουσιάζει ο κτηριακός τομέας για εξοικονόμηση ενέργειας και μείωσης των εκπομπών αέριων ρύπων του θερμοκηπίου, έχει προχωρήσει στην υιοθέτηση μιας σειράς κανονιστικών διατάξεων.

Η πιο σημαντική από αυτές αφορά την Οδηγία 2002/91/EK, η οποία και μεταφέρθηκε στο Εθνικό μας δίκαιο με τον Ν3661/2008. Ωστόσο, ήδη από μελέτες αξιολόγησης της πορείας εφαρμογής των αρχών και μέτρων της Οδηγίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, αναγνωρίζεται ότι, παρά τις δράσεις που έχουν ήδη αναληφθεί στον κτηριακό τομέα, εξακολουθεί ακόμη να μην αξιοποιείται ένα τεράστιο και οικονομικός συμφέρον δυναμικό εξοικονόμησης ενέργειας. Αυτός είναι και ο ουσιαστικός λόγος που η ΕΕ έκρινε ότι για την επίτευξη των πολιτικών στόχων της Οδηγίας κρίνεται σκόπιμη η αναθεώρησή της, ώστε να αξιοποιηθεί ένα μεγαλύτερο μέρος των δυνατοτήτων και των σχετικών οφελών εξοικονόμησης ενέργειας στον κτηριακό τομέα. Είναι αντιληπτό ότι, αν και ο στόχος είναι ξεκάθαρος, χρειάζονται συντονισμένες πρακτικές και συνέργειες σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, που θα διαμορφώνουν τις κατάλληλες συνθήκες για υιοθέτηση των πρακτικών και μέτρων που θέτει η Οδηγία και θα εξασφαλίζουν την απαραίτητη συνέκεια σε όλο το φάσμα των περιοχών εφαρμογής.

Ο ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων προωθεί ένα πρόγραμμα δράσεων θεσμικού χαρακτήρα και ανέλαβε την πρωτοβουλία να καλέσει σε συνεργασία τους εμπλεκόμενους φορείς, προκειμένου από κοινού να διαμορφωθεί ενιαία αντίληψη για την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για την εξοικονόμηση ενέργειας.

Η συγκεκριμένη πρόταση προσπαθεί να αντιμετωπίσει ακριβώς αυτό το έλλειμμα επικοινωνίας και συνεργιών για την εφαρμογή σύγχρονων πρακτικών και εργαλείων για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων, αντιμετωπίζοντας συνολικά τα θέματα του αρχιτεκτονικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Επιχειρεί να συγκεντρώσει και να αξιοποιήσει απόψεις από όλους τους φορείς της αγοράς, ώστε να διαμορφωθεί μια ενιαία αντίληψη και προοπτική για την ουσιαστική εφαρμογή των μέτρων και δράσεων που προβλέπονται στις αντίστοιχες κανονιστικές διατάξεις, αλλά και να παράγει σύγχρονα και επικαιροποιημένα εργαλεία ώστε να διευκολύνει την εφαρμογή των προβλεπόμενων μέτρων.

Η συγκεκριμένη δράση προτείνεται να περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

• Διεξαγωγή διήμερης Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Συνόδου στην Αθήνα (Athens Summit on Architecture and Energy), με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά-διεθνή δίκτυα αρχιτεκτονικής, με θέμα: «Ευρωπαϊκή Πολιτική και Αειφορία στον Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό κτηρίων και οικιστικών συνόλων».

Στο πλαίσιο της Συνόδου, θα αναπτυχθεί διάλογος μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων για την αναγνώριση και τελικά αντιμετώπιση των τεχνικών-οικονομικών, θεσμικών και κοινωνικών εμποδίων που παρουσιάζονται προς την κατεύθυνση υιοθέτησης και εφαρμογής των νέων κανονισμών και δράσεων για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη αειφόρων κτηρίων και οικιστικών συνόλων.

Κατά τη διάρκεια της Συνόδου θα πραγματοποιηθούν ομιλίες, κατόπιν πρόσκλησης από την οργανωτική-επιστημονική επιτροπή της συνόδου, και θα οργανωθούν πάνελ συζητήσεων, όπου τον συντονισμό θα έχουν έγκριτα μέλη της ακαδημαϊκής και δημοσιογραφικής κοινότητας.

Στόχος της Συνόδου είναι να παρουσιαστούν οι καλές αρχιτεκτονικές πρακτικές ανάπτυξης αειφόρων κτηρίων και οικιστικών συνόλων, να δοθεί στους συμμετέχοντες η πληροφορία για τις πιο ώριμες αλλά και καινοτόμες πρακτικές ανάπτυξης «πράσινου δομημένου περιβάλλοντος» αλλά κυρίως να αναπτυχθεί-προκληθεί διάλογος και κατάθεση προτάσεων για τα επόμενα βήματα προς την ουσιαστική ενσωμάτωση και υιοθέτηση των βέλτιστων πρακτικών και μηχανισμών αναφορικά με τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και την κατασκευή των κτηρίων και τις απαιτήσεις που απορρέουν από τις νέες Ευρωπαϊκές Οδηγίες για την ενεργειακή αποδοτικότητα των κτηρίων.

Τελικό στόχο αποτελεί η επίτευξη μιας τελικής συμφωνίας για την ανάπτυξη στρατηγικών και πολιτικών προς αυτή την κατεύθυνση μέσω της υπογραφής ενός Μνημονίου (Χάρτα των Αθηνών) μεταξύ όλων των συμμετεχόντων φορέων.

• Δημιουργία ηλεκτρονικού Forum, μέσω του οποίου θα πραγματοποιούνται συστηματικές δράσεις διάδοσης και προώθησης:

• Των συμπερασμάτων και πρακτικών που θα παραχθούν, προς όλους τους φορείς της αγοράς που δραστηριοποιούνται στην υλοποίηση και εφαρμογή του Αρχιτεκτονικού Ενεργειακού Σχεδιασμού.

• 3 τετράμηνων newsletters σχετικά με τα αποτελέσματα της Συνόδου και συνεχή προβολή των καλών πρακτικών.

• Συνεχής ενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων αναφορικά με εξελίξεις στην τεχνολογία, τα υλικά και τις εφαρμογές βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής/ενεργειακού σχεδιασμού, καθώς και παρουσίαση των καλών πρακτικών.

• Ενημέρωση για τις προοπτικές και τις εξελίξεις της Ευρωπαϊκή πολιτική στον τομέα της αποδοτικότητας των κτηρίων, τις νέες Οδηγίες και τις υποχρεώσεις που απορρέουν.

• Συνεργασία με αρμόδιους φορείς για τη διαμόρφωση κοινής πλατφόρμας επικοινωνίας μεταξύ των επαγγελματιών που καλούνται να υλοποιήσουν τα μέτρα/αρχές της Οδηγίας.

Η συγκεκριμένη πρόταση έχει ήδη εξασφαλίσει τη συμμετοχή και υποστήριξη του συνόλου των εμπλεκομένων φορέων της αγοράς. Ειδικότερα θα συμμετέχουν ενεργά για την υλοποίησή της δράσης τόσο τεχνολογικοί-θεσμικοί και επιστημονικοί φορείς, όσο και φορείς της αγοράς, απαραίτητοι για τη μεταφορά και εφαρμογή των συγκεκριμένων προτάσεων. Συγκεκριμένα, οι φορείς που θα συμμετάσχουν είναι οι ακόλουθοι:
1. ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, 2. ΤΕΕ, 3. Σχολή Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, 4. ΚΑΠΕ, 5. ΕΠΑ Αττικής, 6. Ελληνική Ένωση Αλουμινίου, 7. Σύνδεσμος Κατασκευαστών Αλουμινίου (ΣΕΚΑ), 8. ΠΟΕΒΥ (Έμποροι και βιοτέχνες υαλοπινάκων), 9. Άλλες ενώσεις αρχιτεκτόνων (UIA, UMAR, Τοπικοί Σύλλογοι).

Πιστεύοντας ότι η παραπάνω δράση είναι εξαιρετικής σημασίας για πρόωθηση και την υλοποίηση της εθνικής πολιτικής για εξοικονόμηση ενέργειας, μέσω του αρχιτεκτονικού και του πολεοδομικού σχεδιασμού, ευελπιστούμε ότι το Υπουργείο Ανάπτυξης, ως η αρμόδια θεσμικά αρχή, θα τη θέσει υπό την αιγίδα του και θα συμβάλλει στην υλοποίησή της.

ΘΕΜΑ 4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Ν.3316/2005

Η πολιτική της ανάθεσης των μελετών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα πάντα είχε ευνοημένους και αδικημένους. Τα κριτήρια επιλογής πρέπει να ικανοποιούν ή τουλάχιστο να εξασφαλίζουν τη γενικότερη αποδοχή. Γι’ αυτό δεν είναι σταθερά αλλά μεταβάλλονται και προσαρμόζονται με τις γυγκυλίουσ ανάλογα με τις εκάστοτε διαμορφούμενες συνθήκες. Οι κλαδικοί σύλλογοι είναι χώροι που δέχονται την πρωτογενή αντίδραση των μελών τους και τη μετασχηματίζουν στη συνέχεια σε διαμαρτυρία ή δράση και, σε περιπτώσεις διαβούλευσης, σε πρόταση για τροποποίηση του νόμου ή έκδοση νέας διορθωτικής γυγκυλίουσ.

Ο Ν.3316/2005, απ’ ό,τι φαίνεται «γέρασε» νωρίς. Σε σύγκριση με τον Ν.716/1977, που έζησε μια ζοετία, δεν δικαιολογείται τόσο σύντομο ηθικό γήρας. Πολλοί το αποδίδουν στις τροποποιήσεις- γυγκυλίουσ ενώ η έλλειψη προκηρύξεων μελετών προκαλεί τις σοβαρότερες ανησυχίες. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι μελετητές, παρόλο που εκφράζουν πολλές αντιρρήσεις και

προβληματισμούς, δεν επιθυμούν ούτε το πλήρως ανταγωνιστικό περιβάλλον ούτε όμως και μια πολιτική απασχόλησης που θα καταργούσε τις διαδικασίες κρίσης. Οι παράγοντες που υπεισέρχονται στη συνολική διαδικασία ξεκινούν από το Μητρώο Μελετητών, περνούν στο πρόγραμμα των έργων και των δημοσίων επενδύσεων, στις αναθέτουσες αρχές, στους μελετητές και καταλήγουν στις επιβλέψεις και τις παραλαβές των έργων. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες χρειάζονται συνεχή προσαρμογή και βελτίωση.

Ειδικότερα, όσον αφορά τον Νόμο: η πολιτεία αποδέχεται τον ρόλο του διαιτητή και με τη σύμφωνη γνώμη ημών των μηχανικών δεν διασφαλίζει τον υγιή ανταγωνισμό - που μπορεί στην πράξη και να μην υπάρχει. Οφείλει όμως να χρησιμοποιεί νομοθετήματα τέτοια που οι αναθέτουσες αρχές να διαιπτεύουν την ανταγωνιστική διαδικασία που λέγεται ανάθεση μελέτης με τον πιο έντιμο και αποδοτικό τρόπο. Η αρχική μορφή του Νόμου είχε μεγαλύτερη αποδοχή ενώ οι διαμαρτυρίες ξεκίνησαν μετά την έκδοση των ερμηνευτικών γυγκυλίουσ που χαρακτηρίζονται, κυρίως από τους μικρότερους μελετητές, ως άστοχες.

Την ίδια στιγμή, δεν υπάρχει πολιτική διαχείρισης των μελετών τέτοια, που να δημιουργεί δουλειές σε όλα τα επίπεδα των μελετητικών γραφείων, με αποτέλεσμα τη δικαιολογημένη ανησυχία των συναδέλφων μελετητών. Ο ανταγωνισμός μεταξύ μελετητών περιλαμβάνει τα θεμιτά μέσα που περιγράφονται στο νόμο και τα αθέμιτα που δεν περιγράφονται και που είναι γνωστά αλλά δεν λέγονται ούτε γράφονται.

Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στην ελεύθερη αγορά υπάρχουν οι συνεργαζόμενοι μελετητές. Πρόκειται για όσους δεν είχαν ούτε το ταλέντο του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι αλλά που εν πάση περιπτώσει δεν ήθελαν να είναι «μισθωτοί των γραφείων». Κάλυπταν και καλύπτουν το ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ του απόλυτου επιχειρηματία και του αφιερωμένου επιστήμονα.

Σε γενικές γραμμές η φιλοσοφία του Νόμου είναι αποδεκτή.

Τα κύρια σημεία που εντοπίζονται για θεραπεία-τροποποίηση είναι τα ακόλουθα:

– Απαιτείται η δημιουργία μηχανισμού διαχείρισης των μελετών, με την έννοια ότι σήμερα παρατηρείται το φαινόμενο σημαντικά έργα να ανατίθενται με εφαρμογή του άρθρου 7 (απευθείας ανάθεση) και λιγότερο σημαντικά να οδηγούνται στη διαδικασία του άρθρου 6 (κλειστός διαγωνισμός με προεπιλογή).

– Άμεση εφαρμογή του νέου πλαισίου για τους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς που προέβλεπε ο νόμος από το 2005 (διαδικασία σε εξέλιξη).

– Προσδιορισμός κριτηρίων αξιολόγησης ανά είδος μελέτης ή ανά ομάδα μελετών.

– Η κατάργηση του φόρτου (ανειλημμένες υποχρεώσεις) του υποψηφίου από τα βασικά κριτήρια αξιολόγησης διευκολύνει απόλυτα τα «μεγάλα» γραφεία και είναι αντίθετο στη λογική του μοιράσματος της ούτως ή άλλως μικρής πίτας. Στη τράπεζα πληροφοριών του ΤΕΕ να εμφανίζονται αναλυτικά και σε σύνολο οι υποχρεώσεις του κάθε γραφείου.

– Αναδιοργάνωση της ΓΕΜ με στόχο την παροχή επίκαιρων πληροφοριών και στοιχείων προς τις επιτροπές Διαγωνισμού που θα συνθέτουν το μελετητικό προφίλ των διαγωνιζομένων, τόσο όσον αφορά τον πραγματικό φόρτο εργασιών όσο και της μελετητικής εμπειρίας των.

– Συγγενές πρόβλημα είναι η αξιολόγηση της συνάφειας των συμπραττόντων γραφείων που ευνοεί τα γραφεία και τα σχήματα που είχαν παλαιότερη συνεργασία και κυρίως τα γραφεία με πολλά πτυχία σε διάφορες κατηγορίες διότι διαθέτουν το τεκμήριο της συνεργασιμότητας. Δεν μπορεί κανείς πάντως να ισχυριστεί ότι αυτό δεν είναι προς όφελος της μελέτης. – Εντοπίζεται σημαντική αδυναμία σύνταξης φακέλου του έργου και προκήρυξης έργων, κυρίως των ΟΤΑ, λόγω ελλιπούς στελέκωσης των αρμόδιων

Τεχνικών Υπηρεσιών, είτε της Δημόσιας Διοίκησης είτε των ΟΤΑ. Σε περιπτώσεις πραγματικά μη επαρκούς στελέκωσης (ποσοτικής και ποιοτικής) από πλευράς Δημοσίων Υπηρεσιών ή ΟΤΑ για τη Σύνταξη του Φακέλου Έργου και Προκήρυξη, να ανατίθενται σε μελετητές (κάτι που ήδη ισχύει) και να απαρτίζονται οι αντίστοιχες επιτροπές Διαγωνισμού από μελετητές αναλόγων με την προκήρυξη προσόντων και αντίστοιχη αμοιβή. Είναι προτιμότερο οι φάκελοι του έργου να ανατίθενται σε Τεχνικούς Συμβούλους, όπως προβλέπεται από τον νόμο. Αυτό θα είναι προς όφελος και της ποιότητας των προσφορών αλλά και θα υπάρχει ένα πρόσθετο και ουσιαστικό αντικείμενο για τους συναδέλφους μελετητές.

– Εντοπίζονται υπερβολικές χρονικές καθυστερήσεις για την ολοκλήρωση του Διαγωνισμού από τις Επιτροπές Διαγωνισμού, οι οποίες αλλοιώνουν τα πραγματικά στοιχεία κρίσης των υποψήφιων μελετητών. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να ορίζεται (στην προκήρυξη) μέγιστος χρόνος για την έκδοση της απόφασης και ρήτρα μη καταβολής της αποζημίωσης σε περίπτωση που παρέλθει το χρονικό διάστημα.

– Ελαχιστοποίηση δυνατοτήτων μη εφαρμογής του Νόμου περί μελετών (προκήρυξη-ανάθεση) για όλες τις μελέτες από όλους τους φορείς.

– Να ενεργοποιηθούν οι διατάξεις του 3316/05 για επίβλεψη των ανατιθέμενων μελετών από ιδιώτες μελετητές ή γραφεία μελετών σε ανάλογες περιπτώσεις μη πραγματικά επαρκούς στελέκωσης των Δημοσίων Υπηρεσιών.

– Πολλές φορές η γενικότητα του Νόμου (ίδιες αρχές για όλα τα είδη μελετών) για αξιολόγηση και μόνο της τεχνικής έκθεσης του φυσικού αντικειμένου ή της ειδικής τεχνικής εμπειρίας στις περισσότερες των περιπτώσεων, οδηγεί σε φωτογραφικές αναθέσεις. Η ειδική τεχνική εμπειρία θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να χρησιμοποιείται με μέτρο, χωρίς υπερβολές, και προς τις δύο κατευθύνσεις (βλ. ανάθεση μελετών φραγμάτων χωρίς καμία απαίτηση ειδικής εμπειρίας).

– Στελέκωση Δημοσίων Υπηρεσιών με στόχο εκτός των άλλων την αναδιοργάνωση και αποκέντρωση γυγκυλικών αρμοδιοτήτων και διαδικασιών.

– Η σύνθεση των επιτροπών κρίσης δεν εξασφαλίζει αντικειμενική κρίση, ιδίως στις περιπτώσεις προεπιλογής και κλειστού διαγωνισμού, διότι π.χ. συμμετέχεις σε διαγωνισμό για κτήριο και δεν κρίνεσαι από τις κατάλληλες ειδικότητες. Γενικά το θέμα των επιτροπών κρίσης είναι μείζον διότι με κατάλληλη συγκρότηση είναι δυνατόν να αποφευχθούν πολλά από τα προβλήματα του συστήματος.

– Γίνεται κατάχρηση της διαδικασίας του άρθρου 7, δηλαδή απευθείας ανάθεση όπως στον προηγούμενο Ν.716/77, που όμως από τον νόμο προβλέπεται η κατ’ εξαίρεση εφαρμογή του.

– Ποσοτικοποίηση και αντικειμενικός έλεγχος για κριτήρια:

- φόρτος εργασίας – διαθεσιμότητα,

- γενική και ειδική εμπειρία (εάν και εφόσον απαιτείται), και

- συνοχή μελετητικού σχήματος

Τέλος, αντί επιλόγου, πολλοί αξιόλογοι μελετητές, αρχιτέκτονες και μηχανικοί, δεν θεωρούν προτεραιότητα την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ασχολούνται με το αντικείμενο και την ποιότητα του παραγομένου έργου και μόνο. Έτσι, μένει ελεύθερο το πεδίο σε άλλους να εμπορεύονται ανενεργά πτυχία και να δημιουργούν εταιρείες management μελετών δημοσίου, με σοβαρές συνέπειες τόσο στην ποιότητα των μελετών όσο και στις επακόλουθες κατασκευές που δημοπρατούνται.

Μια ορθή πολιτική διαχείρισης και ανάθεσης των μελετών θα έπρεπε να αποθαρρύνει τέτοιες ακραίες εταιρικές δράσεις, πράγμα το οποίο θα μπορούσε να εξασφαλισθεί με την διεύρυνση της συνεργασίας με το ΤΕΕ και τους επαγγελματικούς συλλόγους αξιοποιώντας την εμπειρία των επιτυχημένων ευρωπαϊκών προτύπων.

Κινήματα για 3 μητροπολιτικά πάρκα στην Αττική

Ελένη Πορτάλιου, αρχιτέκτων, καθηγήτρια Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ

Την τελευταία δεκαετία, ιδιαίτερα πρόσφατα, αναπτύσσονται στη χώρα μας πολύ σημαντικές κινητοποιήσεις για τη διεκδίκηση του δημόσιου χώρου της πόλης. Ο δημόσιος χώρος, με τη μορφή του αστικού και περιαστικού πράσινου, των ελευθέρων αδόμπτων χώρων (πλατειών κ.λπ.) και των υποδομών συλλογικής εξυπηρέτησης, κοινωνικών αναγκών (σχολεία, νοσοκομεία, κτήρια πολιτισμού κ.λπ.), δεν αναπτύχθηκε ποσοτικά και ποσοτικά εξαιτίας της απουσίας ισχυρού κοινωνικού κράτους και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της παραγωγής της κατοικίας, που απέτρεψε τη διασφάλιση, μέσω του πολεοδομικού σχεδιασμού, δημόσιας γης εντός και εκτός των πόλεων.

Η επέκταση του λεκανοπεδίου και η ασφυκτική δόμηση δημιούργησαν το έδαφος για την ανάπτυξη ισχυρών κινήματων για την πόλη και το περιβάλλον, τα οποία πολλαπλασιάζονται με γεωμετρική πρόοδο και καλύπτουν το σύνολο της Αττικής. Οι καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 έκαναν ορατή σε όλους την οικολογική κρίση, που με αιχμή την καταστροφή του κλίματος απειλεί την επιβίωση του πλανήτη και τις δυνατότητες αναπαραγωγής των ανθρώπινων κοινωνιών. Τα κοινωνικά κινήματα για την υπεράσπιση του δημόσιου χώρου αποκτούν de facto οικολογική διάσταση και συνδέονται ή αποτελούν τμήμα του οικολογικού κινήματος.

Η νεωτερική κοινωνία, λέει ο Alberto Melucci, στο έργο του «Κουλτούρες στο Παιχνίδι, διαφορές για να συμβιώσουμε», είναι σε θέση ν' αντιληφθεί τον εαυτό της με όρους καθαρά κοινωνικούς. Η επιβίωση του είδους και του πλανήτη δεν επαφίεται πλέον στους αναπόφευκτους νόμους της φύσης ή στην αναγκαία πορεία της ιστορίας. Δεν υπάρχουν μυθικές ή θεικές δυνάμεις, ένα αλλού στο οποίο εκβάλλουμε τις υποθέσεις μας. Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει να επανατοποθετήσουμε και τη δράση των κοινωνικών κινήματων σ' ένα επίπεδο διαπλαστικό της κοινωνικής εξέλιξης.

Ιδιαίτερα τα κοινωνικά κινήματα για την πόλη και το περιβάλλον, αν και συνήθως έχουν αφηγηρία το τοπικό, διαπλέκονται τουλάχιστον με το οικολογικό πρόβλημα και εκτινάσσονται στο ευρύτερο περιβάλλον θεμελιωδών κοινωνικών διακυβευμάτων. Ο κάτοικος, παραδείγματος χάριν, μιας συνοικίας, που εμποδίζει να γίνει ένας αυτοκινητόδρομος, τοποθετείται ταυτοχρόνως απέναντι στο ενεργειακό πρόβλημα, την περιβαλλοντική ρύπανση, τη δημόσια υγεία και τις προϋποθέσεις διανθρώπινης επικοινωνίας.

Οι κινητοποιήσεις για τα Μητροπολιτικά Πάρκα Γουδή, Ελληνικού και Ελαιώνας, αποτελούν παραδείγματα της κοινωνικής αφύπνισης που περιγράψαμε και της μαζικής κοινωνικής δράσης,

η οποία προσλαμβάνει τη μορφή κινήματος, σύμφωνα με τον ορισμό του Charles Tilly, στο σημαντικό έργο του «Κοινωνικά Κινήματα, 1768-2004», μια επιτολή της ιστορικότητας και των χαρακτηριστικών των κοινωνικών κινήματων. Στο Ελληνικό εκκενώθηκε, με τη μεταφορά του Αεροδρομίου, έκταση 5.300 στρεμ. με διάσπαρτες κτηριακές εγκαταστάσεις. Αναπτύχθηκε ένα παναττικό, μαζικό και πολύμορφο κίνημα (δήμοι, επιστημονικοί φορείς, επιτροπές πολιτών, ριζοσπαστικά δημοτικά σχήματα, εξωραϊστικοί σύλλογοι, ΜΚΟ) υπέρ της μετατροπής του χώρου αυτού σε παραθαλάσσιο Μητροπολιτικό Πάρκο για τους κατοίκους της Αττικής, σε αντιπαράθεση με την εγκατάσταση μιας «νέας πόλης» (1.650.000 τ.μ. δόμησης) που προβλέπουν τα σχέδια του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Ο χώρος Γουδή, συνολικής έκτασης 4.000 στρεμ., που υπακούει σ' ένα πολυσύνθετο καθεστώς ιδιοκτησίας και χρήσεων, έχει ήδη από το 1985 προβλεφθεί –με αντίστοιχη μελέτη του ΟΡΣΑ– ως Μητροπολιτικό Πάρκο. Έκτοτε και παρά τη σημαντική μελέτη του ΕΜΠ δεν έχει γίνει καμιά θεσμική παρέμβαση, αντίθετα ο αδόμπτος χώρος συρρικνώνεται συστηματικά (μπάντμιντον, κτήριο αστυνομίας κ.λπ.). Οι επιτροπές κατοίκων και το σύνολο των πολιτιστικών, περιβαλλοντικών κ.λπ. φορέων της περιοχής δίδουν τα τελευταία χρόνια έναν μαζικό αγώνα, ο οποίος φαίνεται να οδηγεί σε αίσιο τέλος, καθώς στο προς διαβούλευση διάταγμα «Καθορισμός Ζωνών, Ρύθμιση και Προστασία του Υμπττού» περιλαμβάνεται ο ορισμός του Μητροπολιτικού Πάρκου.

Η περίπτωση του Ελαιώνας είναι πολύ πιο σύνθετη και δύσκολη, καθώς δεν πρόκειται ακρι-

βώς για καθορισμένη έκταση που διεκδικείται ως Μητροπολιτικό Πάρκο, αλλά για την εφαρμογή του διατάγματος 1995, που ορίζει περίπου 33% πράσινο στη συνολική έκταση της περιοχής. Οι πράξεις εφαρμογής έχουν σταματήσει, ο Ελαιώνας δομείται καθημερινά, οι αξίες γης ανεβαίνουν και η προοπτική διασφάλισης του αδόμπτου χώρου, με εισφορές και απαλλοτριώσεις, καθίσταται ανέφικτη. Η Επιτροπή για τη Σωτηρία του Ελαιώνας έδωσε έναν δύσκολο αγώνα στον Βοτανικό για την αποτροπή της οικοδόμησης του Mall ιδιοκτησίας Βωβού, 72.000 τ.μ. και των εγκαταστάσεων του Δήμου Αθηναίων, 42.000 τ.μ., που κωροθετούνται μαζί με το γήπεδο του Παναθηναϊκού στη μοναδική συγκεντρωμένη αδόμητη γη της περιοχής. Ο αγώνας απέκτησε ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις, αποδεικνύοντας ότι, όπως συμβαίνει και σε άλλες περιπτώσεις, η προστασία του περιβάλλοντος περνά μέσα από συγκρούσεις με μεγάλα ιδιωτικά συμφέροντα και τις πολιτικές που τα στηρίζουν.

Τα κινήματα αυτά για τα 3 Μητροπολιτικά Πάρκα είναι μέρος ενός συνόλου κινήματων στην Αττική, με ανάλογους στόχους, που επικοινωνούν, δικτυώνονται και μετέχουν αλληλέγγυα σε κοινούς αγώνες. Η παρουσία τους, χάρη στην κοινωνική συμμετοχή που επιτρέπουν, είναι δυναμική και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην έκβαση της περιβαλλοντικής κρίσης.

κάτω αριστερά: Δορυφορική λήψη του Ελληνικού
κάτω μέση: Ο χώρος Γουδή
κάτω δεξιά: Από αριστερά η μακέτα του Δήμου Αθηναίων για τον Βοτανικό και από δεξιά η ανάπλαση χωρίς το Mall του Βωβού και το εμπορικό-δημαρχιακό κέντρο

Ευρωπαϊκά βραβεία «Europe 40 under 40»

Λένα Χρηστά, αρχιτέκτων

Στις 16 Σεπτεμβρίου του 2009 ανακοινώθηκαν τα ονόματα των φετινών βραβευμένων του «Europe 40 under 40» μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται ο Έλληνας αρχιτέκτονας Πάνος Παρθένιος, επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πολυτεχνείου Κρήτης, ο οποίος έτσι γίνεται ο πρώτος Έλληνας συνάδελφος που κερδίζει το εν λόγω βραβείο.

Ο καθιερωμένος πια θεσμός «Europe 40 under 40» είναι μια πρωτοβουλία του European Centre for Architecture Art Design and Urban Studies και του The Chicago Athenaeum: Museum of Architecture and Design κι αποτελεί ένα ετήσιο πρόγραμμα βράβευσης της νέας γενιάς Ευρωπαίων αρχιτεκτόνων και σχεδιαστών.

Σκοπός του προγράμματος είναι να αναδειχθούν νέοι (κάτω των 40 ετών) ταλαντούχοι επαγγελματίες, που το έργο τους διαφαίνεται πως θα επηρεάσει μελλοντικά το περιβάλλον και κατ' επέκταση τον τρόπο ζωής και εργασίας, τη δομή των μελλοντικών πόλεων και των αγροτικών περιοχών της Ευρώπης, ίσως και ολόκληρου του κόσμου. Ο διαγωνισμός είναι ανοιχτός σε όλους τους νέους αρχιτέκτονες, αρχιτέκτονες τοπίου, πολεοδόμους, βιομηχανικούς σχεδιαστές, γραφίστες και σχεδιαστές μόδας, είτε δουλεύουν ως ελεύθεροι επαγγελματίες, είτε ως μέλη κάποιου γραφείου.

Το 2008, οι αιτήσεις συμμετοχής για τα βραβεία του 2009 ήταν εκατοντάδες και προέρχονταν

από όλες τις χώρες της Ευρώπης, καθιστώντας το έργο της κριτικής επιτροπής εξαιρετικά δύσκολο. Ο Ιωάννης Καραλιάς, αντιπρόεδρος του Μουσείου αναφέρει: «οι κριτές είχαν να επιλέξουν ανάμεσα από εξαιρετικά projects και σχέδια, από ουρανοξύστες και μεγάλης κλίμακας projects αστικού σχεδιασμού μέχρι υψηλής ποιότητας βιομηχανικά σχέδια για εμπορική και καταναλωτική χρήση».

Οι συμμετοχές στην κατηγορία της αρχιτεκτονικής αφορούσαν σε ουρανοξύστες, εκκλησιαστικά κτήρια, αστικό σχεδιασμό, έργα αναπαλαιώσεων και ανακαινίσεων, αθλητικά κέντρα, σταθμούς μετεπιβίβασης, κτήρια εταιρειών, ινστιτούτα, πάρκα, μνημεία και κατοικίες, ενώ στην κατηγορία του βιομηχανικού σχεδιασμού περιλαμβάνονται τα τελευταία προϊόντα επίπλωσης, φωτισμού, κουζίνας, μπάνιου κ.λπ. Τα projects κρίθηκαν με βάση την καινοτομία στον σχεδιασμό και με έμφαση στην ανάδειξη νέων ιδεών και στην προσέγγιση του σύγχρονου σχεδιασμού.

Τον Ιούνιο του 2009, επιτροπή αρχιτεκτόνων συνεδρίασε στο Σικάγο και επέλεξε 61 συμμετοχές αρχιτεκτόνων και βιομηχανικών σχεδιαστών από 19 χώρες. Αναλυτικότερα οι συμμετοχές αυτές που διακρίθηκαν ήταν ανά αλφαβητική σειρά χώρας προέλευσης:

ΑΥΣΤΡΙΑ: Josef Saller, Herbert Wolfmayr, ΒΕΛΓΙΟ: Frederik Aerts, Thomas Bercy, Wim Goes, Pieterjan Deblauwe, ΔΑΝΙΑ: Thomas Brinch-Moller, Anders Lendager, Jacob M. Lund, ΦΙΛΑΝΔΙΑ: Olli Komulaninen, Illka Suppanen, ΓΑΛΛΙΑ: Charles Bessard, ΓΕΡΜΑΝΙΑ: Alain Berteau, Jens Bruenslow, Kati Meyer-Brühl, Holger Kehne, Tobias Kraus, Claudia Schmidt, Timm Schönberg, Alexander Tränkle, Constantine Wortmann, ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ: Simon Frommenwiler, Morten Villiers Warren, ΕΛΛΑΔΑ: Panos Parthenios, ΙΣΛΑΝΔΙΑ: Erla Dögg Ingjaldsdotir, ΙΤΑΛΙΑ: Federico Bargone, Francesco Bartolucci, Franco Cervi, Alessandro Console, Francesco Iodice, Daniele Lago, Orsola Pezone, Marcello Silvestre, ΛΕΤΟΝΙΑ: Juris Mitensbergs, ΟΛΛΑΝΔΙΑ: Nanne de Ru, Frederike Top, Ronald Schleurholts, ΝΟΡΒΗΓΙΑ: Petter Knudsen, Leif Steven Verdu-Isachsen, ΠΟΛΩΝΙΑ: Beata Goczol, Barbara Grabczewska, Oskar Grabczewski, Marcin Kosciuch, Tomasz Osieglowski, Anna

Siedlecka, ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ: Camilo Rebelo, ΣΕΡΒΙΑ: Branko Lukic, ΣΛΟΒΕΝΙΑ: Aljosa Dekleva, Tina Gregoric, ΙΣΠΑΝΙΑ: Raul del Valle Gonzalez, Luis Suarez Mansilla, Pablo Oriol, Fernando Rodriguez, Asier Santas Torres, ΕΛΒΕΤΙΑ: Simon Hartmann, Tilo Herlach, Pascal Müller, Tanya Ruegg, Peter Sigrist, Claude Zelleweger.

Η υποψηφιότητα του Πάνου Παρθένιου αποτελεί τη μοναδική –μέχρι στιγμής– ελληνική συμμετοχή που διακρίνεται στον συγκεκριμένο διαγωνισμό.

Γεννημένος στην Αθήνα το 1976 κι απόφοιτος του τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ το 2000, ο Πάνος Παρθένιος συνέχισε τις σπουδές του στο Harvard GSD, από όπου έλαβε MDes on Design and Construction Management το 2001 και Doctor of Design πάνω σε Conceptual Design Tools for Architects το 2005. Έχει πραγματοποιήσει έρευνα στο Harvard Center for Design Informatics και έχει διδάξει στο Harvard GSD και στο Boston Architectural Center. Συμμετέχει στο αρχιτεκτονικό γραφείο Parthenios architects+associates στην Αθήνα, που ασχολείται με μελέτες και επίβλεψη κατασκευής κατοικιών, κτηρίων γραφείων, νοσοκομείων, ξενοδοχειακών μονάδων κ.ά., με δημοσιεύσεις έργων στον ελληνικό και διεθνή τύπο και διακρίσεις σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Το 2009 εξελέγη επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πολυτεχνείου Κρήτης, όπου διδάσκει Αρχιτεκτονική Σύνθεση με Ψηφιακά Μέσα.

Διακεκριμένα έργα του αποτελούν το συγκρότημα εξοχικών κατοικιών «Πρωτέας» στην Εύβοια και ιδιωτική κατοικία στη Φιλοθέη Αττικής.

Το πρώτο αφορά στην ανάπτυξη ενός οικιστικού συγκροτήματος δίπλα στη θάλασσα, στην περιοχή του Σκορπονεριού της Εύβοιας. Η μελέτη αποτελεί μέρος της πρότασης που είχε υποβληθεί και διακριθεί σε σχετικό διεθνή αρχιτεκτονικό διαγωνισμό το 2006, με αρχική μελετητική ομάδα: Παρθένιος Σ., Παρθένιος Π., Παρθενίου Ι., Σαζακλή Μ., Πολυχρονίδης Β., Οικονόμου Α., Μπουγιατίωτη Φ. Σχεδιάστηκαν συνολικά 170 κατοικίες, που αντιστοιχούν σε τρεις βασικούς τύπους – μεγέθη (60, 80 και 110 τ.μ.), όλες με

απρόσκοπτη θέα προς τη θάλασσα και λειτουργική πρόσβαση σε υπόγειους χώρους στάθμευσης, χάρις στην κατάλληλη εκμετάλλευση της έντονης κλίσης του εδάφους. Ακολουθούνται βιοκλιματικές στρατηγικές που αφορούν στην επίτευξη συνθηκών θερμικής άνεσης, κυρίως κατά τη θερινή περίοδο. Με την αξιοποίηση των επικρατούντων ανέμων για τον φυσικό αερισμό και δροσισμό των χώρων, δημιουργούνται καλές μικροκλιματικές συνθήκες στους υπαίθριους χώρους του συγκροτήματος.

Στο δεύτερο project που αφορά σε ιδιωτική κατοικία επί της οδού Μ. Μπότσαρη στη Φιλοθέη Αττικής, ως κυρίαρχο συνθετικό στοιχείο ανάγεται το νερό. Οι τρεις κύριοι χώροι του ισόγειου, η είσοδος, το καθιστικό και η κουζίνα, περιβάλλουν την ορθογωνική πισίνα αφήνοντας την τέταρτη πλευρά της ελεύθερη προς τη θέα. Το νερό, ζωτικό στοιχείο όπως ο ήλιος και ο αέρας, δεν βρίσκεται στην άκρη του οικοπέδου, αλλά εισβάλλει στην καθημερινή ζωή των χρηστών. Ο επιμήκης άξονας της πισίνας τοποθετείται κάθετα στον άξονα της υπόλοιπης κατοικίας τονίζοντας ακόμα περισσότερο τη σχέση του υγρού στοιχείου με τη θέα.

Στην Αθήνα η έκθεση των έργων των βραβευθέντων νέων δημιουργών εγκαινιάστηκε στις 16 Σεπτεμβρίου 2009 στον εκθεσιακό χώρο Contemporary Space Athens (Μεγάλου Βασιλείου 46-48, Ρουφ, Αθήνα) και θα διαρκέσει έως 1 Νοεμβρίου. Επίσης, έκθεση και παρουσίαση των έργων θα πραγματοποιηθεί στο συμπόσιο «The City and the World», στη Φλωρεντία της Ιταλίας, τη δεύτερη εβδομάδα του ερχόμενου Νοεμβρίου.

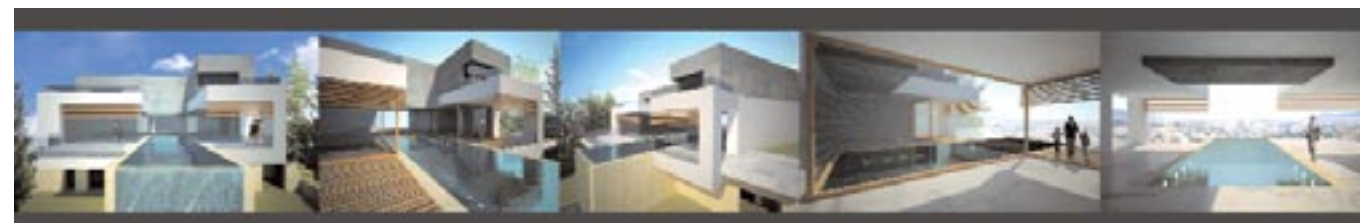
Πληροφορίες σχετικά με τους νικητές των βραβείων και το έργο τους μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του European Centre:

www.europeanarch.eu

Επίσης για τους ενδιαφερόμενους ενημερωμένοι ότι ως καταληκτική ημερομηνία λήξης υποβολής αιτήσεων για τα βραβεία του ερχόμενου έτους (2010) έχει οριστεί η 1η Νοεμβρίου 2009. Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με το European Centre στην ηλεκτρονική διεύθυνση info@europeanarch.eu

δίπλα: Το συγκρότημα εξοχικών κατοικιών «Πρωτέας» στην Εύβοια

κάτω: Κατοικία στη Φιλοθέη Αττικής

αφιέρωμα

Ανακατασκευή και Προσθήκη

Επιμέλεια: Όλγα Βενετσιάνου, Μιχάλης Λεφαντζής, Λένα Χρηστέα

Από τις προσθήκες στα «παράσιτα στρατηγικής»

της **Μελίνας Μεζάρη**, αρχιτέκτονας

Ο ρυθμός κατεδάφισης και ανέγερσης κτηρίων, δεν συμπίπτει με τη συχνότητα αλλαγής της λειτουργίας τους. Όταν η υπόσταση του υπάρχοντος κτηρίου είναι επικρατέστερη από κάτι που θα μπορούσε να χτιστεί στη θέση του, η ανακατασκευή και προσθήκη είναι ένα λογικό επακόλουθο. Το θέμα αυτό είναι αρκετά επίκαιρο στη σύγχρονη αρχιτεκτονική και οι λόγοι αναβάθμισης υπάρχοντων κτηρίων μπορεί να είναι διάφοροι. Αυτό που τίθεται ως θέμα είναι το «ύφος» μιας προσθήκης: Είναι προτιμότερη μια ανάμιξη με το ήδη υπάρχον ή μια συνειδητή ρήξη με την παλαιότερη κατασκευή;

Στο «Bonnin House» των Hild und K στο Eichstatt της Γερμανίας, ένα «αόρατο εμφύτευμα» τοποθετείται σε ένα ιστορικό περιβάλλον. Στο επίπεδο της στέγης ενός σπιτιού του 18ου αιώνα, προστίθεται ένα δωμάτιο, με σκοπό τη διεύρυνση των δυνατοτήτων της κατοικίας. Η επέκταση είναι μεταλλική κατασκευή που τοποθετείται ως ένα «κομμάτι» και επενδύεται με διάτρητα μεταλλικά φύλλα, έχοντας ως αποτέλεσμα μία ομογενή επιφάνεια, που δεν αντιπαραβάλλεται στην υπάρχουσα κατασκευή.

Στην περίπτωση της μετατροπής ενός χοιροστασίου του 1768 σε κατοικία, το «S(ch)austall» στην περιοχή Rheinland-Pfalz της Γερμανίας από τους FNP Architekten, επιλέχθηκε η διατήρηση του υπάρχοντος κελύφους, στο εσωτερικό του οποίου τοποθετήθηκε μια προκατασκευασμένη ξύλινη κατασκευή. Τα ανοίγματα της νέας κατα-

σκευής συμπίπτουν με τα υπάρχοντα, ενώ βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τους τοίχους. Επίσης πρόσθετη είναι η οροφή.

Σε αντίθεση με τις προηγούμενες, οι επόμενες δύο περιπτώσεις αφορούν επεμβάσεις όπου επιδιώκεται η αντίθεση μεταξύ παλιός και νέας κατασκευής. Η πρώτη αφορά μία κατοικία, το «Legal-Illegal» στην Κολωνία της Γερμανίας, όπου παρά το γεγονός ότι στον σχεδιασμό της παραβλέπονται οι περιορισμοί των κανονισμών δόμησης, το σκέ-

δίπλα πάνω: Bonnlin House, αρχ. Hild und K, Eichstatt, Γερμανία

δίπλα κάτω: S(ch)austall, αρχ. FNP Architekten, Rheinland-Pfalz, Γερμανία

πάνω: Legal-Illegal, αρχ. Manuel Herz, Κολωνία, Γερμανία

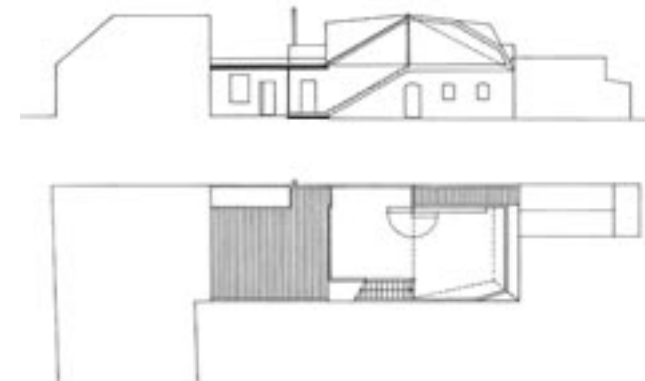
κάτω: Space Zita Kern, αρχ. Artec Architekten, Raasdorf, Γερμανία

διο γίνεται δεκτό χωρίς ενστάσεις. Ο τονισμός της διαφορετικότητας με τα περιβάλλοντα κτήρια επιτυγχάνεται μέσω των μη κατακόρυφων εξωτερικών τοίχων καθώς και από τα μη διακριτά όρια μεταξύ τοίχων και οροφής. Η επικάλυψη εξωτερικά με πολυουρεθάνη έχει ως αποτέλεσμα μία ενιαία επιφάνεια, χωρίς διακριτές λεπτομέρειες. Ο σχεδιασμός ανήκει στον Manuel Herz.

Παρόμοια περίπτωση αποτελεί η επέμβαση σε ένα αγροτόσπιτο στο Raasdorf στη Γερμανία, από το αρχιτεκτονικό γραφείο Artec Architekten. Στο «Space Zita Kern» οι αρχιτέκτονες χρησιμοποίησαν φύλλα αλουμινίου για να επενδύσουν τη νέα παισιωτή κατασκευή, παρέχοντας στην υπάρχουσα μία νέα οροφή, καθώς και ένα νέο πρόγραμμα. Οι νέες χρήσεις που εφαρμόζονται τμηματικά στο υπάρχον κτήριο καθώς και στην προέκταση, διαχωρίζονται από κάποιες αγροτικές που διατηρούνται. Οι τροποποιήσεις στο παλιό κέλυφος είναι αναπόφευκτες.

Βασισμένη περισσότερο σε μορφολογικά στοιχεία, γίνεται χρήση του βιολογικού όρου «παράσιτο», για τον χαρακτηρισμό κατασκευών όπως οι προαναφερθείσες, των Manuel Herz και Artec Architekten, οι οποίες έρχο-

νται σε αντίθεση με τις υπάρχουσες δομές. Οι περιπτώσεις αυτές αφορούν μια οπτικοποιημένη αντιστοίχιση του βιολογικού παρασίτου με μορφές της αρχιτεκτονικής πράξης. Σε μία πρώτη μορφολογική-κυριολεκτική¹ προσέγγιση, η χρήση του όρου αποτελεί ερέθισμα για την εύρεση νέων μορφών. Η ενσωμάτωση της νέας κατασκευής στην υπάρχουσα, επιτρέπει στην πρώτη να είναι μορφολογικά διακριτή, αλλά πάντοτε προγραμματικά συνδεδεμένη με τον «ξενιστή» της – όπου «ξενιστής» θεωρείται το υπάρχον

κέλυφος, ο υποδοχέας. Ένα στοιχείο υποδομής λοιπόν είναι η οπτική διαφοροποίηση του νέου αντικειμένου. Αυτή η αντιμετώπιση ωστόσο, βασιζόμενη περισσότερο σε μορφολογικά στοιχεία και ίσως η λογική να χαρακτηρίζεται παρασιτικό αυτό που μοιάζει με ξένο σώμα, ίσως οδηγήσει σε λάθος συμπεράσματα. Στο τέλος, οτιδήποτε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί παρασιτικό.

Χωρίς τα όρια να είναι πάντα διακριτά, μια δεύτερη –η μεταφορική² προσέγγιση του όρου «αρχιτεκτονικό παράσιτο» αναφέρεται σε κατασκευές που χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένη στρατηγική στη λειτουργία τους. Είναι συνήθως μικρής κλίμακας και εφήμερου χαρακτήρα.

Η μεταφορά του όρου της βιολογίας στον σχεδιασμό, συνδέεται με την ανάπτυξη μιας «μεταβαλλόμενης-εξελισσόμενης αρχιτεκτονικής». Το κύριο χαρακτηριστικό του βιολογικού παρασίτου που υιοθετείται για τις αρχιτεκτονικές κατασκευές σε αυτή την περίπτωση, είναι ότι λειτουργεί ως συντελεστής ο οποίος ταυτόχρονα διατηρεί, αλλά επίσης μεταλλάσσει τον «ξενιστή». Με την «εισβολή» και εγκατάσταση της πρόσθετης κατασκευής, που συνήθως έχει διαφορετική λειτουργία από την υπάρχουσα, μεταβάλ-

κάτω: LP2, αρχ. Korteknie & Stuhlmache, Ρότερνταμ, Ολλανδία

δίπλα πάνω αριστερά: Roof Housing, αρχ. Santiago Cirugeda

δίπλα πάνω δεξιά: paraSITE, καλλιτέχνης Michael Rakowitz

δίπλα μέση: Scaffolding, αρχ. Santiago Cirugeda

δίπλα κάτω δεξιά: Institutional Prosthesis, αρχ. Santiago Cirugeda

λονται οι λειτουργίες, οι συνθήκες, η ίδια η ισορροπία του συστήματος.

Ο ορισμός του παρασιτισμού λοιπόν στην αρχιτεκτονική αναπτύσσεται καθαρά, μόνο μέσω της σκέψης μιας παρασιτικής αρχιτεκτονικής που δεν ορίζεται από την απλή εμφάνιση – ωστόσο μπορεί να συμπίπτουν μερικές φορές η κυριολεκτική με τη μεταφορική χρήση του όρου.

Τα αρχιτεκτονικά παράσιτα συνδέονται με μια σχεδιαστική στρατηγική. Προκύπτει έτσι, μία ξεχωριστή κατηγορία παρασιτών: τα «παράσιτα στρατηγικής».

Αυτά, είναι πειραματικές φόρμες ανάπτυξης που τοποθετούνται βάσει στρατηγικής και καλούνται να επαναπροσδιορίσουν έναν τόπο, τη χωρική του ταυτότητα, να διατηρήσουν στοιχεία του και ταυτόχρονα να τον μεταβάλλουν, με τον πιο ανώδυνο τρόπο.

Τέτοιοι τόποι μπορεί να είναι περιοχές οικιστικά παρηκμασμένες, με φθαρμένες αστικές συνθήκες. Τοποθετούμενα σε αυτές, τα «παράσιτα», θα βρίσκονται σε μία εν δυνάμει μεταβλητή κατάσταση, δημιουργώντας προοπτικές μεταλλαγής. Το «παράσιτο» γίνεται σταδιακά αναπόσπαστο κομμάτι του χώρου και έτσι όταν αυτό αποχωρήσει, η απουσία του θα είναι αισθητή.

Μία κίνηση που βασίζεται σε αυτή τη λογική, έλαβε χώρα στο Rotterdam το 2001, τη χρονιά που ήταν πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης. Το «Foundation» ενθάρρυνε ένα πρόγραμμα «παρασιτικών» παρεμβάσεων μικρής κλίμακας, σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί στη συνείδηση της πόλης, όπως τα παλιά εργοστάσια, οι λιμενικές εγκαταστάσεις και οι φτωχογειτονιές. Στόχος ήταν η αναζωογόνηση αυτών των περιοχών, διερευνώντας σενάρια επανένταξής τους στη ζωή της πόλης. Το πιο γνωστό από αυτά

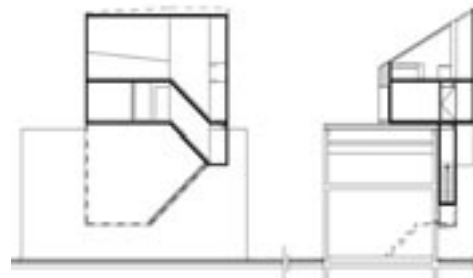
τα «αστικά παράσιτα» είναι το LP2 των Korteknie & Stuhlmacher, το οποίο τοποθετήθηκε στο δώμα του βιομηχανικού κτηρίου Las Palmas και το οποίο αποτέλεσε μια νέα φόρμα αστικής κατοικίας. Η κατασκευή αποτελούνταν Μία κίνηση που βασίζεται σε αυτή τη λογική, έλαβε χώρα στο Ρότερνταμ το 2001, τη χρονιά που ήταν πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης. Το «Parasite Foundation» ενθάρρυνε ένα πρόγραμμα «παρασιτικών» παρεμβάσεων μικρής κλίμακας, σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί στη συνείδηση της πόλης, όπως τα παλιά εργοστάσια, οι λιμενικές εγκαταστάσεις και οι φτωχογειτονιές. Στόχος ήταν η αναζωογόνηση αυτών των περιοχών, διερευνώντας σενάρια επανένταξής τους στη ζωή της πόλης. Το πιο γνωστό

από αυτά τα «αστικά παράσιτα» είναι το LP2 των Korteknie & Stuhlmacher, το οποίο τοποθετήθηκε στο δώμα του βιομηχανικού κτηρίου Las Palmas και το οποίο αποτέλεσε μια νέα φόρμα αστικής κατοικίας. Η κατασκευή αποτελούνταν από προκατασκευασμένα ξύλινα πάνελ, τα οποία είναι δυνατόν να συναρμολογηθούν μέσα σε 4 ημέρες. Η μονάδα συνδέθηκε με το δίκτυο ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτρισμού του βιομηχανικού κτηρίου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση υπήρχε η εξής προοπτική: το LP2 θα μπορούσε να αποτελέσει αφορμή για την τοποθέτηση παρόμοιων κατασκευών στο ίδιο κέλυφος και έτσι να το «επανενεργοποιήσει» χωρίς μεγάλης κλίμακας επέμβαση. Τελικά, έμεινε σε αυτή τη θέση μέχρι το 2005, που άρχισαν οι εργασίες για την ανακαίνιση του κτηρίου Las Palmas.

Ως αντίστοιχη κατασκευή κατοικίας σε οροφή κτηρίου, αναφέρεται το «Roof Housing» του Santiago Cirugeda, το οποίο προτείνεται ως λύση στο πρόβλημα στέγασης ανθρώπων με χαμηλό εισόδημα.

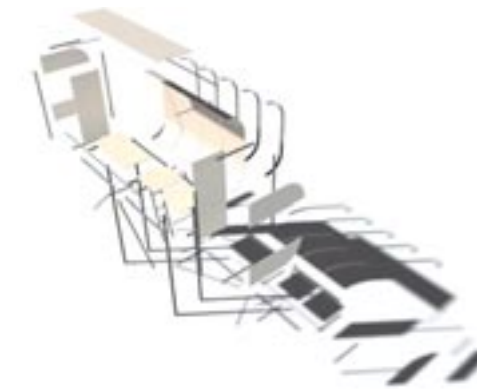
Η προσωρινή κατασκευή δεν πρέπει να ξεπερνά το 30% της συνολικής επιφάνειας στην οποία τοποθετείται, αποτελείται από μεταλλικό σκελετό και ελαφρά στοιχεία πλήρωσης και συνδέεται με τα υπάρχοντα δίκτυα του κτηρίου. Το σύστημα είναι αναίρεσιμο, η αποσυναρμολόγηση εύκολη, χωρίς να έχει επιπτώσεις στην υπάρχουσα δομή.

Τα «παράσιτα στρατηγικής», ως εναλλακτικά μοντέλα, λειτουργούν επίσης ως επικριτικοί μηχανισμοί, που θέτουν υπό αμφισβήτηση τα φυσικά και θεσμικά πλαίσια. Το «Scaffolding» του προαναφερθέντος αρχιτέκτονα, επικαλείται σιωπηλά την ανικανότητα ενός οργανισμού να θέσει όρια στην πολύπλοκη ανθρώπινη πραγματικότητα. Σκόπιμη παρερμηνεία των κανόνων που ορίζουν τους περιορι-

σμούς για την τοποθέτηση προσωρινών ικριωμάτων, καθιστά πιο εύκολη την επέκταση κτηρίων χρησιμοποιώντας ικριώματα σε επαφή με την επιλεχθείσα ιδιοκτησία. Αυτό το ικριώμα αποτελεί τη βάση για ένα προσωρινό δωμάτιο, πιθανά συνδεδεμένο με το εσωτερικό του σπιτιού, αλλά πάντα προσβάσιμο από τον δημόσιο χώρο. Τα υλικά διαφέρουν κατά περίπτωση. Στη συγκεκριμένη, η κατασκευή αποτελείται από μεταλλικό σκελετό και ελαστικά φύλλα από PVC. Πραγματοποιήθηκε το 1998 στη Σεβίλλη.

Αναφέρεται εδώ ένα τρίτο έργο του Santiago Cirugeda που ανήκει –όπως και τα προηγούμενα– στη σειρά «Urban Prescriptions», ένα σύνολο έργων δράσεων που αφορούν τη σχέση του πολίτη με τον δημόσιο χώρο. Πρόκειται για μια προσωρινή κατασκευή με σκοπό να ενισχύσει την ταυτότητα του κέντρου τέχνης EACC (Espai d'Art Contemporani de Castelló) επεκτείνοντας τη χωρική και λειτουργική ικανότητά του. Οποιοσδήποτε στην πόλη μπορεί να νοικιάσει τον χώρο για τη διοργάνωση συζητήσεων, workshop, συναντήσεων, συνεδριάσεων. Το έργο «Institutional Prosthesis» (Castellon, 2005) αποτελείται από δύο κελύφη των 50 τ.μ., τοποθετημένα στην όψη του κτηρίου και συνδεδεμένα με έναν διάδρομο. Η είσοδος είναι ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες εγκαταστάσεις του κέντρου. Οι δύο χώροι καλύπτονται από μαύρα πλαστικά

καλούπια σκυροδέματος, αποτελώντας ειρωνικό σχόλιο σχετικά με τη χρήση προηγμένης τεχνολογίας στην πλειοψηφία της αρχιτεκτονικής παραγωγής.

Η δουλειά «paraSITE» του καλλιτέχνη Michael Rakowitz αποτελεί ένα κοινωνικό σχόλιο. Πρόκειται για μια φουσκωτή κατασκευή που θα μπορούσε να αποτελεί λύση στο πρόβλημα διαμονής των αστέγων σε εξαιρετικές συνθή-

κες. Η φουσκωτή σκηνή συνδέεται μέσω ενός σωλήνα εισαγωγής αέρα με τον αγωγό εξαερισμού του κτηρίου, ο οποίος ταυτόχρονα φουσκώνει και θερμαίνει τη διπλή μεμβράνη κατασκευή, αποτελώντας έτσι ένα προσωρινό κατάλυμα για τους αστέγους. Οι πτυσσόμενες μονάδες κατασκευάζονται με πρώτη ύλη υλικά διαθέσιμα στους δρόμους – πλαστικές σακούλες, ταινίες κλπ.

Το σχέδιο αυτό παρουσιάζεται ως επινοήση διαμαρτυρίας, παρουσιάζοντας μία συμβολική στρατηγική επιβίωσης για τους αστέγους μέσα στην πόλη.

Ο στόχος είναι να επιτευχθεί σημαντικό αποτέλεσμα με μικρή χειρονομία. Οι παρασιτικές κατασκευές σε ορισμένες περιπτώσεις ενδεχομένως να μη δίνουν λύση σε κάποιο πρόβλημα, αλλά να αποτελούν αφορμή για κινητοποίηση προς την επίλυσή του.

Σημειώσεις

1, 2. Ο παρασιτισμός στην αρχιτεκτονική επιχειρείται να κατανοηθεί μέσω μιας κυριολεκτικής και μιας μεταφορικής προσέγγισης του όρου – οι δύο αρχιτεκτονικές πιθανότητες κατά τον Andrew Benjamin. Andrew Benjamin, *Parasitism in Architecture*, Announciation, Διεθνής Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός Εφημερές Κατασκευές, Αθήνα 2003, σελ. 47.

Αθήνα σε αναμονή

Η πόλη που περίμενε τα πάντα, σήμερα δεν περιμένει τίποτε

του **Θανάση Μουτσόπουλου**, αρχιτέκτονα

Η παλιά καλή Αθήνα

Πράγματι, κάποτε υπήρξε κάτι που μπορούμε να ονομάσουμε «παλιά καλή Αθήνα». Ήταν η ομαλή μετάλλαξη του οθωμανικού χωριού σε κλασικιστική πρωτεύουσα. Όλα όμως είχαν κυλήσει ομαλά και σε κάθε γειτονιά βρισκαμε αυτά τα χαρακτηριστικά σχεδόν απαρτάλαχτα. Ακόμη και πολύ μετά τον πόλεμο, στη δεκαετία του '60 ίσως ο Στρατής Τσίρκας περιέγραφε: «Σ' αυτή την αδικημένη πλευρά του Λυκαβηττού είχε νοικιάσει για οικονομία ένα μονόροφο: στέγη, ακροκέραμα, πόρτα, δύο παράθυρα, όλα συμμετρικά, με χρώματα της χώρας ή κεραμιδιά, κι εκείνο τον ρυθμό της παλιάς Αθήνας, που έκτιζε στα μέτρα του ανθρώπου. Στην πίσω μεριά ήταν το πλυσταριό κι ένας μικρός κήπος: μια νεραντζιά που τ' άνθη της μοσκοβολούσαν την Άνοιξη και μια σκυιά που έκανε μεγάλα, κόκκινα σύκα τον Αύγουστο». ¹ Όμως ο κύβος είχε ριφθεί. Η μικρασιατική καταστροφή έφερε χιλιάδες άστεγους πρόσφυγες. Οι πρώτες εργατικές κατοικίες, τα πρώτα αυθαίρετα. Ο εμφύλιος και η μεταπολεμική συσώρευση στα αστικά κέντρα (στην Αθήνα κυρίως) έκανε την πόλη αγνώριστη. Τίποτε όμως δεν θα ήταν τόσο καθοριστικό για τη μετάλλαξη αυτής της πόλης όσο ένας ιδιότυπος, μοναδικός για την Ελλάδα, καραμανλικός νόμος ο οποίος θα έθετε νέα δεδομένα...

Πρόοδος και φιλοπρόοδος

Ο Νόμος της Αντιπαροχής άλλαξε εν μια νυκτί (αυτή η νύκτα κράτησε περίπου δύο δεκαετίες) αυτή την πόλη. Τόσο τα αστικά νεοκλασικά στη Βασιλίσσης Σοφίας, τα

Εξάρχεια, τα Πατήσια και την Κυψέλη όσο και τα πιο λαϊκά στον Κολωνό, τα Πετράλωνα και το Κουκάκι γκρεμίστηκαν και στη θέση τους υψώθηκαν οι Πολυκατοικίες (άλλη μια νεοελληνική πατέντα). Οι ιδιοκτήτες του αρχικού οικοπέδου συνήθως κέρδιζαν δύο-τρία διαμερίσματα στην περίπτωση των μεγάλων αστικών νεοκλασικών ενώ στις πιο λαϊκές (μικρές) κατασκευές η οικογένεια βολευόταν σε ένα δωμάριο με αντίτιμο για τη μεταφορά της από την αρχική μονοκατοικία τις νέες ανέσεις της προόδου, τους λουτροκαμπινέδες και τα ψυγεία. Άλλοι δεν ήταν τόσο τυχεροί μια που δεν κατείχαν ούτε κατοικία ούτε οικόπεδο. Ήταν οι νέοι μετανάστες, πρόσφυγες. Οι περισσότεροι διασκορπίστηκαν στους γύρω λόφους και χτίσανε αυθαίρετα, κατά παράβαση του νόμου. Όσο περνούσε ο καιρός και οι μεν και οι δε πιέζονταν να ικανοποιήσουν τη διεύρυνση των αναγκών τους. Οι οικοδομές τελειώναν με αναμονές (σίδερα) εν αναμονή μιας αλλαγής του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (ΓΟΚ) ώστε να επιτρέψει την ανέγερση περισσότερων ορόφων ή, έστω, των οικονομικών της οικογένειας να βελτιωθούν ώστε να «ριξεί» έναν ή παραπάνω ορόφους ακόμη. Οι αυθαίρετοι με τη σειρά τους περίμεναν τον νόμο να τους νομιμοποιήσει, να τους εντάξει στο σχέδιο πόλης, να πάρουν ρεύμα και τηλέφωνο. Άλλοι περίμεναν τον αποκατακτητισμό των εθνικών δρυμών τους οποίους είχαν καταλάβει με πολυτελείς (συνήθως) βίλες. Άλλοι περίμεναν την αλλαγή του ΓΟΚ γι' άλλο λόγο: για να μετατρέψει τα μη οικοδομήσιμα οικόπεδα σε οικοδομήσιμα. Έτσι ώστε (να κι άλλη ιδιότυπη νεοελληνική τυπολογία) τα αστικά κενά που χρησιμοποιούνταν για υπαίθρια πάρκινγκ να γίνουν οικοδομές. Όμως ο εντόπιος ΓΟΚ ποτέ δεν ακολούθησε τα βήματα του ιαπωνικού αντίστοιχου ο οποίος επιτρέπει την οικοδόμηση κυριολεκτικά οποιοδήποτε οικοπέδου, ακόμη και του πιο μικρού, με αποτέλεσμα το (ιδιότυπα γιαπωνέζικο αυτή τη φορά) φαινόμενο των Pet Architecture, μικροσκοπικών κτηρίων που μοιάζουν με τα σπίτια των σκύλων-μινιατούρες των αντίστοιχων σπιτιών των αφεντικών τους. Ίσως κάποτε και στην Ελλάδα...

Η ανάπτυξη του μεταπολεμικού μικροαστικού αισθήματος κυριεύτηκε από ένα υπαρξιακό άγχος καθώς η οικογένεια διευρύνονταν και τα οικονομικά βελτιώνονταν: να «βολέψουμε» την κόρη, να χτίσουμε το «προικιό» της. Όλοι περίμεναν ακόμη αγωνιωδώς. Και περίμεναν. Και περίμεναν. Η κατάσταση συνεχίστηκε ως τα μέσα των 80s. Ο Βασίλης Καραποστόλης γράφει: «Απέμενε πράγματι ακόμη κάποιος χώρος στο λεκανοπέδιο για νέα δράση. Σε

δίπλα και κάτω αριστερά: Γελοιογραφίες του Κώστα Μητρόπουλου. Από το λεύκωμα: Κώστας Μητρόπουλος, Περί Ανέμων και Υδάτων: γελοιογραφίες από τον Ταχυδρόμο, Ταχυδρόμος, 1964

κάτω δεξιά: Αυτοκίνητη διώροφη κατοικία διακοπών με τέντες, ντους, εσωτερική σκάλα και βεράντα στην οροφή. Κάπου σε παραλία της Χαλκίδικης. Φωτ.: Γ. Χατζηγώγας. Από το βιβλίο: Γιάννης Χατζηγώγας, Υλικό για μίαν άλλη «εκ των ενόντων» αρχιτεκτονική, Ατλαντίδα, 1985

μικρή σχετικά απόσταση από το κέντρο μισοφτιαγμένα σπίτια σκαρφάλωναν προς τις πλαγιές των βουνών φθονώντας εκείνα που από καιρό είχαν φυτρώσει εκεί. Η αγωνία του σπορέα συνεχιζόταν στα περικόχρα. Τα ίδια χέρια που είχαν δουλέψει τη γη, έπιασαν τα εργαλεία της οικοδομής για να φυτέψουν το είδος που θα τους έδινε τη μια και οριστική συγκομιδή. Μ' ένα σπίτι θα έδρεπαν καρπούς, αυτοί και τα παιδιά τους, και θα 'χαν ριζώσει στη νέα γη, απ' όπου κανείς δεν θα μπορούσε να τους διώξει. [...] Δεν επρόκειτο να ανακοιπέι ούτε για λίγο η ανίχνευση σπιθαμή προς σπιθαμή του διαθέσιμου χώρου. Έπρεπε να επεκτεινεται η κατοικία για να διατηρεί την αρχική της σημασία, κι ήταν αδύνατο εκείνοι που σοβάντιζαν την ελπίδα τους για διάρκεια να υπομείνουν τη σκέψη της φθοράς. 'Ότι παλιώνει σ' αυτή την πόλη προκαλεί αποστροφή, δεν γερνάνε ωραία τα κτίσματα, δεν τους αναγνωρίζονται τα θέλητρα της παρακμής. Περνώντας μπροστά από προσόψεις ξεφλουδισμένες στρέφουν αλλού το κεφάλι οι διαβάτες, για να μην τους αγγίξει το θέαμα. Όμορφο είναι μόνο ό,τι διατηρείται ακμαίο. Η πεποίθηση αυτή δεν προέρχεται από κάποια αισθητική αρχή, αλλά από μόνη την ορμή μιας πρωτεύουσας νεαρής ακόμη. Φιλοπρόοδη η πόλη θέλει να κινηθεί προς τα εμπρός, δεν νοιάζεται για το πώς και πότε, και μέχρι να επιχειρήσει το μεγάλο άλμα, ξεοδεύει οπουδήποτε την ενέργειά της».²

Η «φιλοπρόοδη» αναμόρφωση της Αθήνας βασίστηκε φυσικά στα «Μεγάλα Έργα», μεγάλα δημόσια κτήρια, έργα υποδομής, λεωφόρους και νέα δίκτυα. Η ίδια η δημιουργία αυτών των στοιχείων ήταν φυσικό να τροφοδοτήσει εξελίξεις (από την ιδιωτική πρωτοβουλία) στις περιοχές γύρω από τα νέα δίκτυα υποδομών: οι γειτονιές γύρω από τους σταθμούς μετρό ανεβαίνουν κάθετα σε αξία γης (άρα αφήνουν περιθώρια για μια σειρά χειρισμών και συναλλαγών με το δημόσιο με στόχο την κερδοσκοπία). Η περιοχή από την Αγία Παρασκευή προς το νέο αεροδρόμιο, τα Σπάτα ειδικότερα, μετατρέπονται ίσως στο επόμενο Wild West του Αττικού μητροπολιτικού χάους. Σήμερα τα μόνα (ι) μέρα του λεκανοπεδίου όπου συντηρείται αυτή η φιλοπρόοδος αναμονή μοιάζουν να είναι περιοχές όπως το Ζεφύρι, τα Μεσόγεια, τα Σπάτα. Είναι άραγε το αθηναϊκό Wild West που λέγαμε ή μήπως το μελλοντικό Λας Βέγκας;

Οι εργολάβοι βασίζονται πάνω στις χρηματιστηριακές τάσεις του κράτους για να ποντάρουν τη δική τους ευμάθεια. Τα κοινωνικά πρότυπα της νέας Ελλάδας αλλάζουν κι αυτά. Ο νέος πολιτισμός των προαστίων δέχτηκε ίσως κάποιο πλήγμα μέσα στην τελευταία δεκαετία όταν κάποιοι κάτοικοί τους επέστρεψαν στο κέντρο, όμως μάλλον μπορούμε να εξακολουθούμε να μιλάμε για επέκταση του σε όλο και πιο μακρινές περιοχές. Τα σύμβολα της ευμάρειας (άρα της ευτυχίας) των δύο παιδιών (ένα αγόρι και ένα κορίτσι, ιδανικά), του σκύλου (λυκόσκυλου), του τζιπ και δύο-τριών ακόμη αυτοκινήτων και φυσικά της βίλας των προαστίων παραμένουν ουσιαστικά αμετάβλητα. Μαζί τους αυξήθηκαν οι μη-τόποι [Non Places], τόποι που θα μπορούσαν να βρίσκονται παντού: μνημιώδη σουπερμάρκετ, shopping malls, πολυκέντρα, αεροδρόμια, μετρό, κλαμπ, αλυσίδες εστιατορίων γρήγορης εστίασης. Μέσα σ' αυτούς τους τόπους δεν μπορείς να είσαι σίγουρος αν βρίσκεσαι στην Αθήνα, το Λος Άντζελες ή την Τζακάρτα. Τέλος η ταβέρνα, ζήτω τα φαστ φουντ. Τέλος η μικροκλίμακα. Τέλος η γειτονιά. Ζήτω το απέραντο προάστιο. Και παράλληλα με όλα αυτά, τα τελευταία χρόνια –ιδιαιτέρως μετά τους Ολυμπιακούς– ήταν χρόνια οικονομικού σφιξίματος για μεγάλες μερίδες Αθηναίων. Οι οικοδομικές εργασίες μειώθηκαν έντονα, τα μεγάλα πολιτισμικά πλάνα πάγωσαν, τα κρατικά μουσεία σχεδόν σίγησαν. Νέες ιδιωτικές πρωτοβουλίες στον χώρο του πολιτισμού βγήκαν στο προσκήνιο για να καλύψουν το κενό.

Η παγιωμένη (ευρωπαϊκή πια) Αθήνα

Ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα της Αθήνας σήμερα, κατ' επέκταση πρόβλημα για το νεότερο κομμάτι των κατοίκων της, είναι ότι δεν περιμένει τίποτα. Το μεγάλο όραμα των Ολυμπιακών αγώνων (ένα όραμα το οποίο την απασχόλησε για μια εικοσαετία σχεδόν) ήλθε και παρήλθε. 'Ότι «μεγάλα έργα» ήταν να γίνουν έγιναν. Ακόμη και το πολυπόθητο Μουσείο της Ακρόπολης εγκαινιάστηκε. Μένει να κριθεί αν θα γκρεμιστούν τα επίμαχα τρία κτήρια επί της οδού Διονυσίου Αεροπαγίτου.

Για να είμαστε ειλικρινείς, αυτή η μοίρα του παγιωμένου δεν περιορίζεται στην Αθήνα. Το σύνολο των ευρωπαϊκών πρωτευουσών μοιάζουν να κατέχονται από αυτό το σύν-

—'Ακόμα και για να κρεμαστούμε, πρέπει να περιμένουμε 15 χρόνια!...

πάνω: Παράδειγμα Pet Architecture από το Τόκιο
κάτω αριστερά και δεξιά: Η ασιατική μητρό-
πολη εν αναμονή; Μπανγκόκ. Φωτ. Θ. Μου-
τσόπουλος

δίπλα: Αναμονές; Χανιά. Φωτ. Θ. Μπιμπίσης

δρομο της «Πτώσης του Οίκου των Άσερ», σαν οικογένεια, γερασμένη, χωρίς απογόνους, προορισμένη να χάσει τη γενιά της. Οι δυτικές μητροπόλεις φαίνονται σήμερα παγιωμένες, ηλικιωμένες. Έχουν εξασφαλίσει επαρκείς πολεοδομικές χαράξεις, σημαντικά κτήρια-πόλους, μνημεία, μουσεία, ιστορία, εβδομαδιαία πολιτισμικά γεγονότα. Όμως είναι παγιωμένες, σε «κατάσταση διατήρησης», περιμένοντας μόνον την Unesco να τις χαρακτηρίσει (αν δεν το έχει κάνει ήδη). Αντίθετα οι μητροπόλεις της Ασίας (κυρίως της Κίνας) φτυρνούν ή επεκτείνονται σαν μανιτάρια, γκρεμίζοντας όπου χρειάζεται ό,τι παλιό. Τα ενδεχόμενα εκεί μοιάζουν εντελώς ανοικτά. Η αέναη πάλη ανά-

μεσα στο παλιό και το καινούργιο, την παράδοση και τη νεωτερικότητα, τη Δύση (μητρόπολη) και την Ανατολή (περιφέρεια) μοιάζει με τις ινδουιστικές συμπλοκές μεταξύ του καλού και του κακού, που δεν τελειώνουν ποτέ. Το παλιό Πεκίνο των γειτονιών [hutong] γκρεμίστηκε με ραγδαίους ρυθμούς ενώ πρακτικά, αυτές οι περιοχές δεν υπάρχουν πλέον μετά τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2008. Υπάρχουν εδώ ομοιότητες με το μοντέλο της προηγούμενης πόλης φιλοξενίας των αγώνων; Αυτή η διαδικασία-μπουλντόζα έχει ήδη αλλάξει πολλές πόλεις, της περιφέρειας κυρίως, αφήνοντάς τις αγνώριστες: Μπανγκόκ, Τζακάρτα, Σαγκάη...

Η Αθήνα (αλλά και η Ελλάδα γενικότερα) μοιάζει να έχει σχεδόν ολοκληρώσει τον κύκλο της προς το «Τέλος της Ιστορίας». Οι διανοούμενοι, φυσικά, έχουν την τάση να ρομαντικοποιούν το παρελθόν, γράφει ο Richard Sennett, έτσι ώστε όταν κάποιος μιλάει για κάτι που αργοπεθαίνει, αυτό ιστορικά να σημαίνει ότι το νεκρό παρελθόν ήταν καλύτερο.³ Αν έχει δίκιο, τότε πρέπει να σκεφτούμε ότι μια κριτική απέναντι στην αναδιαμόρφωση του αθηναϊκού αστικού τοπίου, και μαζί του ακόμη και του πολιτισμού που αυτό συμβολίζει, κινδυνεύει να εκφράζεται απλώς σε μια αντιεξουσιαστική κεκτημένη ταχύτητα ή μια νοσηρή γκρίνια. Εδώ πάλι, περάσαμε από το σύνθημα «Πρόοδος: η πόλη πρέπει να αλλάξει» στην παγίωση των πραγμάτων, στην «προστασία», στη διατήρηση, στον οξύμωρο όρο «αναπαλαίωση». Σύμφωνα με αυτή την κατεύθυνση, να αποδεχτούμε δηλαδή ότι το παρελθόν ήταν πράγματι καλύτερο από το παρόν, μας οδηγεί στην απόφαση να επαναφέρουμε το παρελθόν στο μέλλον. Αυτή η ελαφρώς μεταμοντέρνα διαστροφή χτύπησε την πόλη της Αθήνας επί δημαρχίας Δημήτρη Αβραμόπουλου όταν έγινε μια προσπάθεια να επαναλάβουμε για δεύτερη φορά μετά από εκατόν πενήντα (ή μήπως, μετά από δύομισι χιλιάδες;) χρόνια μια αναβίωση των κλασικιστικών ρυθμών και μορ-

φών. Η πόλη γέμισε με αρχαιοπρεπή κάγκελα, προτομές αρχαίων προσώπων και συμβολικές μορφές. Η διεξαγωγή των Ολυμπιακών αγώνων στην Αθήνα ερέθισε ακόμη περισσότερο αυτά τα αντανάκλαστικά επαναφορές της ένδοξης αρχαιότητας (κάτι ορατό ακόμη και στην «πρωτοποριακή» τελετή έναρξης), όμως το αίτημα που τελικά φαίνεται να κυριάρχησε είναι αυτό της νεωτερικότητας: η Αθήνα (και η Ελλάδα, κατ' επέκταση, ως εικόνα και ομοίωση της πρωτεύουσάς της) πρέπει να γίνει μια «σύγχρονη ευρωπαϊκή κατάσταση». Κάποια στιγμή (ήταν κάπου στα '90s) τα όνειρα άρχισαν να καταρρέουν: ο νόμος δεν θα γίνει πιο ανεκτικός, δεν θα αναγνωριστούν άλλα αυθαίρετα, δεν θ' αλλάξει ο ΓΟΚ. Αυτό που περιμέναμε δεν θα

έρθει τελικά. Η Αθήνα δεν αλλάζει άλλο, Τουλάχιστον όχι καθ' ύψος...

Σημειώσεις

1. Στρατής Τσίρκας, *Η χαμένη άνοιξη*, Κέδρος, 1976. Στο: Γιάννης Χατζηγάγας, *Υλικό για μια άλλη «εκ των ενόντων» αρχιτεκτονική*, Ατλαντίδα, 1985, σ. 32.
2. Βασίλης Καραποστόλης, *Χειροποίητη πόλη: η Αθήνα ανάμεσα στο ναι και το όχι*, Αλεξάνδρεια, 1995, σ. 106-8.
3. Ρίτσαρντ Σένετ, *Οι Χρήσεις της Αταξίας: προσωπική ταυτότητα και ζωή της πόλης*, Τροπή, 2003, σ. 71.

Προς μία avant-garde ιστορική προστασία

του **Χρυσόστομου Θεοδωρόπουλου**, αρχιτέκτονα

0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ή ΕΠΙΝΟΩΝΤΑΣ ΕΝΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

Ο ρόλος της προστασίας είναι εξαιρετικά σημαντικός, γιατί έχει ένα απλό αλλά κρίσιμο σκοπό. Αυτός είναι να αποκριπτογραφεί και να αναδεικνύει το ιστορικό, ως απαραίτητο αρχείο για την αρχιτεκτονική του παρόντος και του μέλλοντος. Με τον όρο αρχείο [archive] θα μπορούσε να εννοηθεί ένας φάκελος, που περιέχει το σύνολο των αξιών του ιστορικού τεκμηρίου. Επομένως, κατά μία έννοια, η προστασία δημιουργεί μια βιβλιοθήκη έρευνας. Η βιβλιοθήκη αυτή δεν είναι μόνο μια συλλογή δεδομένων [database] αλλά δίνει την ταυτότητα της κατασκευής [context]. Θα μπορούσαμε εδώ να ισχυριστούμε ότι κάθε αρχιτεκτονική πράξη γεννά ένα αρχείο τη δεδομένη στιγμή που αυτή επιτελείται. Κάθε αρχιτέκτονας κατασκευάζει ένα αρχείο, σχεδιάζοντας ένα καινούργιο κτήριο. Η διατήρηση και προστασία, έχει τον στόχο να συγκεντρώνει όλα τα αρχεία, και τελικά να τροφοδοτεί συνεχώς με αρχεία τον χώρο, την πόλη.

1. ΚΛΕΙΣΤΟ ή ΑΝΟΙΧΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ;

Συχνά πιστεύουμε ότι το αρχείο είναι ένας «κλειστός» φάκελος. Μάλιστα για το άνοιγμα του απαιτείται, ή τουλάχιστον υποστηρίζεται ότι απαιτείται ένα εξειδικευμένο προσωπικό από ιστορικούς, συντηρητές, αρχαιολόγους, αρχιτέκτονες-αποκαταστάτες, νομοθέτες, και πολεοδόμους. Όμως, η ύπαρξη του αρχείου ορίζεται από το «άνοιγμα» και τη συνεχή αξιολόγησή του. Ο δημιουργικός διάλογος προϋποθέτει τον συνεχή επαναπροσδιορισμό του αρχείου με το άνοιγμά του. Ο επαναπροσδιορισμός φέρνει και την αλλαγή του. Οι αξίες επαναπροσδιορίζονται, αλλάζει η σειρά αξιολόγησής τους, κάποιες καταργούνται και κάποιες καινούργιες εμφανίζονται. Η διατήρηση του αρχείου επιτυγχάνεται με το συνεχή επαναπροσδιορισμό του. Δημιουργούμε έτσι τις κατάλληλες συνθήκες, για ένα ζωντανό αρχείο κι επομένως για μια συνεχώς ενημερωμένη διατήρησή του.

2. Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ή ΤΟ ΑΤΕΛΕΣ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

Έχοντας κατασκευάσει αυτό το θεωρητικό μοντέλο, μπορούμε να καταλάβουμε, πόσο σημαντική είναι η έννοια του χρόνου στη διαδικασία της επέμβασης. Ο αρχιτέκτονας όταν επεμβαίνει μια συγκεκριμένη, χρονική στιγμή σε μια ιστορική κατασκευή ανοίγει ένα αρχείο. Η πράξη του ανοίγματος θέτει εξ αρχής την κριτική στο ιστορικό. Δίχως ο αρχιτέκτονας να ακολουθεί, αλλά να αμφισβητεί την ιστοριογραφία, αναζητά την ουσία της ιστορικότητας. Θέτει υπό έρευνα τις αξίες, που το συγκροτούν και μέχρι εκείνη τη στιγμή το έχουν καθορίσει ως ιστορικό. Έτσι «...αντί της προσπάθειας να εναρμονίσει το κτήριο σε προκαθορισμένες ιστορικές κατηγορίες, ο σύγχρονος αρχιτέκτονας ξεκινά αντιμέτωπος με το κτήριο, καταστρέφει μέρη του (από χρωματισμούς μέχρι θεμελιώσεις ή ολόκληρους τοίχους), μέχρι να βρει κάτι άγνωστο [unfamiliar] στο σήμερα...»¹

Ευρέως γνωστό παράδειγμα αποτελεί η επέμβαση του Carlo Scarpa στο Museo di Castelvecchio στη Βερόνα (1957-1967). Πιο συγκεκριμένα στο σημείο, όπου τοποθετεί το άγαλμα του ιππέα Cangrande, ο αρχιτέκτονας επιχειρεί έναν διάλογο με τις ιστορικές φάσεις του κτηρίου. Ανασκάπτοντας το γειτονιάζων τείχος και αφαιρώντας διαδοχικά στρώματα ιστορίας, ανακαλύπτει μια προϋπάρχουσα θύρα εξόδου. Το άνοιγμα του αρχείου, και η ουσιαστική ανάγνωση του χαρακτήρα [context], προκαλεί αλλαγή του σχεδίου επέμβασης. Δεν προχωρά σε κάλυψη με στέγη όλου του χώρου, αφού πλέον αμφισβητείται αν

δίπλα: Η επέμβαση του Carlo Scarpa στο Museo di Castelvecchio της Βερόνας

κάτω δεξιά: Η ανακατασκευή του Peter Eisenman στο Wexner Center του Οχάιο

το σημείο αυτό αποτελεί το άκρο του ιστορικού κτηρίου. Αφήνει ημιτελή τη στέγη, με ολόκληρο το στατικό της φορέα, αλλά μέρος της επικάλυψης. Έτσι αναδεικνύει την αλληλεπικάλυψη των ιστορικών φάσεων του κτηρίου, δημιουργώντας μια καινούργια ιστορική φάση, τη δική του. Έτσι η επέμβασή του γίνεται ιστορική. Η τομή που δημιουργεί στην ιστορική κατασκευή έχει την αίσθηση μιας ημιτελούς ανασκαφικής τομής. Με άλλα λόγια ανοίγει τα ερωτήματα, παρά να τα απαντά. Αυτό δημιουργεί την αίσθηση του ανοικτού αρχείου, όπως περιγράψαμε παραπάνω.

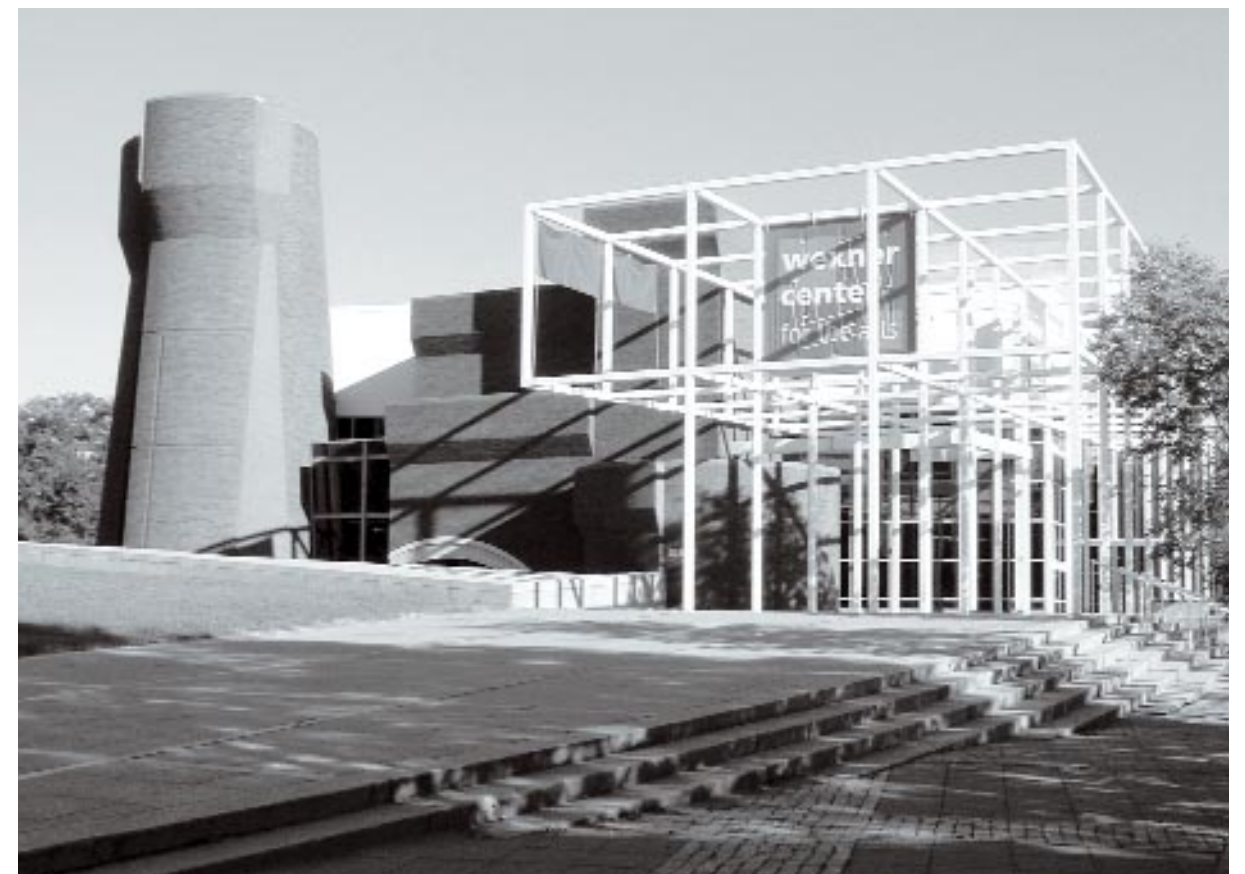
Δυόμισι δεκαετίες αργότερα, ο Peter Eisenman, καταφέρνει ένα αντίστοιχο αποτέλεσμα στο Wexner Center στο Οχάιο (1989), αλλά με μια άλλη ενέργεια, την απευθείας ρήξη με το ιστορικό. Ανακατασκευάζει τον προϋπάρχον πύργο με διαδοχικές τομές και μεταθέσεις της γεωμετρίας του, που αφενός υποδηλώνουν την κύρια είσοδο στο συγκρότημα, αφετέρου διασπούν μια συνεκτική δομή ενός ιστορικού κελύφους, τόσο ισχυρού, όσο ο πύργος. Εδώ, δεν έχουμε μια τομή ανάδειξης των ιστορικών συνεκτιών ή ασυνεκτιών. Το αποτέλεσμα είναι σαφώς διαρρηγμένο σε σχέση με το προηγούμενο. «...Η κάποτε σταθερή ιστορική μορφή, εμφανίζεται ως ένα περίπλοκο σχόλιο στη σταθερή από-σταθεροποίηση. Η φθορά του χρόνου αντιγράφεται με ένα σύνθετο παιχνίδι μεταξύ του αποκαταστημένου και του αντι-αποκαταστημένου...»²

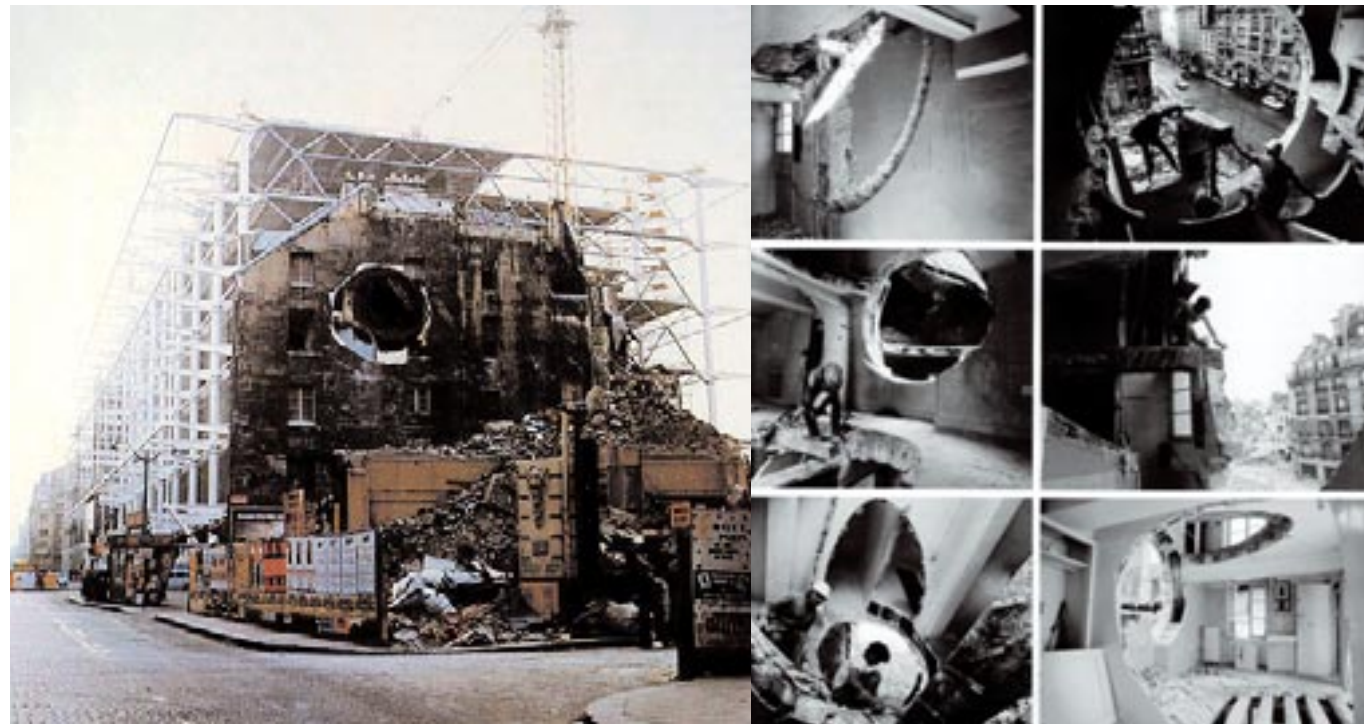
Προχωρώντας περισσότερο με την έννοια της ρήξης και τη σχέση της με αυτή του χρόνου, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον ορισμό που δίνουν οι θεωρητικοί Lebbeus Woods και Alberto Perez-Gomez στο πρόγραμμα του καλλιτεχνικού διαγωνισμού για μια περιοχή

στο κέντρο του Κάλγκαρι (2007). «Η ρήξη, αν θεωρηθεί μια ενέργεια αλλαγής μιας σταθερής κατάστασης, εμφανίζει μια διακοπή. Όταν το διαρρηγνύμενο πρωτοεμφανίζεται ως τέτοιο, το αλλαγμένο εγκαθιδρύει την οριστική του αρχή και τέλος. Συνεπώς, το προ-διαρρηγνύμενο έχει την ίδια γνώση/περιεχόμενο/σημασία με αυτό, που θα είναι. Αν αντιστρέψουμε τη χωρική σχέση μεταξύ του "αλλαγμένου" και του "αρχικού", η κατανοητή πορεία διακόπτεται από διακοπόμενες χρονικές διάρκειες, μέσω μετονομασιών. Αυτή η μετονομασία είναι που θέτει σε επιφυλακή την αλλαγή, ενώ παραμένει γνήσιο στην αρχή και το τέλος, και καθ' όλη τη διάρκειά της. Με άλλα λόγια, αν πάρουμε ένα στιγμιότυπο της αλλαγής, ότι καταλαβαίνουμε είναι ο χώρος σε σχέση με αυτό που είναι και αυτό που θα είναι. Το μετονομασθέν αντικείμενο»³. Διαπιστώνουμε ότι κύρια σημασία έχει η διαδικασία αλλαγής, που η ρήξη επιφέρει, με την έννοια ότι δημιουργεί διαδοχικά χωρικά γεγονότα, τα οποία συνδέουν την αρχική με την τελική μορφή. Με αυτή την έννοια η επέμβαση σε μια σταθερή, χωρική οντότητα, προκαλεί καινούργιες χωρικές οντότητες, οι οποίες εμπεριέχουν αυτό που ήταν, αλλά και αυτό που θα είναι.

3. Η ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

Ο Gordon Matta-Clark επεμβαίνει κυρίως σε εγκαταλειμμένα βιομηχανικά κτήρια (αποβάθρα Pier 65, West Side, Μανχάταν) ή κτήρια μη ιστορικού ενδιαφέροντος (Bingo, Καταρράκτες Νιαγάρα), τα οποία βρίσκονται σε οριακή κατάσταση φθοράς και εγκατάλειψης ή συλλογικής απόφασης για την κατεδάφισή τους. Οι επεμβάσεις του χαρα-

κτηρίζονται από τη ξαφνική αλλαγή της μορφής του κτηρίου και μάλιστα για πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Το έργο του Conical Intersect, παρουσιάζεται στην 9η Biennale του Παρισιού(1975) και για λίγες μόνο ημέρες. Το ενδιαφέρον επομένως του έργου του, είναι η δραστηκή επέμβαση, η οποία όμως εξορισμού δεν έχει μεγάλη διάρκεια, παρά το γεγονός ότι κάποιες παρέμειναν (αποθήκες Pier 65, West Side, Μανχάταν).

Το ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον του έργου Conical Intersect στο Παρίσι, είναι ότι γίνεται σε ιστορικό κτήριο σε γειτνίαση με το υπό ανέγερση Centre Georges Pompidou. Όταν καλείται να συμμετέχει στην έκθεση, αρχικά προτείνει μια επέμβαση στο κτήριο των Piano και Rogers, που βρίσκεται σε φάση κατασκευής, και η οποία θα γινόταν με διαδοχικά κοψίματα των δαπέδων, πλάτους μιας ίτσας. Η πρότασή του απορρίπτεται και του ανατίθεται ένα κτήριο της γειτονικής περιοχής Plateau Beaubourg, η οποία ήδη βρίσκεται υπό ανάπλαση. Η επέμβασή του αποτελείται από τομές κύκλου κατά την οριζόντια και κάθετη διάσταση, με αποτέλεσμα να εμφανιστούν διαδοχικές τομές στο κτήριο και ο θεατής να έχει μια ιλλιγώδη θέαση¹ του εσωτερικού του.

Η θέαση προς μια περιοχή του κέντρου της πόλης, η οποία βρίσκεται σε οριακή κατάσταση, ήταν το ζητούμενο του έργου. Το έργο μπορούσε να ιδωθεί και ως τηλεσκόπιο από το εξωτερικό του κτηρίου, αλλά και ως περισκόπιο από το εσωτερικό του. Επομένως λειτούργησε ως εικόνα μιας περιοχής, η οποία άλλαζε. Ο Benjamin γράφει «μάλλον μια εικόνα είναι αυτό στο οποίο το Τότε και το Τώρα έρχονται σε φωτεινό σχηματισμό, όπως ένας φακός. Με άλλα λόγια: η εικόνα είναι η διαλεκτική σε ένα σταμάτημα».

4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο εντοπισμός του αγνώστου, δηλαδή του καινούργιου, που εμπεριέχεται στη διαδικασία της αποκατάστασης και

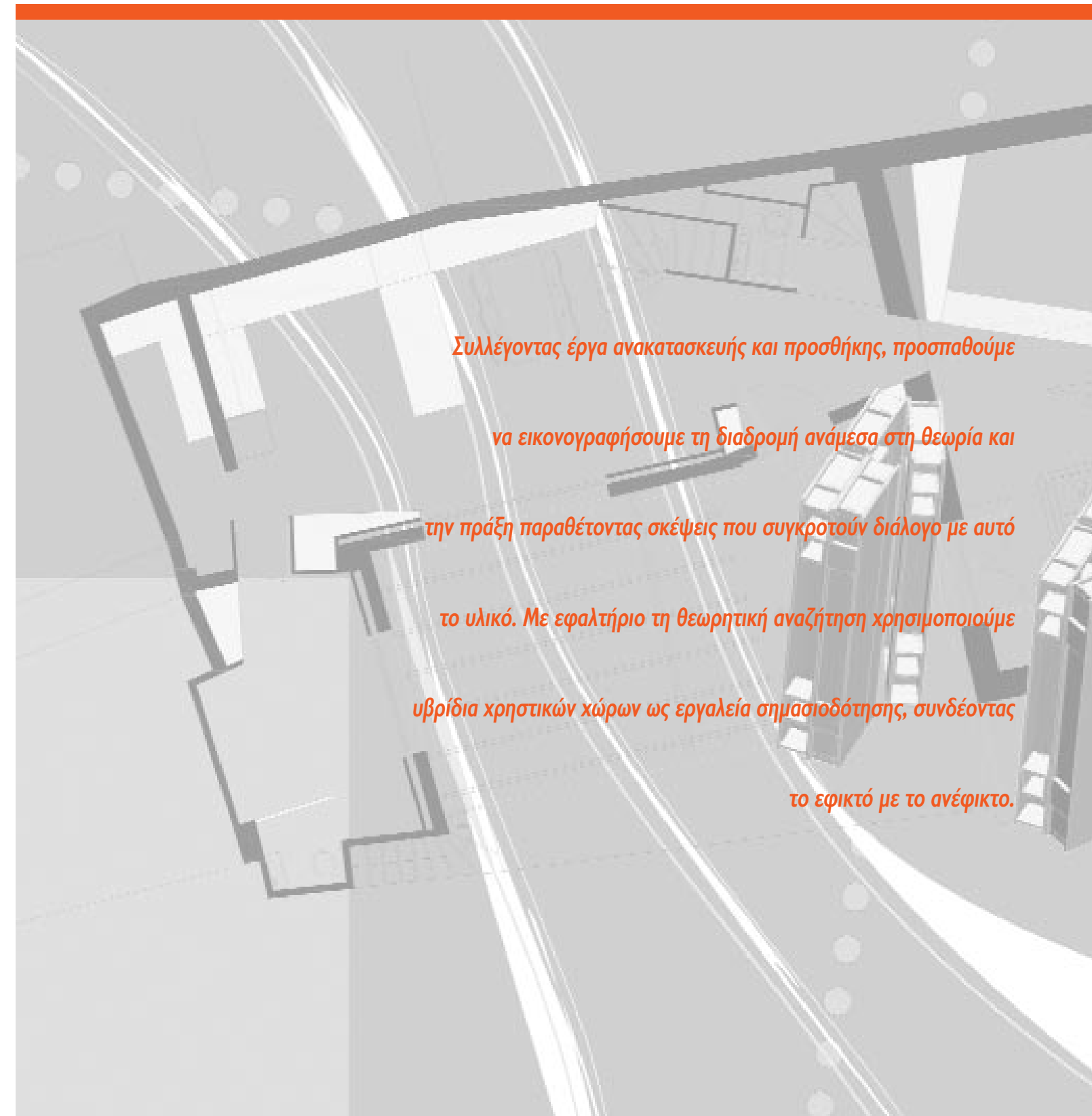
προσθήκης αντιστρέφει τον ρόλο της προστασίας. Δεν είναι πλέον μια ανίχνευση του παρελθόντος, αλλά μια ανίχνευση του μέλλοντος. Το ιστορικό γίνεται παρών και ανιχνεύει το μελλοντικό. Η διαδικασία αυτή δεν έχει προκαθορισμένο αποτέλεσμα. Σε ακραία ή οριακή κατάσταση, μπορεί να οδηγήσει και στην καταστροφή του αρχείου. Με αυτό τον τρόπο ο αρχιτέκτονας γίνεται μέτοχος μιας ζωντανής ιστορίας. Αυτή ακριβώς είναι και η έννοια ενός κινήματος *avant-garde* προστασίας.

Σημειώσεις

1. Jorge Otero-Pailos, *The Contemporary Stamp of Incompleteness*, Future Anterior, Volume 1, Number 2, Fall 2004.
2. Anthony Vidler, *Counter-Monuments in Practice: The Wexner Center for the Visual Arts*, Rizzoli, New York, 1989.
3. <http://www.artcity.ca>.
4. Pamela Lee, «On the Holes of History», στο *Object to be Destroyed: The Work of Gordon Matta-Clark*, Cambridge, MA and London: MIT Press, 1999, σσ. 171.

πάνω: Το έργο Conical Intersect του Gordon Matta-Clark στο Παρίσι

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΕΚΔΟΧΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Συλλέγοντας έργα ανακατασκευής και προσθήκης, προσπαθούμε

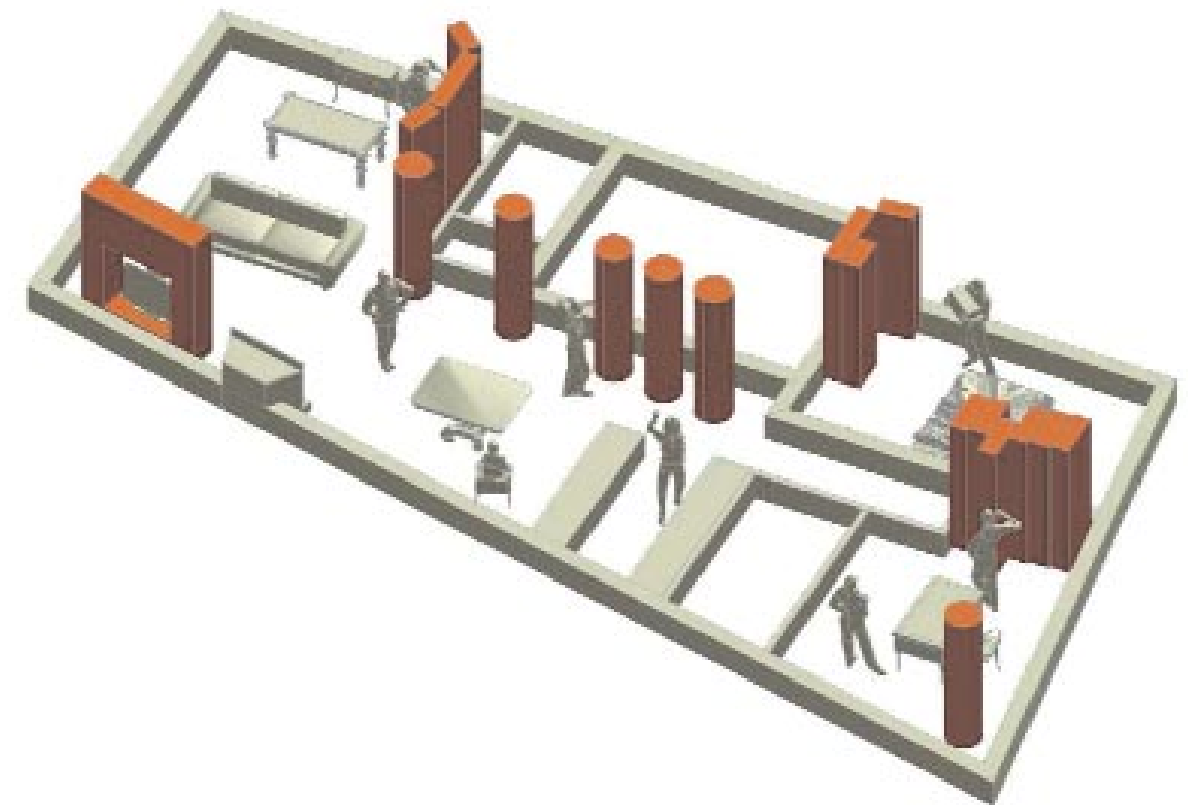
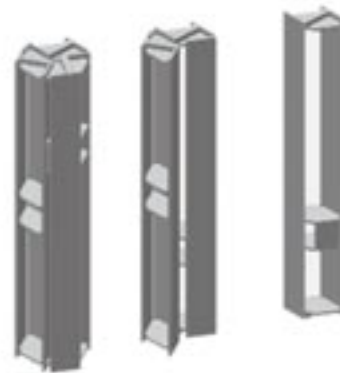
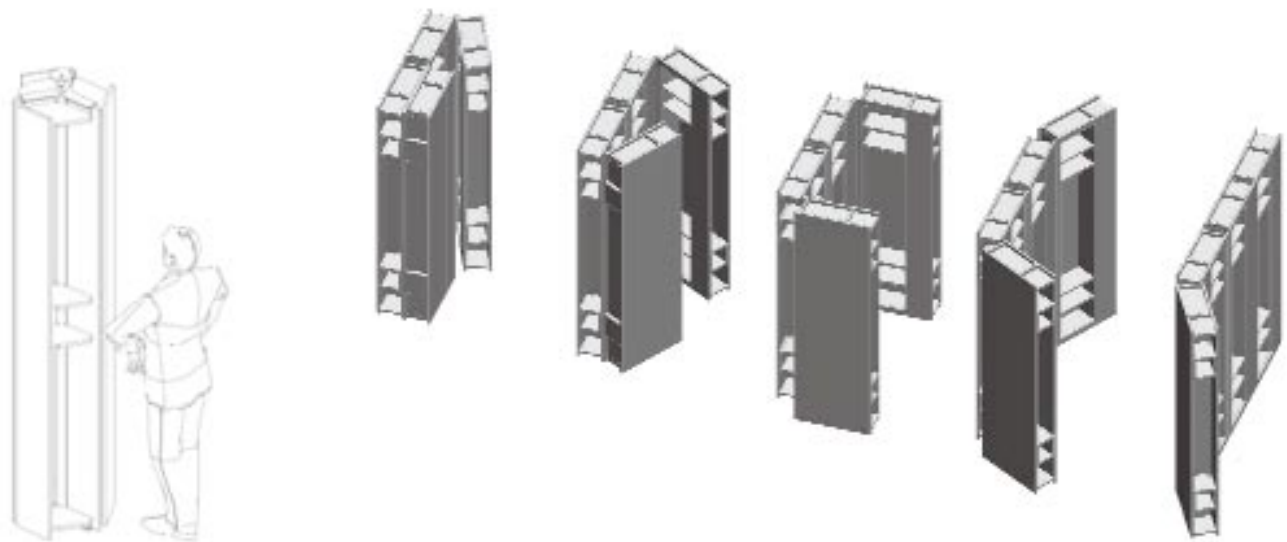
να εικονογραφήσουμε τη διαδρομή ανάμεσα στη θεωρία και

την πράξη παραθέτοντας σκέψεις που συγκροτούν διάλογο με αυτό

το υλικό. Με εφελτήριο τη θεωρητική αναζήτηση χρησιμοποιούμε

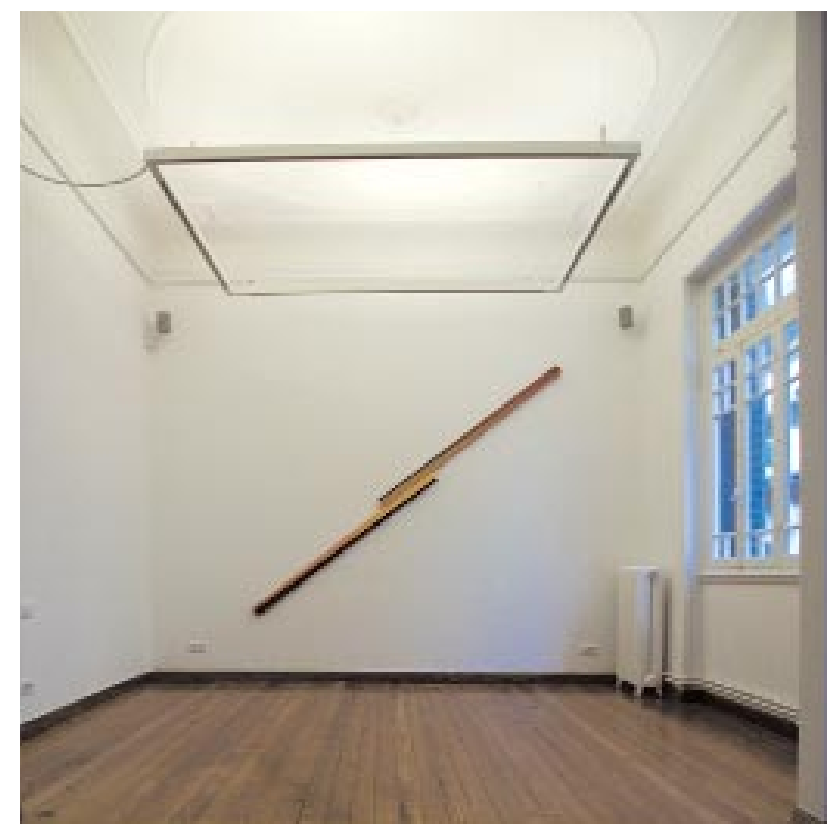
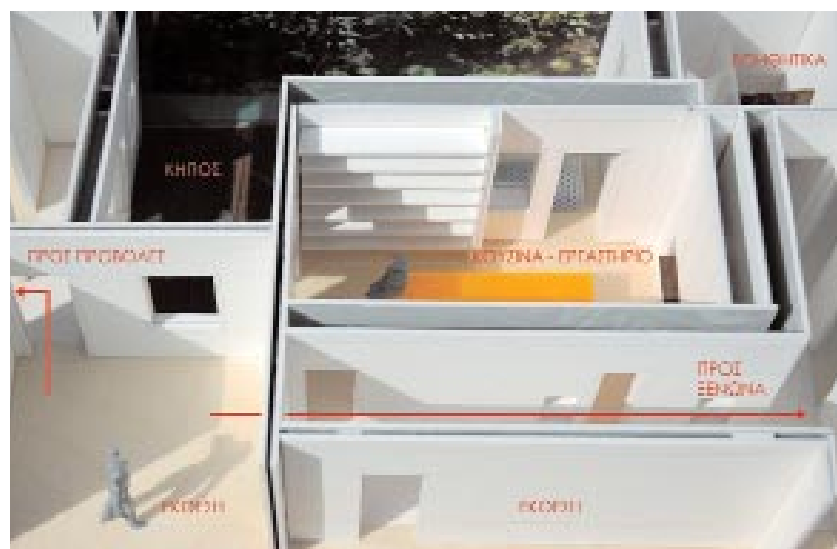
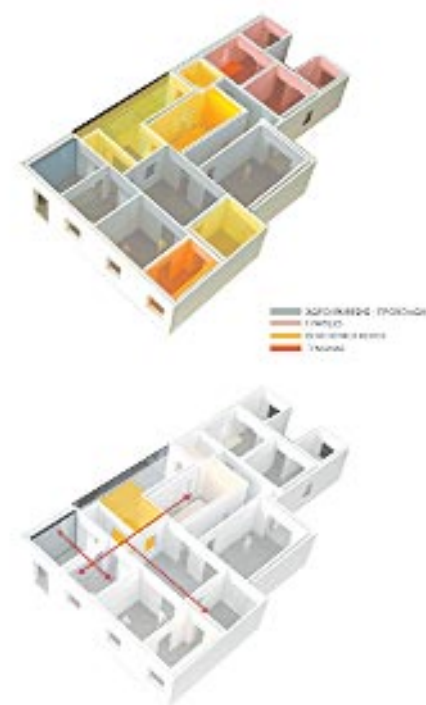
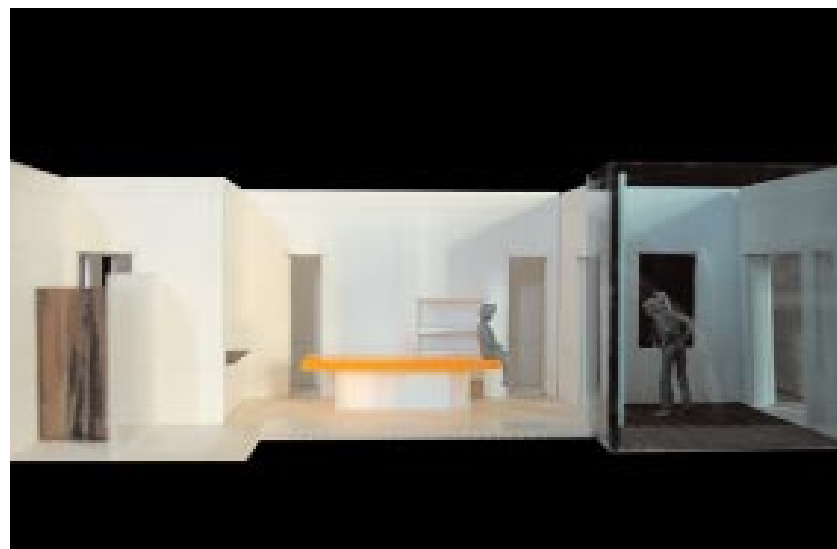
υβρίδια χρηστικών χώρων ως εργαλεία σημασιοδότησης, συνδέοντας

το εφικτό με το ανέφικτο.

Οικία – αρχείο
Εγκατάσταση πρωτότυπου συστήματος
βιβλιοθηκών σε κοινό διαμέρισμα στην Αθήνα
 αρχιτέκτονας **Αλέξης Δάλλας**

Πρόκειται για τη διευθέτηση εκτεταμένου θεματικού αρχείου βιβλίων και εντύπων (περίπου 5 χιλιάδες τόμοι) σε οικείο περιβάλλον. Η διαθέσιμη επιφάνεια τοίχου κάλυπτε μόνο το ήμισυ της απαιτούμενης. Επελέγησαν σύνθετες τυπολογίες επίπλου, προσαρμοσμένες στα χωρικά δεδομένα του διαμερίσματος σε διασπορά ή συμπύκνωση. Αποτελούν συνδυαστική χρήση δύο πρωτότυπων αρχειοθέτησης από βιομηχανική Ξυλεία με πρωτότυπους σύνθετους μηχανολογικούς φορείς από μέταλλο, οι οποίοι επιτρέπουν περιστροφή, ολίσθηση, αναδίπλωση. Η κλίμακά τους επιχειρεί να διανοίξει μία χρηστική και εννοιολογική περιοχή ανάμεσα στο αντικείμενο και το δωμάτιο. Το σύνολό τους αποσκοπεί στη βιώσιμη συγκόλληση των λειτουργιών κατοίκησης και αρχειοθέτησης, κατά το αίτημα της εποχής.

Επέκταση υπάρχοντος διαμερίσματος και διαμόρφωση σε εκθεσιακό χώρο

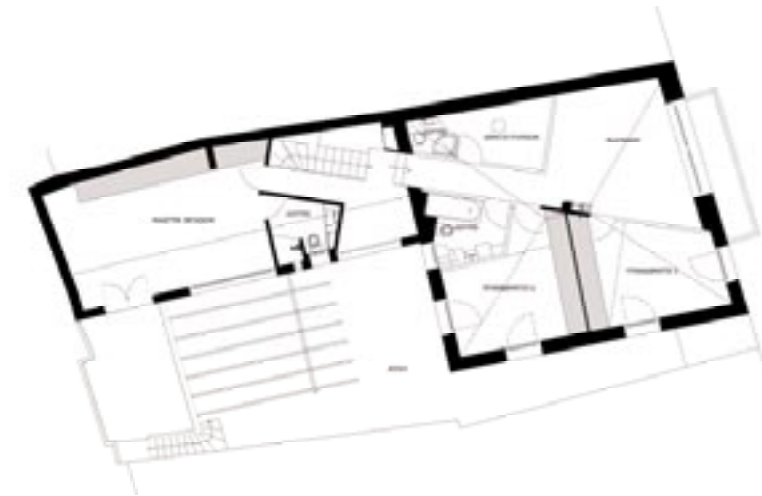
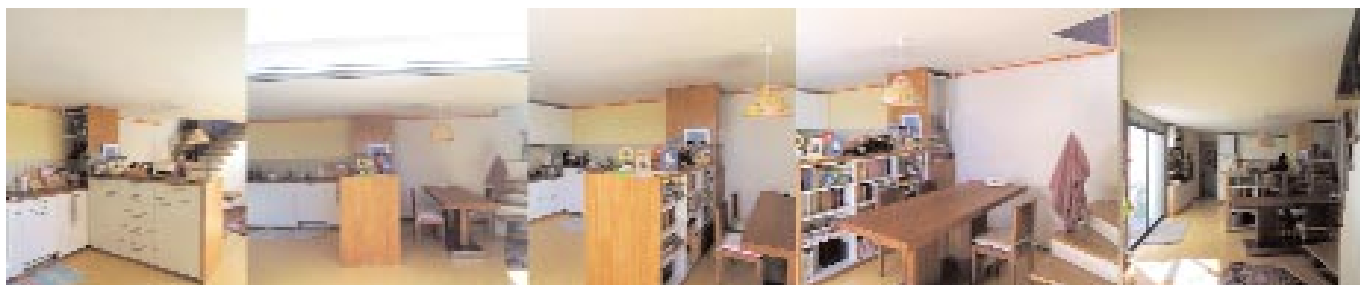
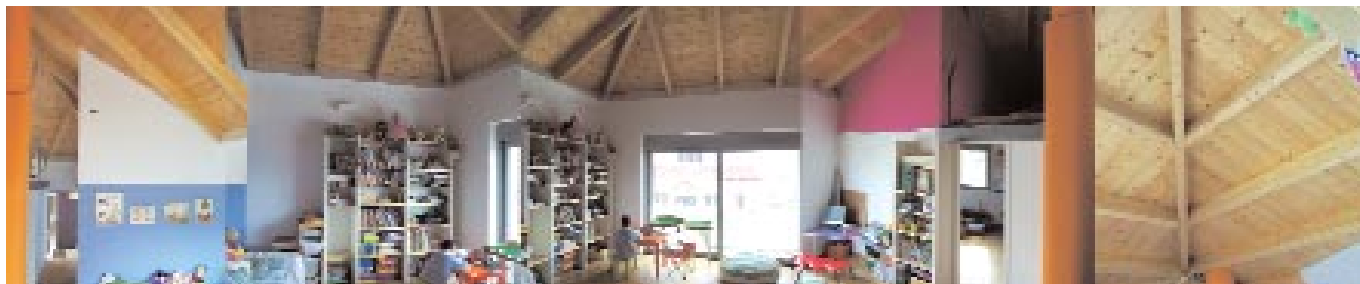
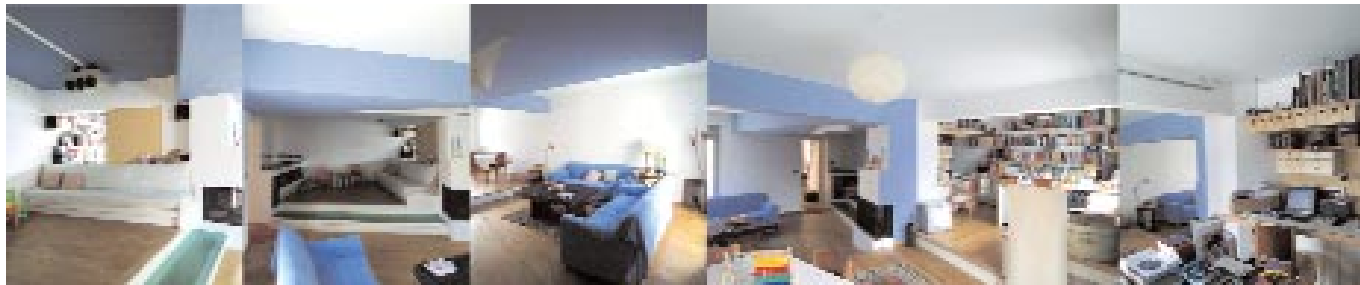
Ομάδα αρχιτεκτονικής μελέτης
Μαρίνα Στασινοπούλου, Κωνσταντίνος Δασκαλάκης
 Συνεργάτης αρχιτέκτων: **Βανέσσα Καραγεώργου**

Πρόκειται για επέμβαση σε ένα διαμέρισμα ενός αστικού προπολεμικού κτίσματος. Το κτήριο, με αρχικά αμιγώς χρήση κατοικίας, συνολικά έχει υποστεί διαδοχικές προσθήκες τόσο οριζοντίως όσο και κατακόρυφως, σε διαφορετικές εποχές, καθώς και αλλαγές χρήσης, με αποτέλεσμα να έχει χάσει το αρχικό ενιαίο ύψος καθώς και την αρχική συνεκτική οργάνωσή του. Εντούτοις, η αλληλοδιαδοχή των κομμάτι διακοσμημένων κυρίων χώρων με διαφορετικά κάθε φορά μοτίβα στις οροφές, τα δάπεδα και τα κουφώματα, δημιουργούσαν έναν ιδιότυπο ρυθμό και πλούσιες χωρικές ποιότητες.

Το πρόγραμμα απαιτούσε τη δημιουργία ενός εκθεσιακού χώρου ο οποίος να μπορεί να φιλοξενεί έργα τόσο με παραδοσιακά μέσα, όσο και με σύγχρονα πολυμέσα. Ο χώρος αυτός θα έπρεπε να διαθέτει πέρα από τον απαραίτητο εξοπλισμό και τις βασικές ενότητες υποστήριξης, έναν γραφειακό χώρο, με δυνατότητα ελέγχου της εισόδου, χειρισμού του φωτισμού, του ήχου και των μέσων γενικότερα, έναν χώρο συναντήσεων, όπου ανεξάρτητα από τις εκθέσεις θα μπορούσε να εξυπηρετεί τόσο τη βιβλιογραφική έρευνα, όσο και κάποια εργαστήρια χειροτεχνίας, καθώς και έναν χώρο φιλοξενίας και εργασίας υποτρόφων καλλιτεχνών για μικρά διαστήματα.

Η βασική δυσκολία στη εφαρμογή του προγράμματος εντοπιζόταν κυρίως στους συσχετισμούς και τις κινήσεις που δυσκολεύονταν από τον κατακεραματισμένο σε μικρές ενότητες χώρο, καθώς και στα αρκετά σύνθετα ηλεκτρικά δίκτυα που απαιτούσαν ενδεδειγμένο σχεδιασμό ώστε να μην αλλοιώσουν τις εσωτερικές όψεις των δωματίων. Ιδιαίτερη προσπάθεια δόθηκε να επαναχρησιμοποιηθούν σχεδόν αποκλειστικά τα στοιχεία και τα υλικά που ήδη διέθετε το διαμέρισμα (κουφώματα, πλακάκια, θερμαντικά σώματα).

Βασική σχεδιαστική πρόθεση ήταν επομένως στην εφαρμογή του προγράμματος, αφενός ο σεβασμός της συνολικής δομής και των επιμέρους χαρακτηριστικών του χώρου, αφετέρου η δημιουργία νέων ενότητων και κινήσεων που να εξυπηρετούν το νέο πρόγραμμα. Οι βασικές επεμβάσεις που έγιναν στον χώρο είναι ουσιαστικά το επιλεκτικό άνοιγμα νέων διόδων σε μη φερόντες τοίχους (και αντιστοίχως το κλείσιμο άλλων), καθώς και η ανύψωση ενός εξωτερικού χώρου, που μετατρέπεται σε μια κομβικής σημασίας «εσωτερική αυλή», ενοποιώντας το υπόλοιπο κτίσμα.

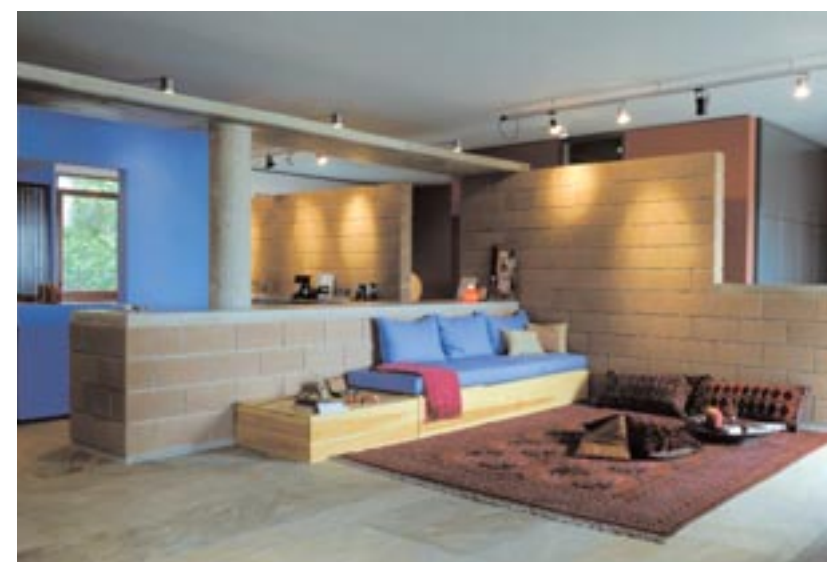
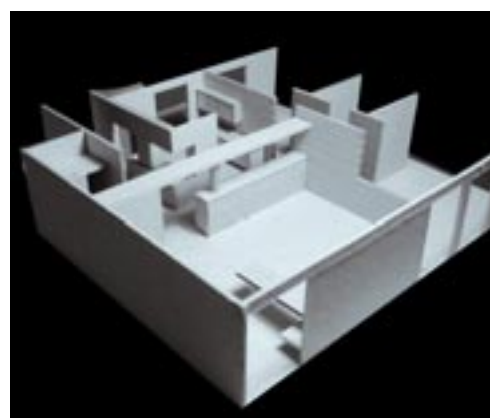
Κατοικία στον Βόλο αρχιτέκτονας Βασίλης Μπουρδάκης

Το συγκεκριμένο οικόπεδο βρίσκεται στο υψηλότερο τμήμα των Παλαιών του Βόλου και συνορεύει προς τον νότο με αρχαιολογικό χώρο όπου έχουν αποκαλυφθεί ερείπια παλαιοχριστιανικής βασιλικής με αξιόλογα ευρήματα.

Η κατοικία οργανώνεται είναι γύρω από την προστατευμένη μεσημβρινή αυλή που συνορεύει με τον αρχαιολογικό χώρο. Λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών στην περιοχή, το υπάρχον κέλυφος (τόσο του κυρίως κτίσματος των 75τμ που συνορεύει με τον δρόμο, όσο και των προσκτισμάτων) έχει διατηρηθεί και ενισχυθεί με επεμβάσεις εξωτερικά (αλλαγές ανοιγμάτων, νέες προσβάσεις, κατάργηση εξωτερικής σκάλας, αντικατάσταση στέγης κ.ο.κ).

Η αδυναμία επέμβασης στο υπάρχον κέλυφος, οδήγησε στη δραστική επέμβαση στο εσωτερικό. Η σύνθεση στηρίζεται στον στραμμένο άξονα κίνησης που οργανώνει τον χώρο του ισόγειου (καθιστικό - γραφείο) αλλά και του ορόφου (παιδικά υπνοδωμάτια - playroom). Οι αλλαγές στάθμης στο ουσιαστικά μονόκωρο πλέον ισόγειο του κύριου κτίσματος βοηθάει στη λειτουργική ανεξαρτησία των επιμέρους χώρων.

Το χρώμα λειτουργεί δυναμικά σε όλους τους χώρους δίνοντας έμφαση σε μορφολογικά στοιχεία που είτε επιβλήθηκαν από τη στατική μελέτη ενίσχυσης του κελύφους στο ισόγειο, είτε σχεδιάστηκαν στους χώρους του ορόφου.

Διαμέρισμα στο Κολωνάκι αρχιτέκτων Σοφία Τσιράκη

Σε προϋπάρχον διαμέρισμα πολυκατοικίας, αφαιρέθηκαν όλες οι προηγούμενες διατάξεις.

Βασικό συνθετικό στοιχείο αποτέλεσε η υλοποίηση στον χώρο, δύο κάθετων αξόνων κίνησης σε σχήμα T, που χωρίζουν αλλά και ενώνουν διαφορετικές λειτουργίες, αποτελώντας ένα ιδιόμορφο όριο: όριο κλειστό, διάτρητο όριο, διαφάνεια- διαμπερότητα. Μέσα στο υφιστάμενο «δοχείο» το καινούριο όριο, δεν είναι μια γραμμή στην κάτοψη, αλλά αποτελείται από στοιχεία γραμμικά (υποστύλωμα) και επιφανειακά (πλάκα- τοίχος) και συγκροτεί χωρικές ενότητες.

Το ίχνος των κάθετων αξόνων αποκτά στιβαρή υλική υπόσταση αναδεικνύοντας την παρουσία τους σε πρωτεύον συνθετικό στοιχείο του χώρου, λειτουργώντας αντικτικτικά σε σχέση με το προϋπάρχον όριο, που παραμένει ένας ουδέτερος υποδοχέας.

Βασικό υλικό κατασκευής του νέου εσωτερικού ορίου αποτελεί ο έγχρωμος τσιμεντόλιθος και το ανεπίχριστο σκυρόδεμα. Τα δύο αυτά υλικά συνθέτουν τους δύο κάθετους άξονες: Καθώς τα παραπάνω όρια δεν φτάνουν στην οροφή, αφήνουν το μάτι να περνάει ελεύθερα στο σύνολο του συνθετικού πεδίου, τονίζοντας την έννοια της ανοικτής κάτοψης, του ρέοντος χώρου, και της διαμπερότητας. Έτσι, αισθάνεσαι το σπίτι στην ολότητα του, να σε περιβάλλει σε κάθε του σημείο.

Νέα υλικά κατασκευής: νέοι τοίχοι- όρια: έγχρωμος εμφανής τσιμεντόλιθος, εμφανής ανεπίχριστο σκυροδέματα, δάπεδο: μάρμαρο παλαιάς κοπής στουραϊτικο και μεταλλικά κουφώματα.

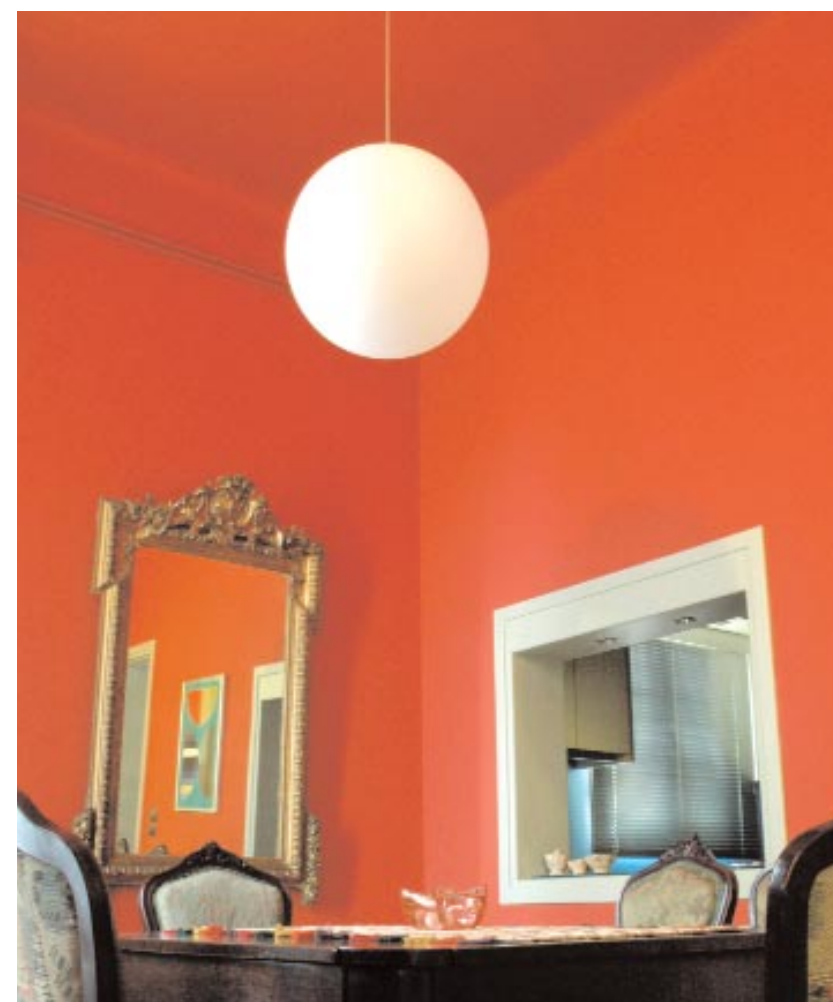
**Ανακατασκευή παλιάς κατοικίας
στον Λόφο Σκουζέ**
αρχιτέκτων **Αλέξανδρος Κλειδωνάς**

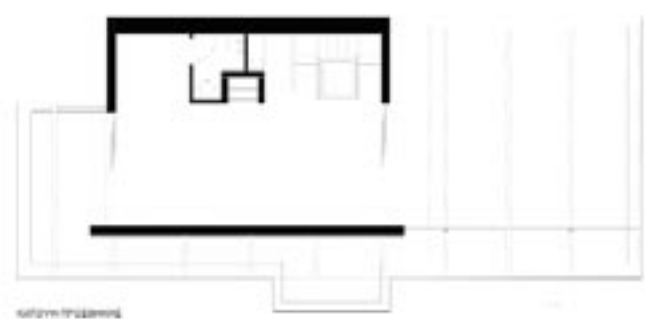
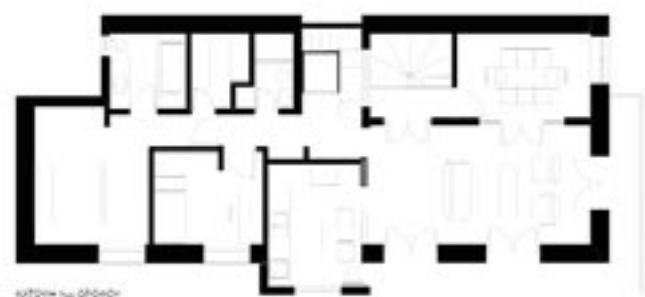
Το κτήριο πρωτοανεγέρθηκε σε 2 ορόφους γύρω στο 1935 και γύρω στο 1955 προστέθηκε ένας ακόμη σε εσοχή. Αρχικά περιλάμβανε δύο ανεξάρτητες οικίες. Το νέο κτηριολογικό πρόγραμμα περιλαμβάνει στο ισόγειο χώρους εργασίας και βοηθητικούς καθώς και χώρο εισόδου για την κατοικία, η οποία αναπτύσσεται στον 1ο και στο 2ο ορόφο.

Οι εργασίες έγιναν με κυρίαρχο κι επιτακτικό αίτημα την οικονομία στα τεχνικά και στα εκφραστικά μέσα. Οι περισσότερες είχαν να κάνουν με τη βελτίωση ή/και την αποκατάσταση των υπαρχουσών μορφών και δομών. Οι αλλαγές στο εσωτερικό του κτηρίου περιέλαβαν λειτουργικές και κυκλοφοριακές διευθετήσεις, επανεγκατάσταση ηλεκτρολογικών, μηχανολογικών και υδραυλικών δικτύων και πλήρη ανακατασκευή των βοηθητικών χώρων. Στον περίβολο του κτηρίου διαμορφώθηκε χώρος στάθμευσης, χτίστηκαν βοηθητικές κατασκευές (πλυσταριό, ζαρντιέρες, πάγκοι) και διαμορφώθηκαν εκ νέου οι πλακοστρώσεις.

Το σημαντικότερο στοιχείο παρέμβασης στο κτήριο είναι η επιλογή και η εφαρμογή των χρωματισμών. Εξωτερικά το κτήριο είναι γκρι με κεραμιδί παντζούρια και κιγκλιδώματα. Εσωτερικά έγινε επιλογή πέντε έντονων χρωμάτων (κόκκινο, πράσινο, μπλε, άχρα και καφέ του άργιλου) κι ενός φωτεινού γκρι. Κάθε χώρος χρωματίστηκε εκ ολοκλήρου μ' ένα από τα χρώματα. Το κόκκινο και το πράσινο επιλέχτηκαν εναλλάξ για τους χώρους διημέρευσης, το φωτεινό γκρι για το εργαστήριο και τα δωμάτια, το μπλε για τους «υγρούς» χώρους, το καφέ για τους λοιπούς βοηθητικούς χώρους και η άχρα για το κλιμακοστάσιο. Επιπλέον οι κάσες, τα τζαμλίκια των εξωτερικών κουφωμάτων και όσα από τα εσωτερικά κουφώματα δεν αφαιρέθηκαν, βάφτηκαν γκρι.

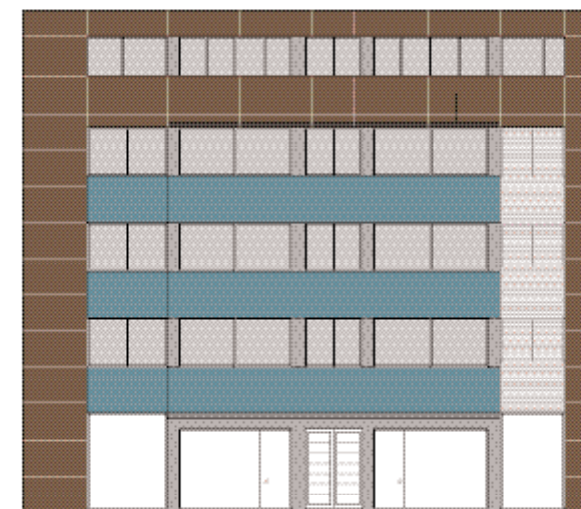
Η διαδικασία οργανώθηκε και ολοκληρώθηκε χωρίς σχέδια χάρη στην άμεση κι επιτόπου συνεργασία αρχιτέκτονα – τεχνιτών – ενοίκων. Με τη συγκεκριμένη ανακατασκευή γίνεται σαφές ότι το κτηριακό απόθεμα των περασμένων εποχών μπορεί κάλλιστα να δώσει τη δυνατότητα για δημιουργικές παρεμβάσεις στο χώρο ακόμη και όταν τα διατιθέμενα μέσα είναι περιορισμένα και οι αισθητικές επιδιώξεις ελάχιστες.

Κατοικία στον Στρέφη
 αρχιτέκτων *Δημήτρης Τσακαλάκης*

Στον Στρέφη η σχετικά καλή κατάσταση της κατοικίας του '30 καθώς και το μικρό μέγεθος της προσθήκης (ένας χώρος 40 τ.μ. στο δώμα) συντέμνουν στη διατήρηση της εικόνας του υπάρχοντος. Οι αλλαγές που έγιναν στις κατόψεις ήταν ελάχιστες. Στο ισόγειο με την αφαίρεση ενός τοίχου δημιουργήθηκε ένας μεγαλύτερος χώρος για τις ανάγκες ενός studio φωτογραφίας, ενώ στην κατοικία, στον όροφο έγινε μεταφορά της κουζίνας σε μεγαλύτερο και καταλληλότερο χώρο και ανακατασκευή των λουτρών και βοηθητικών χώρων. Στους εξωτερικούς τοίχους έγιναν τοπικές ενισχύσεις και αντικατάσταση επιχρισμάτων. Η προσθήκη είναι μια ελαφριά κατασκευή με μεταλλικό σκελετό με τη λογική του περιπτέρου (pavillio) που μετατρέπει το δώμα σε ζωντικό μέρος της κατοικίας καθώς δεν υπήρχε άλλος εξωτερικός χώρος. Μέρος της προσθήκης αποτελεί και η σύνδεσή της με το υπάρχον που γίνεται με έναν ανελκυστήρα και μία μεταλλική σκάλα γύρω από αυτόν που τοποθετήθηκαν σε υπάρχοντα φωταγωγό.

Ανακατασκευή και αλλαγή χρήσης υπάρχοντος κτηρίου επί της οδού Λέκκα 29 στην Αθήνα
 αρχιτέκτων *Μιχάλης Μητρόπουλος*

Το κτήριο είναι μέρος του πυκνού αστικού ιστού του κέντρου της Αθήνας. Βρίσκεται στην οδό Λέκκα 29 και ανακατασκευάστηκε το 2003. Αντικείμενο του έργου ήταν πέρα από τη μελέτη, η μελέτη εφαρμογής και η υλοποίησή και κατασκευή του.

Η αλλαγή ιδιοκτησίας αποτέλεσε την αφορμή για τη ριζική ανακατασκευή του εξωτερικού κελύφους και των εσωτερικών χώρων. Ο νέος ιδιοκτήτης έθεσε ως ζητούμενο την κατασκευή ενός λειτουργικού κτηρίου προβολής με επιθυμία αλλαγής της παλαιωμένης εικόνας με τα έρκερ και εξάλειψης των φθορών του χρόνου.

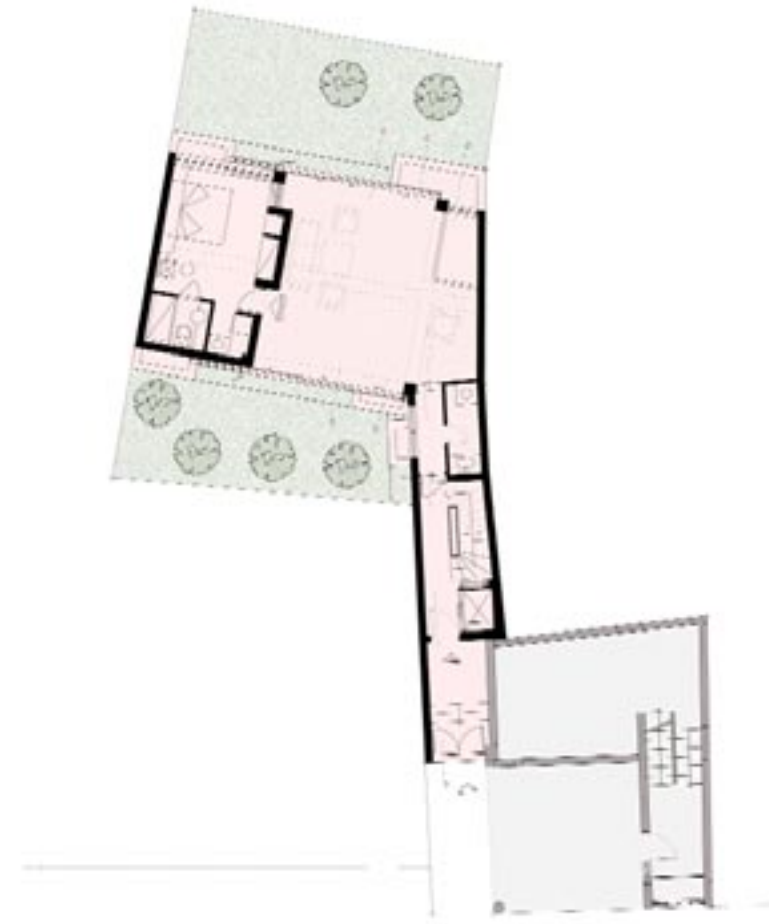
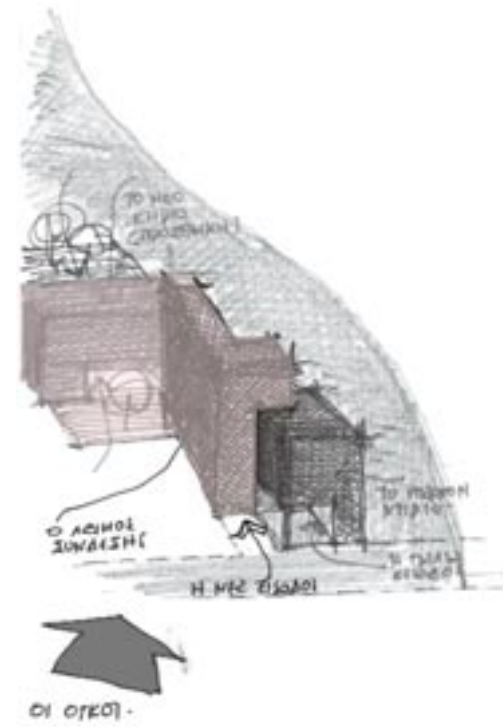
Το ισόγειο φιλοξενεί δύο καταστήματα εκατέρωθεν της κεντρικής εισόδου. Οι τρεις όροφοι πάνω από το ισόγειο χρησιμοποιούνται ως γραφειακοί και εργαστηριακοί χώροι, ενώ ο τέταρτος όροφος διαμορφώθηκε σε κατοικία του ιδιοκτήτη (Loft).

Η ογκοπλαστική προσέγγιση της σύνθεσης είχε ως γνώμονα την εμφάνιση των έρκερ ως μοντέρνο δυναμικό στοιχείο της όψης. Ζητούμενο ήταν οι κατά τα άλλα παρωχημένες και 'άχαρες' προεξοχές να ενσωματωθούν στον συνολικό σχεδιασμό της όψης και σε συνδυασμό με την επιλογή υλικών να προκύψει το επιθυμητό αισθητικό αποτέλεσμα.

Η μορφοποίηση της όψης δημιουργήθηκε από τον τονισμό των οριζόντιων γραμμών σε συσχετισμό με τις ξύλινες επιφάνειες σε σχήμα Π. Σκοπός ήταν η δημιουργία έντονης προοπτικής αντίληψης καθώς το περιορισμένο πλάτος του δρόμου και οι απέναντι κτηριακοί όγκοι δεν επιτρέπουν τη μετωπική θέαση του κτηρίου.

Η επιλογή των υλικών της όψης έγινε με τρόπο ώστε η τελική εικόνα να είναι σύγχρονη, ξεχωριστή και τελείως διαφοροποιημένη από την προϋπάρχουσα του κτηρίου αλλά και των όμορων κτισμάτων. Συνδυάζοντας υλικά όπως ανοδιωμένο αλουμίνιο, προξειδωμένο χαλκό, panels βακελίτη με επένδυση ξύλου και κρύσταλλα σε συνδυασμό με φωτισμό από led και επιλέγοντας ήπιες γήινες αποχρώσεις στους χρωματισμούς, εξασφαλίστηκε αφενός η κατά το δυνατόν ελάχιστη απαίτηση συντήρησης και αφετέρου ο προβεβλημένος μοντέρνος χαρακτήρας του κτηρίου.

Προσθήκη studio-βιβλιοθήκης σε υπάρχουσα κατοικία στον Βόλο

αρχιτέκτων *Κώστας Αδαμάκης, Εύη Τζαβέλλα*

Η υπάρχουσα κατοικία, κτισμένη σε πολύ μικρό οικόπεδο (67 τ.μ.), αναπτύσσεται σε πέντε επίπεδα και βραβεύτηκε το 1986 σε διαγωνισμό εφαρμοσμένων αρχιτεκτονικών έργων του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Το νέο οικόπεδο εμβαδού 200 τ.μ. είναι σχεδόν «τυφλό» και συνδέεται με την οδό Αμπελακίων με μικρή πάροδο πλάτους 2μ. η οποία βλέπει σε πάρκο 4 στρεμμάτων στις δυτικές συνοικίες του Βόλου.

Το κτηριολογικό πρόγραμμα της επέκτασης περιλαμβάνει δύο υπνοδωμάτια (παιδικό και ξένων), ένα studio, βιβλιοθήκη για τις ανάγκες των ιδιοκτητών και γυμναστήριο – βοηθητικούς χώρους στο υπόγειο.

Οι βασικές ανάγκες για την προσθήκη βασίστηκαν σε τρεις άξονες.

1. Διατήρηση της μορφολογικής αυτονομίας του υπάρχοντος σπιτιού, με αντίστοιχη υποχώρηση της επέκτασης στο βάθος του διαδρόμου εισόδου και παράλληλη επεξεργασία της στενόμακρης όψης με τη λογική του φωτός (τζάμι – μέταλλο – μπετόν – εμφανές σε ενιαία γκρι απόχρωση).

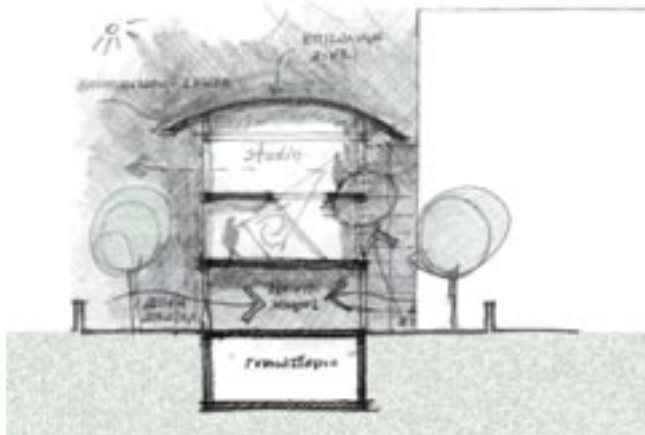
2. Το νέο κτίσμα τοποθετείται στο μέσον του τυφλού οικοπέδου και σε επαφή με το βόρειο και νότιο όριο, χωρίζοντας την αυλή σε δύο τμήματα τα οποία όμως συνδέονται και επικοινωνούν οπτικά και λειτουργικά μέσω του ισογείου ημιμαϊθριού χώρου.

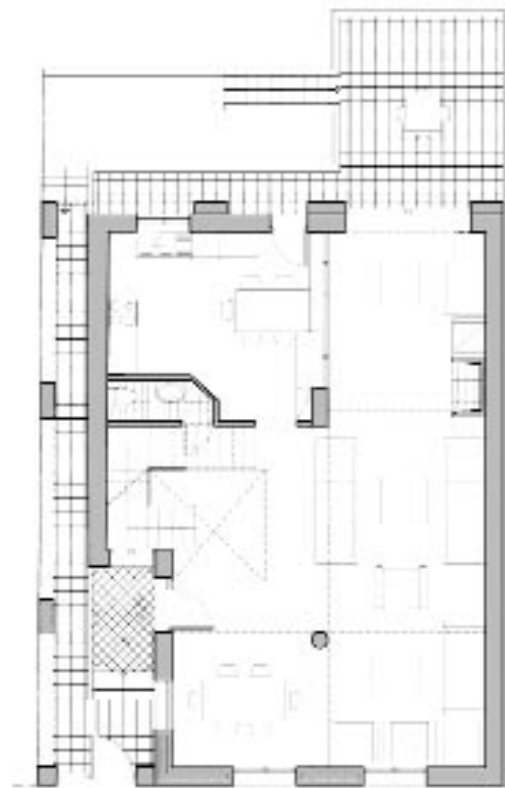
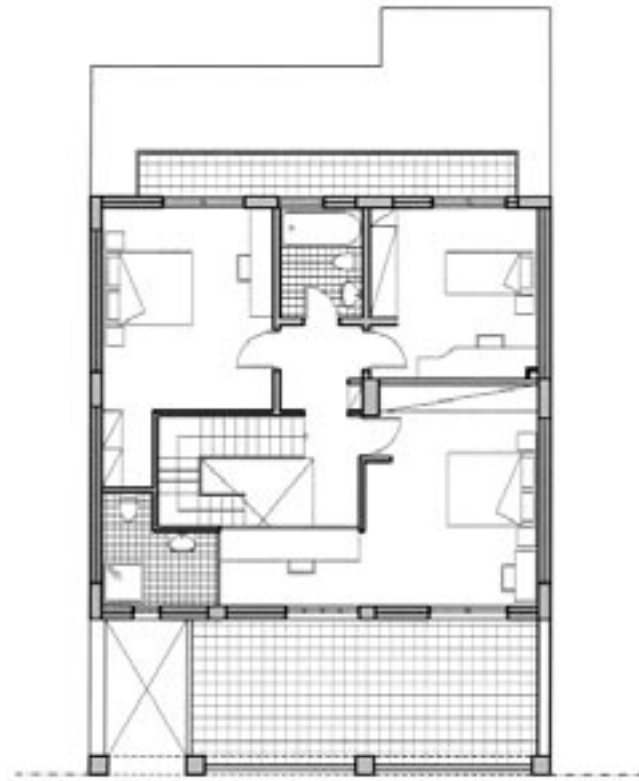
3. Η σύνδεση του νέου κτηρίου με το υφιστάμενο γίνεται μέσω ενός «λαιμού»-διαδρόμου σύνδεσης, στον οποίο τοποθετείται ο κατακόρυφος κόμβος επικοινωνίας (κλιμακοστάσιο και ασανσέρ). Παράλληλα, στο τμήμα του διαδρόμου που βρίσκεται σε επαφή με το υπάρχον κτίσμα και σε όλα τα επίπεδα καθ' ύψος γίνεται λειτουργική εννοποίηση και αντίστοιχη προσαύξηση των χώρων.

Η διαμπερότητα όλων των χώρων και σε όλα τα επίπεδα καθ' ύψος, οι μονώσεις (δαπέδων – τοίκων – οροφής), μειώνουν αισθητά τις ενεργειακές ανάγκες του κτηρίου.

Πρόσθετος δροσισμός επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση της γεωθερμικής ενέργειας. Τοποθετήθηκε στη θεμελίωση του κτηρίου σωλήνα Φ20, η οποία στο ύψος του παταριού κάτω από τη στέγη διοχετεύει ψυχρό αέρα από το υπέδαφος (-4 -5°C) στο εσωτερικό του κτηρίου.

Ο εξαερισμός ενισχύθηκε παράλληλα με ισχυρούς ανεμιστήρες στο επίπεδο του παταριού και στις δυο ανοιχτές πλευρές του νέου κτηρίου (ανατολική-δυτική). Τα διπλά ανοίγματα σ' όλο το μήκος και των δυο όψεων, διευκολύνουν τον φυσικό ελκυσμό-δροσισμό και αερισμό των χώρων. Γενικά δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στα παθητικά συστήματα εξοικονόμησης ενέργειας, που μειώνουν αισθητά το κόστος λειτουργίας του κτηρίου.

Προσθήκη σε υπάρχουσα κατοικία στον Βόλο (οικία Κουζιώκα)

αρχιτέκτων Κώστας Αδαμάκης,

Πρόκειται για προσθήκη σε υπάρχουσα ισόγεια με τμήμα υπογείου μετασεισμική κατοικία (1957), στις ανατολικές συνοικίες της πόλης, σε οικόπεδο εμβαδού 158,25 τ.μ. Το κτηριολογικό πρόγραμμα προέβλεπε τρία κύρια υπνοδωμάτια, χώρους υποδοχής και βοηθητικούς χώρους για μία τριμελή οικογένεια.

Βασική προϋπόθεση ήταν το μειωμένο κόστος κατασκευής. Σε αντίθεση με την προηγούμενη κατοικία, εδώ δεν υπήρχαν εσωτερικά φέροντα χωρίσματα, παρά μόνο δύο κολώνες από οπλισμένο σκυρόδεμα, οι οποίες κατεδαφίστηκαν και κατασκευάστηκαν εκ νέου για λόγους στατικής επάρκειας.

Για να δεθεί η κατοικία αντισεισμικά, στο ανατολικό όριο του οικοπέδου κατασκευάστηκε μια σειρά από κολώνες οπλισμένου σκυροδέματος, επιτρέποντας παράλληλα το πέρασμα προς τη μεσημβρινή αυλή – υπαίθριο καθιστικό της κατοικίας.

Η υποχρεωτική πρασιά αλλά και η διάθεση για μία μεγάλη βεράντα στο υπνοδωμάτιο, οδήγησαν τον όροφο σε υποχώρηση 3μ. και τριμερή συμμετρική εξωτερική οργάνωση.

Το μεσαίο τμήμα, διάδρομος – αίθριο – χώρος υγιεινής, στεγάζεται με πλάκα και τα δύο ακραία τμήματα-ζώνες των υπνοδωματίων με μονόριχτες ξύλινες εμφανείς στέγες.

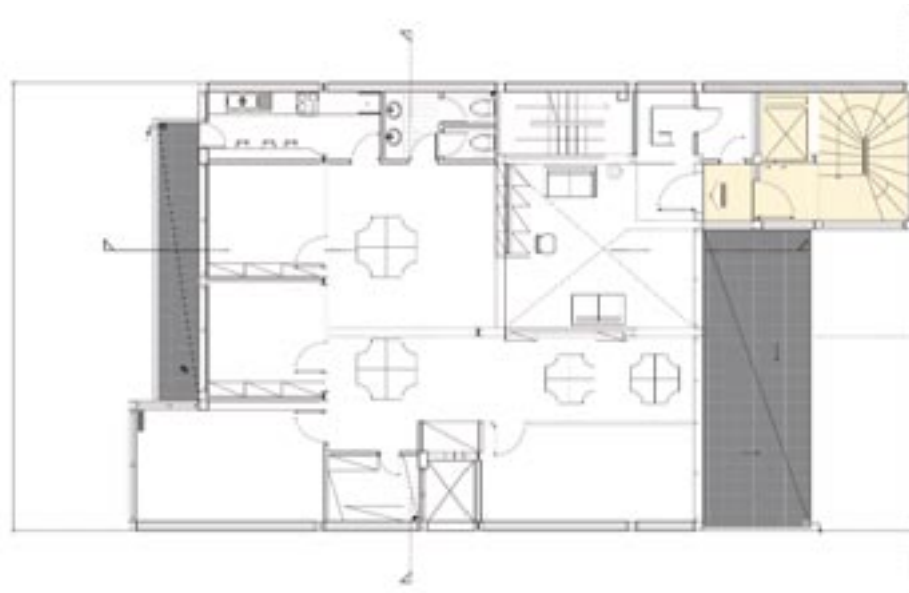
Στην οικοδομική γραμμή κατασκευάστηκε ένα ανοικτό πλέγμα κολόνων-δοκών, επί του οποίου στηρίζεται η μεταλλική πέργκολα-στέγαστρο της βεράντας.

Ο χώρος υποδοχής και καθιστικό-τζάκι στο ισόγειο είναι ενιαίος και διαμπερής από τον δρόμο πρόσβαση, ως τη μεγάλη βεράντα του ακάλυπτου χώρου, και ενώ προς τον δρόμο κρατήθηκαν τα μικρά παράθυρα του υπάρχοντος κτίσματος, με τα ξύλινα κουφώματα, στον ακάλυπτο χώρο κατασκευάστηκε μεγάλη τζαμαρία από γκρι αλουμίνιο, επιτυγχάνοντας οπτική αλλά και λειτουργική ενοποίηση του εσωτερικού χώρου με την πίσω αυλή.

Η ελαφριά μεταλλική σκάλα και το εσωτερικό αίθριο επιτρέπουν την επαφή ισόγειο και ορόφου.

Μαύρο πλακάκι ματ για ισόγειο και βεράντες, γκρι σπατουλαριστή τσιμεντοκονία για τους τοίχους και εμφανές άβαφτο μπετόν για τις οροφές, είναι τα βασικά υλικά που επιβάλλουν αρχιτεκτονικά το εσωτερικό του σπιτιού.

Μινιμαλιστική διάθεση, λίγα και φθηνά υλικά και έντονη διάθεση για μη διακόσμηση, είναι απόλυτα εμφανή στο τελικό αποτέλεσμα.

Γραφεία εταιρείας «Planning AE» – Προσθήκη σε υπάρχουσα κατοικία στον Βόλο
 αρχιτέκτων *Κώστας Αδαμάκης, Εύη Τζαβέλλα*
 συνεργάτης *Κώστας Σαράντης*

Η παλιά ισόγεια κατοικία των γονέων (1956) μετετράπη σε διώροφη κατοικία του νέου ζευγαριού των παιδιών, το 1994. Βασικό στοιχείο της νέας σύνθεσης, ο τούβλινος τοίχος-σκηνικό, σε απόσταση 2 μέτρα από την υπάρχουσα κατασκευή, έδωσε τη δυνατότητα για την κατασκευή του ενδιάμεσου χώρου (ημιυπαίθριος) μεταξύ της αυλής και του εσωτερικού του σπιτιού, εξαιρετικά απαραίτητος για τις απαιτήσεις του ελληνικού κλίματος.

Το 2000 το κτήριο αποκτά νέους ιδιοκτήτες. Απόλυτη ανάγκη για την εξάντληση του ΣΔ με στόχο την εξυπηρέτηση του κτηριολογικού προγράμματος της ανώνυμης εταιρίας του ιδιοκτήτη. Για λόγους στατικής επάρκειας, προκρίνεται από τους μελετητές η μεταλλική κατασκευή, που δίνει τη δυνατότητα προσθήκης δύο ορόφων και ενός παταριού. Η επικάλυψη γίνεται με μεταλλική στέγη και τιτανιούχο ψευδάργυρο.

Το νέο κοινόχρηστο κλιμακοστάσιο τοποθετείται στο δεξί άκρο του οικοπέδου, και αφήνει ελεύθερη, κατά το δυνατόν, την πρόσψη του υπάρχοντος κτηρίου και των ανοιγμάτων. Η λογική της νέας όψης είναι τζάμι – μέταλλο και στοιχεία πλήρωσης με ξύλο (κόντρα πλακέ θαλάσσης στο φυσικό του χρώμα).

Τα μπαλκόνια είναι αναρτώμενα από τον βασικό φέροντα οργανισμό με ντίζες. Οι απαιτούμενες ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις (θέρμανση – ψύξη – TV), είναι τοποθετημένες σε κρυφό μεταλλικό πατάρι μεταξύ των δύο στεγών, στον εσωτερικό φωταγωγό.

Χωρίς τίτλο

της **Βασιλικής Παναγιωτοπούλου**, αρχιτέκτονας

Η Αμαλία Κωτσάκη πρότεινε ως τίτλο στο ανά χείρας αφιέρωμα το: «Καθημερινές αρχιτεκτονικές εκδοχές»...Αρκετοί συμφώνησαν μαζί της, και η υπογράφουσα.

Η «νεολαία» της επιτροπής όμως είχε αντιρρήσεις – ελπίζω να γίνω παρακάτω πιο κατανοητή γι' αυτόν τον ηλιακό διαχωρισμό. Θεώρησε ότι ίσως ο εν λόγω τίτλος, αναγγέλλει κάτι το εντελώς αφηρημένο ή ακόμα κάτι το ελιτίστικο ή έστω απλά ποιητικό.

«Ανακατασκευή και προσθήκη» VS «Καθημερινών αρχιτεκτονικών εκδοχών»...

Ας δούμε για λίγο τη σημασιολογία της διαφορετικής αντίληψης.

Το περιτύλιγμα δεν αλλάζει την ουσία των αρχιτεκτονικών προσεγγίσεων.

Σηματοδοτεί όμως το πέρασμα σε μιν άλλη εποχή παραγωγής έργου με ποιότητα και βαρύτητα –όση αμφισβημία κι αν εκφράζει ο όρος–, στη μικρή καθημερινή αρχιτεκτονική εκδοχή = πράξη.

Ας γίνω πιο σαφής.

Για εμάς τους παλαιότερους και τυχερότερους(;) μια προσθήκη, ως υπόθεση εργασίας, δεν περιείχε, ακουστικά τουλάχιστον, τη δυνατότητα να τεθούν στον σχεδιασμό όλες οι διαστάσεις, και οι εκδοχές, ακόμα και το αναμενόμενο prestige... «γιατί να το κρύψωμεν άλλωστε»; Εποχές των μεγαλεπήβολων έργων, της δημόσιας σφαίρας και συζήτησης, όλοι οι δρόμοι, «θεωρητικά» τουλάχιστον, ήταν μπροστά μας διάπλατα ανοικτοί και μας καλούσαν να τους διανύσουμε.

Στο σήμερα όμως, όπου «εμείς» βαδίζουμε στον αντίθετο δρόμο, οφείλουμε διαρκώς να επινοούμε πρακτικές που να εγγυώνται τη στρατηγική «επιβιώσής» μας.

Από τη μοντέρνα συνθήκη της «φανταστικής ολότητας», η οποία διατηρείται ενωμένη από την επίγνωση και την αποδοχή μιας αλληλεξάρτησης, μιας δέσμευσης, η τρέχουσα ατομική αυτονομία επεκτείνει ταχύτητα την ακτίνα δράσης της σε πεδία πιο κλειστά, στο ιδιωτικό σύμπαν των προσώπων, φορτώνοντάς το με νέες σημασίες και εφευρισκόντας ατομικές λύσεις σε ζητήματα που προέρχονται από την κοινωνία στο σύνολό της.

Έτσι η προσθήκη –σε ό,τι μας αφορά εδώ–, ως υπόθεση εργασίας για τους νεότερους, αποτελεί το δικό τους διά-

πλατο δρόμο - πεδίο δόξης λαμπρό. Πράγμα που αποδεικνύεται και σε πολλά από τα παρουσιαζόμενα έργα, όχι σαν μια εικόνα-κληροδοτήμα, αλλά κυρίως σαν στρατηγική δουλειάς, πλάνου προσέγγισης και πεδίου εφαρμογής-επιβίωσης.

Οι αρχιτεκτονικές προτάσεις που παρουσιάζονται αφορούν υλοποιημένο έργο, –σημαντική παράμετρος εφ' όσον έχουμε να κάνουμε με νέους αρχιτέκτονες–, με εντελώς διαφορετική αντίληψη στο περιεχόμενο και στα εκφραστικά μέσα.

Δεν σημαίνει ότι είναι πάντοτε το αποτέλεσμα πετυχημένο. Ίσως και εδώ θα έπρεπε να επαναδιαπραγματευθούμε τη γλώσσα μας και τα κριτήριά μας. Καλό όμως είναι να αντικριζούμε την πραγματικότητα. Άλλωστε αυτή δεν αποτελεί παράγωγο μόνο του ποιούντος το σχεδιαστικό έργο, αλλά τις περισσότερες φορές και του χρηματοδότη ιδιοκτήτη, ως μην το ξεχνάμε.

Σε μια προσπάθεια κατηγοριοποίησης, όχι για να αποδώσουμε τιμές αλλά για να κατανοήσουμε τις σχεδιαστικές προσεγγίσεις, καταχωρήσαμε σε κάποιες αντιπροσωπευτικές διαφορετικότητες τα έργα που παρουσιάζονται:

– Οι λειτουργίες, –αρχείο, έκθεση–, με τη συνεπικούρηση της τεχνολογίας και την ταυτόχρονη επιλογή λεπτών προσηκτικών κινήσεων είτε προσδίδει στο χρηστικό αντικείμενο τη δυνατότητα άρθρωσης διαλόγου, είτε μεταφέρει τη σημασιολογία της ενιαίας αντίληψης εσωτερικού και εξωτερικού χώρου, στο αστικό διαμέρισμα.

– Η εσωτερική αναδιάταξη –αναθεώρηση, αναπτύσσεται ως δυνατότητα επαναδιαπραγμάτευσης, στα πλαίσια ενός αμετακίνητου περιγράμματος– ορίου.

– Το χρώμα αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου το βάρος της σχεδιαστικής προσέγγισης.

– Η έντονη «προσωπικότητα» του υπάρχοντος είτε ενδυναμώνεται, είτε αποκαθλώνεται προς χάριν του νέου.

– Το νέο κέλυφος, εξαφανίζει και αναδημιουργεί.

Επομένως ανακατασκευή και προσθήκη με όρους καθημερινών αρχιτεκτονικών εκδοχών.

Ελληνική Αρχιτεκτονική Εταιρεία, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ ΤΟΥ 2000 ΑΙΩΝΑ.

Μέλη της Εταιρείας, επιστημονική επιμέλεια: Ελένη Φεσσά-Εμμανουήλ, Αθήνα, Εκδόσεις Ποταμός, 2009, 520 σελίδες

Με το βιβλίο αυτό η Ελληνική Αρχιτεκτονική Εταιρεία (ΕΑΕ, έτος ίδρυσης 1946) παρουσιάζει το έργο των πρώτων πενήντα μελών της. Πρόκειται για διπλωματούχους αρχιτέκτονες-μηχανι-

κούς των ετών 1905-1933, οι οποίοι εξέφρασαν το νεωτερικό πνεύμα του Μεσοπολέμου και των δύο πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών, συμβάλλοντας με το έργο τους στον εκσυγχρονισμό της εγχώριας αρχιτεκτονικής.

Η αναδρομή στο έργο των 50 εταίρων αρχιτεκτόνων, αρχίζει από τον πρώτο πρόεδρο της ΕΑΕ Ανδρέα Κριεζή (1887-1962) και τον μυθικό δάσκαλο των αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ Δημήτρη Πικιώνη (1887-1968). Ακολουθεί η παρουσίαση του έργου των υπολοίπων σαράντα οκτώ εταίρων κατά σειρά ηλικίας με πλούσια τεκμηρίωση και εικονογράφηση, ένα σημαντικό μέρος της οποίας δημοσιεύεται εδώ για πρώτη φορά.

Από τους πενήντα εταίρους-αρχιτέκτονες είκοσι οκτώ σταδιοδρόμησαν κυρίως ως δημόσιοι, δημοτικοί και τραπεζικοί υπάλληλοι, δέκα έξι κυρίως ως ελεύθεροι επαγγελματίες και εννέα κυρίως ως ακαδημαϊκοί δάσκαλοι. Αποτελούν επομένως ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του αρχιτεκτονικού δυναμικού της εποχής τους, μιας εποχής όπου το «Επάγγελμα Αρχι-

τέκτων» ήταν λιγότερο φθαρμένο από την καθημερινότητα αλλά και πλησιέστερα στην ετυμολογία της πρώτης λέξης που την πρωτοσυναντούμε στον «Πρωταγόρα» του Πλάτωνα. Στο βιβλίο αυτό τεκμηριώνεται ότι «το επαγγέλεσθαι τον αρχιτέκτονα» (κατ' αντιδιαστολή προς τον ερασιτέχνη και εμπειροτέχνη), δηλαδή το «να κάνει ο αρχιτέκτων συστηματικά και υπεύθυνα τη δουλειά του, τηρώντας την επαγγελματική δεοντολογία», αποτελούσε βασική επιδίωξη της μαχόμενης αρχιτεκτονικής του Μεσοπολέμου και των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών.

Με το βιβλίο αυτό επιβεβαιώνεται η πολυφωνία του τοπίου της ελληνικής αρχιτεκτονικής των δεκαετιών του '30, '50 και '60, αλλά και η ρευστότητά του. Συμπληρώνονται ακόμη ψηφίδες του παζλ των αρχιτεκτόνων οι οποίοι διαμόρφωσαν αυτό το τοπίο.

Η προετοιμασία του εικονογραφημένου τόμου της ΕΑΕ Αρχιτέκτονες του 20ού αιώνα, που επιμελήθηκε επιστημονικά η εταιρός Ελένη Φεσσά-Εμμανουήλ, καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών και ιστορικός της Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής, υπήρξε καρπός πενταετούς έρευνας μιας επιστημονικής επιτροπής στην οποία συμμετείχαν και άλλες τέσσερεις αρχιτέκτονες-εταίροι της ΕΑΕ: Δάφνη Τσιμάρια, τ. διευθύντρια της Διεύθυνσης Μελετών Δημοσίων Έργων ΥΠΕΧΩΔΕ, Στυλιανή Κουρκουμέλη-Σπυροπούλου, τ. διευθύντρια ΥΠΕΧΩΔΕ και μέλος Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων, Ιωάννα Βιλαέτη-Σπυροπούλου, τ. διευθύντρια ΥΠΕΧΩΔΕ και Έρη Μαθιουδάκη-Λυμπερίου, αρχιτέκτων.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στο εξώφυλλο του προηγούμενου τεύχους (ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ Νο 75) η φωτογραφία από τον «Live Architecture Competition» με τίτλο «The Concrete Circus» ήταν δημιουργία του αρχιτέκτονα Μιχαήλ Βλασόπουλου

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

1. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΛΤΟΓΙΑΝΝΗΣ, *ΙΕΡΗ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΟΠΤΡΟΝ, ΑΘΗΝΑ 2008

2. *ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΟΨΕΩΝ Δ. ΑΕΡΟΠΑΓΓΟΥ 2008*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ greek architects.gr, ΑΘΗΝΑ 2008

3. ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΡΟΚΟΣ, *ΑΝΘΟΛΟΓΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ Σεπτέμβριος 1987-Ιούνιος 2008*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ, ΑΘΗΝΑ 2008

4. ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΤΩΝΟΥΛΗΣ-ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΣΦΟΡΤΣΑ, *ΛΕΥΚΩΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΑ ΚΤΗΡΙΑ Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΈΕΛΛΑ, ΛΑΡΙΣΑ 2000

5. ΠΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΗΣΤΕΡΓΙΟΥ, *ΣΟΥ ΕΧΕΙ ΜΕΙΝΕΙ ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ΑΘΗΝΑ 2008

6. ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΑΜΟΥΤΣΟΣ, *ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΕΣ ΑΡΧΟΝΤΙΚΕΣ ΑΓΡΟΙΚΙΕΣ*, ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ, ΚΕΡΚΥΡΑ 2006

7. *ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΦΟΡΕΙΑΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2004-2006*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΠΟ, ΑΘΗΝΑ 2007

8. *ΤΟ ΑΙΘΡΙΟΝ*, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ 2005-2007, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΘ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2008

9. *ΚΑΤΩ ΠΕΡΙΜΕΝΩΜΑΤΑ. ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑ-ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΑΘΗΝΑ 2007

10. ΣΤΕΛΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΥΛΑΚΗΣ, *ΕΓΚΩΜΙΟ ΕΦΗΜΕΡΙΑΣ ΣΙΩΠΗΣ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΟΡΔΙΟΣ, ΑΘΗΝΑ 2007

11. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΑΤΟΥΡΟΣ, *ΙΧΝΟΣ ΧΡΟΝΟΥ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ, ΑΘΗΝΑ 2008

12. ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, *ΤΙ ΜΕΝΕΙ ΑΡΑΓΕ ΑΠΟ 45 ΧΡΟΝΙΑ ΜΑΧΟΜΕΝΗΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2008

13. ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΚΟΣΚΙΝΑ-ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΗΣ, *ΘΕΛΩ I WANT*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ FUTURA, ΑΘΗΝΑ 2008

14. ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΔΕΜΕΝΕΓΗ-ΒΙΡΙΡΑΚΗ, *ΠΑΛΑΙΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΑΘΗΝΩΝ. ΤΟ ΚΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ*, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΑΘΗΝΑ 2007

15. *ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ Γ ΤΟΜΟΣ*, επιμ. ΝΙΚΟΣ ΧΑΡΚΙΟΛΑΚΗΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΟΝ IV, ΑΘΗΝΑ 2006